

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_232177

UNIVERSAL
LIBRARY

حل ترکیب بوستان

باب اول

مع ترجمہ اردو با محاورہ
چسکو

منشی محمد بلال صاحب سے مندرجہ قصبہ کا ضلع شہر
برائے استفادہ

طلبائے جماعت اول و ثانوی سکول ۱۸۸۰ء میں تالیف کیا
اب چھٹی دفعہ بعد نظر ثانی نہایت صحت و صفائی
کے ساتھ

۱۸۹۰ء مطابق ۱۳۰۷ء ہجری نبوی
۲۰ مطبع افتخار دہلی میں منشی محمد ابراہیم صاحب کے اہتمام چھپوایا

۲۰ دفعہ ششم { قیمت فی جلد ۵۰ } محصول

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مختصر نبوت (باب اول)

حرکات

یکے ویم انحصہ رو و بار	کہ پیش آدم برینگے سوار
جناں ہوں اناں حال من	کہ رسیدم پائے زخمن سیت
نہم گمان ست ہر بگرفت	کہ سعدی مارا پنجہ دیدن شکست
نو چکر دن از حکم داوریج	کہ رانچ پیچہ حکم تو بیج

ہرستان کا انتخاب (پہلا باب)

یہ شخص کو نکلا کہ رو بار کے میدان میں تیرے سے پہلے چارہ ایک ہلے آیا +
 اس حال سے چھ پرانہ خون چھیا کہ آج سے میرے پاؤں چلتے سے روک میرے -
 کہ اس نے سکا کہ جو ٹوٹاں پر ہاتھ رکھا (اور کہا) کہ اسے سعدی اس سال سکے
 جو اس نے دیکھا ہے تمہارے کہ
 کہ تو ہی خدا کے حکم سے گردن زچہ ناکر تیرے حکم سے بھی کوئی گردن نہ چیر سکے

ان آسمان والی ہزارا ایسے آسمان کے ہزاروں
 کہ جو ہر طرف سے آسمان کے ہزاروں
 کہ جو ہر طرف سے آسمان کے ہزاروں
 کہ جو ہر طرف سے آسمان کے ہزاروں

Handwritten marginal notes in Urdu script are present throughout the page, primarily on the left and right sides, providing commentary or additional text related to the main content.

[illegible][illegible]

موت بناغدی باکے | کزونیکوئی دیدہ باشی بے

حکایت

شنیدم که خسرو بشیر و گفت
بر آن باش تا هر چه نیت کنی
پیچ لے پس گردن از عقل مرا
گریز و رعیت زبید او اگر
تسے بر نهاد که بنیاد خود
در آندم که شمشیر دیدن خفت
نظر و صلاح رعیت کنی
که مردم دستش چنبد پاک
کنند نام ز نقش نه نیکی سمر
بکنند آنکه نهاده و بنیاد بد

۱۵ اس شخص کے ساتھ بدی کرنی جو آدمی نہیں ہے جس سے تو نے بہت نفع لینا چاہی
۱۶ میں نے نہ کھڑے نہ پڑے سے کہا جب اس کی آنکھیں کھلنے سے لگیں
۱۷ اس بات پر غم رہ کہ وہ کہتا تھا کہ اس سے رحمت کی کھلائی میں تیری نظر ہو
۱۸ اے (میں نے عقل) اور دانائی سے گرد نہ بھرتا کہ لوگ تیرے ہاتھ سے نراضی کہ نہ پہچان
۱۹ رحمت ظالم (و بادشاہ) سے کھا چکی ہے (اور) اُس کا نام جانیس مشہور کرتی ہے
۲۰ بہت مدت نہیں گزرتی کہ وہ اپنی دنیا دکھا کر لیتا ہے جو میری دنیا رکھتا ہے

[illegible][illegible][illegible]

موت بنا غدیدی باکے

اگر و نیکوئی دیدہ باشی بے

حاکمیت

شنیدم کہ خسرو بشیر و گنیت
بر آں باش تا هر چه بیت کنی
پیش لے پس گردن از عقل و را
گریز در عیبت زبیر او گر
بُسته بر بنیاد که بنیا د خود

در آمد کم خشم پیش دیدن خفت
نظر و صلاح رعیت کنی
که مردم و تنش چندی پے
کنند نام زشتش نیکی سمر
بکنند آنکه بهما و بنیا و بد

له اس شخص کے ساتھ دی کر لی جو آدمی نہیں ہے جس سے تو نے بہت فتنی کی ہوگی
کہانی
۱۔ میں نے کوسروئے نیویہ سے کہا جب کسی آنکھیں دیکھنے سے روئیں +
۲۔ اس بات پر قائم رہ کہ جو کچھ نہایت کرے اُس سے رحمت کی بجائی میں تیری نظر ہو
۳۔ مے لے رائے عقل اور دانائی سے گردن نہ پھیلتا کہ لوگ تیرے ماتھے سے راضی نہ کریں
۴۔ عیبت ظلم و دشنام سے بھاگتی ہے (اور) مُلکا کو نام و جان میں مشہور کرتی ہے
۵۔ بہت مدت نہیں گزرتی کہ وہ اپنی بنیاد کا کھار لیتا ہے جو مری بنیا رکھتا ہے

۵

رایست بربست کشتا نه نصاحت	که از دستش شال ستهار برکت
مکوکا کتیر ورنه بنید بدی	چو بد پروری نهم جان خدی
مککات دشمن مالش کمن	که بخش بر ورده بدیزین
کمن تبسیر بر جان ظلم دست	که از فریبی بایدش کند پست
شررگک باید هم اول برید	نچو گم سفندان مردم درید

حکایت

چه خوش گفت با زارگان سیر جوگردش گرفته دزدان تیر

له ان وگو که مافه میں حکومتی بنی تھا ہے جبکہ ہمارے خدا کے سنے ہمارے آئینے ہوں
 لہ نمک دی کھانے والا کبھی دسی نہیں بھٹتا جوتی بد کو پالے تو کوئی جان بچنے سے
 لہ دشمن کو پالا کے مال سے مستکے بیوہ کسی پر بنیاد سے تمکھڑنی چاہئے
 لہ ظالم حاکم پر کبھی صبر نہ کر۔ بلکہ شہر ہمارے سے پہلے ہی کا پھر آنا چاہئے
 لہ میرے کار پہلے ہی کا مٹا چاہئے۔ نہ اس وقت جب کہ اسے لوگوں کی میری بھاری بار

کہانی

ان گھر سے سو داگر نے کیا ابھی بات کہی۔ سب جگہ میں گاہے اسے یوں گھیر لیا

[Marginalia in Persian script, written diagonally and horizontally around the main text block. The text is dense and appears to be commentary or additional verses related to the main content.]

نکو دار ضیعت و مسافر عزیز	دور سیب خاں بر صدر باش
زیر کماند پر نیز کردن حکومت	که دشمن توانی در زری دست
قدریان خود را بفرستے قدر	که برگزیناید ز پروردگار
چو خدمت گزاریت گرد گمن	حق سالیانش فراموش کن
گر او را هر دم دست خدمت است	ترا پر کرم همچنان دست است

حکایت

شنیدم که شاپور دوم کشید
چو خسرو بر شمش قلم در کشید

۱۵۰۰ سال کنوش اور مسافر کو عزیز رکھو۔ اور ان کے دست سے بھی پڑھو۔ ۱۵۰۰
۱۵۰۰ سال سے پرہیز کرنا ہی اچھا ہے۔ کہ جو دشمن دیکھ کر کہ جس میں ہو سکتا ہے
اسے اپنے قیدی کر دینا کی قدر کرنا اور دیکھ کر کہ کبھی یہ فغانی ہوئی +
اسے جب کوئی تیرا خدمتگار ہو جائے تو اسے ہر دم کے حق مت بھول +
۱۵۰۰ اگرچہ حاکم نے اس کی خدمت کا حق باوجود وہ ایک تو کچھ مضائقہ نہیں ہے کہ کبھی
دوسری کی قدر ہے +
۱۵۰۰ میں نے سنا کہ کچھ چپ ہوا جس نے اس کی نخواستہ پر قلم چسرا +

۹

Handwritten marginal notes in Urdu script are present throughout the page, including:

- Top left: "وہاں کنوش اور مسافر کو عزیز رکھو۔ اور ان کے دست سے بھی پڑھو۔ ۱۵۰۰"
- Top right: "۱۵۰۰ سال سے پرہیز کرنا ہی اچھا ہے۔ کہ جو دشمن دیکھ کر کہ جس میں ہو سکتا ہے اسے اپنے قیدی کر دینا کی قدر کرنا اور دیکھ کر کہ کبھی یہ فغانی ہوئی + اسے جب کوئی تیرا خدمتگار ہو جائے تو اسے ہر دم کے حق مت بھول + ۱۵۰۰ اگرچہ حاکم نے اس کی خدمت کا حق باوجود وہ ایک تو کچھ مضائقہ نہیں ہے کہ کبھی دوسری کی قدر ہے + ۱۵۰۰ میں نے سنا کہ کچھ چپ ہوا جس نے اس کی نخواستہ پر قلم چسرا +"
- Bottom left: "۱۵۰۰ سال کنوش اور مسافر کو عزیز رکھو۔ اور ان کے دست سے بھی پڑھو۔ ۱۵۰۰"
- Bottom right: "۱۵۰۰ سال سے پرہیز کرنا ہی اچھا ہے۔ کہ جو دشمن دیکھ کر کہ جس میں ہو سکتا ہے اسے اپنے قیدی کر دینا کی قدر کرنا اور دیکھ کر کہ کبھی یہ فغانی ہوئی + اسے جب کوئی تیرا خدمتگار ہو جائے تو اسے ہر دم کے حق مت بھول + ۱۵۰۰ اگرچہ حاکم نے اس کی خدمت کا حق باوجود وہ ایک تو کچھ مضائقہ نہیں ہے کہ کبھی دوسری کی قدر ہے + ۱۵۰۰ میں نے سنا کہ کچھ چپ ہوا جس نے اس کی نخواستہ پر قلم چسرا +"

چرخه حاش از مینوئی تیار
 کشته شاه آفاق گستر میل
 چو بذل تو کردم جوانی خویش
 چو عیبی که پرفتنه باشد سرش
 تو را خشم بروی بگیری رویت
 و اگر پاسبی باشدش زاد و بوم
 هم آنجا امانش بده با چاشت

بخش حاش بیت بنزیر شاه
 اگر من مانندم تو امانی بطل
 سبکدام پیری مرا من زبیش
 میا زار و بیرون کن کنش
 که خدی بش دشمنی درخت
 به صفاش حضرت سقلاب روم
 نشاید با برادر کس گماشت

۱۰

له جی سکا حال تنگی سے خست ہو گیا۔ تو اسے بادشاہ کے پاس یہ عرضی بھیجی +
 کہ کہ بادشاہ انصاف کجوان کر آیا کر دیکھ لے کہ وہیں نہ تو خود کے فضل سے ہو +
 کہ جب میں نے اپنی جوانی بے نام خرچ کر دی تھی اب اس کے وقت میں بھوکو خود رکھ +
 کہ جس کا فرما سن رہا ہوں اس کو سننا اور اورایت نکال دے +
 کہ اگر تو اسے اور رضا نہ کر دے تو کہہ دے کہ یہ بھوکو ہی خودی کے پیچھے دشمن کا ہوا ہے +
 کہ اگر اس کی پہچان نہیں کی جا سکتی تو اسے صفا سقلاب و روم میں بھیج +
 کہ (اور وہاں بھی کہے دو پر ہر گز بھیجی) کہ میں بھوکو اپنی ملا دے کہ پاسبانی نہ جائے

(Marginalia in Urdu/Hindi script, including phrases like 'چرخہ حاش از مینوئی تیار', 'کشته شاه آفاق گستر میل', and various commentary lines.)

کز مردم آمیند بیرون چنین
 که مفسس ار در سلطان هر یک
 از دبر نیاید که جز طروش
 بنیاید برو نافه بر گمانت
 ز مشرف عمل یکن ناخوش
 امین کن تو ترسد اینش مار
 نه از رفع دوان زجر و هلاک

۱۷۔ اس واسطے کہ لوگ کہیں گے وہ زمین برباد ہو جس سے ایسے آدمی آتے ہیں +
۱۸۔ کہ اگر کوئی مرد تپا ہے وہ زندگی آدھی کر دے۔ کیونکہ مخلص بادشاہ سے نہیں ڈرتا
۱۹۔ جسے جب مخلص اپنا سر نیچے کر کھٹکا لیا۔ تو اس سے شوک کے لمحے بھی نہیں ہو سکتا +
۲۰۔ کہ جب یہ شوک دوزخ کا راستہ ہے تو مسر اکیلا ظفر مقرر کر جائے +
۲۱۔ اداوار اگر ملے بھی ایکے ساتھ مرفعت کرنی تو شرف و اناظر دوزخ کو موقوف کر دے
۲۲۔ خود اسے ڈرنا لا امین جا جائے۔ جو ان فیض پر ہی ہے جسے اس کو لین مے کہ
۲۳۔ میں اس سے ڈرنا لا جا جائے۔ نہ کچھ میری کمی بلکہ اور بھرتی کر اور بھی جانے سے

کہ گویند برگشتہ بادشاهیں
 عمل گردی مردم شناس
 چو مجلس فرو برد گردن بدیش
 چو مشرف دو دست امانت بدیش
 دراز و نیز ساز ساخت باخاطرش
 خدا ترس بیدار امانت گوار
 امیں بایار و اورادیشہ ناک

کہ مردم آیند بیرون چنین
 کہ مفسن ار در سلطان ہرک
 از در بر نیاید دگر جز خوش
 بیا بد و ناظرے برگمانت
 ز مشرف عمل برکن ناظرش
 امیں کنز تو ترسد اینتش مار
 خدا ز رفیع دیوان زبرد ہلاک

۱۱

ملہ اساطیر کو لکھینگے وہ زمین ہر آدمی جس سے ایسے آدمی آئے ہیں +
 ملہ اگر کوہ مرتا ہے وہ تختہ آدمی کوئے کیونکہ مجلس بادشاہ سے نہیں دوتا
 تہ جب مجلس اپنا سر نیچے کر دکھالیا تو اس سے شوکے سوئے نہیں ہو سکتا +
 کہ جب شوکے وہ درخت امانت آگے ملے تو سپر ایک طرف مقرر کر جائے +
 وہ ادوار آگے ہی آئیے ساتھ ساتھ رفت کرنی و مشرف و ناظر دو کو سو قوت کر +
 ملہ خدا سے درخشاں امیں جائے جو اخیط پڑے ہی سے جسے آسکامین سے کہ
 کہ امیں سے درخشاں آجائے نہ کہ پھر ایسے کا سلور بھر گئے اور بچائے سے

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

بیشتان بشمار و فایز تغییر دو بختش می بیند و هم قلم چند دانی که همت گزینیا چو خور و ان زهم باک دارم بدیم یکه را که مغرول کردی زجا بر آوردن کام امید و نویسنده را اگر ستون عمل	کرا صد کیسه را نه پیشی این بناید فرستد کجا بهم یکه زد و باشد یکه برفه رود و میاں کاروانی سلیم چو چند بر آید بخشش گناه باز قید بندی شکستن خیر بیفتد نبرد عطا پامل
--	--

۱۲

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی من لا نبي بعده

ہر آن کو نماز از پیشین یادگار
 و در رفت و آمارش زش نماز
 چو خواہی کہ نمازت بود چہاں
 ہمیشہ نقش بر رخسار این رخسار
 ہمیشہ کام ناز و وطن اشتیاق
 کیے نام یکم بود بر داد جهان
 بسیج رضا شوق اندازے کس

و شربت وجودش نیاورد بار
 بقای پس مرگش الٰہ خواند
 کمن نام نہایت سکاں نہاں
 کہ دیدی کوار عہد بان مشین
 باہر رفتند و بگذشتند
 یکے ریم بد نماز و جا و دل
 و اگر گفتند یاد بخودش برس

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible][illegible][illegible][illegible]

وہم و ہر مخرج و ازہم و ہما فہم با فاعل مفعول و متعلق کے ساتھ مکرر علیہ اشائیہ انطوف علیہ ہوا و عالمہ کہ حرف شرط تعلقہ آید بھی

گنگار اعداد تسبیح بند
 اگر آید گنگارے اندر پناہ
 جو بایے بگفتی و نشیند پند
 و گریب و بندش نیاید بکار
 چو چشم آید بر گنگا کے
 کہ سہل است لعن بد نشان
 صوابت پیش از کشف بند کرد

چو ز ہمار خواہد تو ز ہمار وہ
 نہ شرط کشتن باؤل گھاہ
 بد گویہ شامش بزندان و بند
 و رخت خنیت است بخش آہ
 تامل کند و عقوبت بے
 شکستہ نیاید دگر بارہ بست
 کہ نتوان کشتر پیوند کرد

لے گنگار کی صوابت عزرا ساحت کہ جہان پناہ چاہے تو اسکو پناہ سے
 لے اور اگر کوئی گنگا پناہ میں لے تو اسکو پناہ سے ہی چاہی ہیں مگر انصاف سے
 لے جبکہ گنگا پناہ سمجھا اور اس سے نصیحت مان کر اسکو قتل لے اور قتل کی سزا
 لے اور اگر نصیحت لے رہے ہے کہ اسے آخر ہو تو وہ خدیجہ خدیجہ کی ہنسی بڑھ کھا
 لے جب تجھے کسی گنگا پناہ لے تو اسے سزا نہیں ہے تاکہ اگر
 لے اسو سے کہ نصیحت لے کر قتل لے تو اسکو قتل لے لیکن اگر اسکو کوئی سزا
 لے مار لے سے پہلے قتل کرنا اچھا ہے کہ نہ قتل کرے تو اسے سزا کوئی سزا نہیں ہے

۱۵

Handwritten marginal notes in Urdu script surrounding the central text blocks, providing commentary or additional verses.

Vertical marginal note on the left side of the page.

Vertical marginal note on the right side of the page.

Horizontal marginal note at the bottom of the page.

نظر کن در احوال زندانیان
چو بانارگان روایت بجز
کرداں پس که بر بگینداز
که مسکین را قیام غربت بجز
بیشدیش آواں خطا کس پیر
بسانام نیکو سے چناه سال
پسندیدہ کاران جاویدم

که ممکن بود بگیتہ دیوین
بمالش خیانت بود دست بجز
بهم باز گویند خویش تبار
متاعے کز وماند ظالم ببرد
وز آه دل در دندش خند
که یکم مژزشش کند یا پمال
تطاوول سخن دزد بر مال عام

ملہ قیام کے حال پر نظر کر کہ جو ممکن ہے کہ ان میں کوئی بگیتا ہ ہو +
ملہ جب کوئی سوداگر بری ولایت میں مگیا اسکے مال کو تھکانا چاہتا ہے
ملہ کہ یہ بیکہ اپنے پیچھے جوئے پیر زار روئے تو اسے کہنے کے اور رشتہ دار لوگ کہیں گے
ملہ کہ کہیں کہیں یہ کہیں میں مگیا اور کسی جو پچھی باقی بھی وہ ظالم نے لے لی +
ملہ اس نیم رات کے پھر کر اور اس کے در دندل کی آہ سے بھی ڈر +
ملہ اکثر ایسا کہ ہے کہ پچاس سال کی پیکٹھی کو ایک نامی خواب کر دیتی ہے
ملہ ہوش کی پیکٹھی جا بڑھنے لے پیکٹھی کے عین کے مال پر زبردستی نہیں

۱۶

نظر کن در احوال زندانیان
چو بانارگان روایت بجز
کرداں پس کہ بر بگینداز
که مسکین را قیام غربت بجز
بیشدیش آواں خطا کس پیر
بسانام نیکو سے چناه سال
پسندیدہ کاران جاویدم

نظر کن در احوال زندانیان
چو بانارگان روایت بجز
کرداں پس کہ بر بگینداز
که مسکین را قیام غربت بجز
بیشدیش آواں خطا کس پیر
بسانام نیکو سے چناه سال
پسندیدہ کاران جاویدم

نظر کن در احوال زندانیان
چو بانارگان روایت بجز
کرداں پس کہ بر بگینداز
که مسکین را قیام غربت بجز
بیشدیش آواں خطا کس پیر
بسانام نیکو سے چناه سال
پسندیدہ کاران جاویدم

اگر چون نال صل بر تن کنم
 مرا سحر ز صد گوشت از و سحر است
 غرائن پر از بهر لبت بود
 سپاهی که خوشدل بنامش بود
 چو دشمن خرد و ستابی بر
 مخالفت خورش بر و سلطان خراج
 مروت بنامش بر افرا ده زو
 له اگر بن حور توں کی طرح ایچھے ایچھے کرے بہنوں تو چہ جانمردی دشمن کی طرح نکالے
 له مجھے بھی سولج کی حرص اور آرزو ہے لیکن خزانہ غلط میرے لئے نہیں ہے
 له خولہ نکال کر کے واسطے مجھے چاہتے ہیں نہ آرائش اور زور کے لئے +
 له چہا ہی بادشاہ سے خوش نہیں ہوتا وہ سلطنت کی حدوں کی حفاظت نہیں کرتا
 له جب دشمن زندہ رکھا کہ صاحبین کو لجاوے تو پھر بادشاہ سرچنگ کا مسلک نہیں کرتا
 له دشمن کی لگا کر چھین لگیا اور بادشاہ سے قصور لگایا تو توڑن و شای میری آقا کی
 له غریب پر بروئی کرنی جائز نہیں کیونکہ جوئی کے لگے سے کہتے جادو نہ کیا جا

و صفت متعلق کے ساتھ ہر فعل خبر پر ہر معلول ہوا انا متعلق کا پیش کرنے والا

۱۔ میں نے سنا کہ مبارک طبیعت جمہور نے کسی چشمے کے کنارے ایک تیر پر یہ لکھا +
 ۲۔ ہاں جیسے بہترین اس چشمے پر دعو کیا (اور) آئینہ چھپانے کے اندیشہ پر گزر گئے
 ۳۔ جو ازلی و زوری ہو جا ملک فوج کیا۔ لیکن اپنے ساتھ قرمیں لیاگے +
 ۴۔ جب کسی دشمن پر تجھے ہوا تو کو مسرت تاکو نہ اسکو بھی رنج کا کافی ہے -
 ۵۔ دشمن زندہ اور تیرے آس پاس رہتا ہے بہتر کر اُس کے خون کا جتنا تیرے دل پر
 بادشاہوں کے دوستوں رو دشمن کے بچانے کے برابر نہیں لگتو
 ۶۔ میں نے سنا کہ مبارک خاندان دارا شہنشاہ کے دن لڑکر سے جدا ہو گیا +

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

روز شکار مضاف و مضاف بیه مکر معلول بهیضت زمان بهما لعل فله

[illegible]

مکر معلوم تھا کہ سید امجد با فاعل متعول کے ساتھ مکر اور عسیدہ جبریت عطا +

تراوردی کرد رخ سرش
 نگبان مرغی بزند یه گوشت
 نه تیر محو دورای نکوست
 چنانست در متری شتر کز
 مرآه بار ما در حضور دین
 کثونت بهر آدم پیش باز
 تو اتم من اے نامو ر شهر باد

وگر نه آورده بودم بخش
 نصیب تو تنم فشا بهفت
 که دشمن مانده شتند زرد
 که هر که ترس را بداند که گشت
 ز جیل چو اگاه پیر سید
 یمنه خیم ز بداندش باز
 که لیس بر دلی رسم از بهر

له مبارک فرشته (آج) تری در کی بیتیج میں ہے کوکان لکے کچھ کے خدا
 کے بیٹے نگاہ کچھ فرما کر ہوا تھ سے نصیب تو تنم فشا چاہئے +
 لے یا چھی تبر اور تیک عقل نہیں ہے کہ بادشاہ دوست اور دشمن میں تیر کو
 لے سرکاری میں زمر کی بہتر ہے کہ بادشاہ ہر ایک فریک چلے کہ یہ فلاں کے
 سے فتنے تو مجھے بہت دھمکری میں کچھ ہے اور کو ٹروں اور میر کا (حال) پوچھا
 لے اب (جو) میں تمہیں تیرے پاس با تو تو مجھ میں اور دشمن میں تیر نہ کر سکا
 لے نامہ راجہ میں کر سکا ہوں کہ لکھ میں سے ایک لکھ تر نکال لاؤں +

۶۶

مر اگلہ بانی بقولست وراے
 چو دارا شنید این حکایت زمر
 پشیمیرفت و میگفت و درخو مجمل
 در آن سخت ملک داخل غم بود
 گفتار اندر نظر پادشاں راجع رحمت
 تو کے بشنوی نامہ داد خواہ
 چنان خشک دید فغان گوش
 بیکوال برت کلاہ خواہنگاہ
 اگر ادخولہ سے سار و فروش
 سہ میری گاہی عقل اور تیر سے ہے۔ تو جی اپنے روم کو سمجھاں کر رکھ +
 کہ جب دارائے اُس مردی بات سنی اُسکی بہت تعریف کی اور رُبانہ کہا +
 کہ دادا اپنے دلیر شہزادہ ہو کر کتنا جانا تھا کہ یہ نصیحت تول یہ لکھی چاہئے +
 کہ اُس تختہ در ملک میں ضرورتی کا اندیشہ تو تیرے جانا دشاہ کی تعمیر و تہذیب کی
 رحمت کے حق میں دشمنوں کی نظر کرنے کے بیان میں گفتگو
 سے تو فریادی کی فرادہ کرتے جیکہ تیرے سنے کی مہری راض (یعنی ساتویں آمان پر) ہو
 ایسا سو کہ فریادی کا خبر تیرے کان میں پہنچے۔ اگر کوئی فریادی غل مچائے +

۲۴

فاعل منہ عمل کے ساتھ کہ وہ لکھتا ہے کہ یہ تو کلام حق ہے جس سے ہر انسان کو نصیحت ملتی ہے اور اس سے ہر انسان کو نصیحت ملتی ہے اور اس سے ہر انسان کو نصیحت ملتی ہے

[illegible]

۱۔ لے گا اور بادشاہ تخت پر آرام سے بیٹھ تو میں نہیں لگانا کہنا بغیر بھی آرام سے سو گیا
۲۔ لے گا اور اگر بادشاہ داخل جائے۔ تو اور لوگ آرام اور چین سے سونیں +
۳۔ اسی کا خاکو ہے کہ فیصلت اور سدھا رہے۔ بعد کے بیٹے انکاب و بکا ہے +
۴۔ زنجی نکلے اتنا یک مرحوم کی کمانی اس پر اندکی رحمت نما
۵۔ اگلے بادشاہوں کی تاریخ میں ہے کہ جب نکلا زنجی کے تحت پریشیا +
۶۔ شہ کے زمین کوئی شخص کسی عجز نہ ہوا سبقت لیگا اگرچہ میس فیلڈ
۷۔ نکالنے ایک نوایا جادل سے کہا کہ یہ ساری عمر یہاں مذکر زنجی +

[illegible]

[illegible]

۱۷ جبکہ کل دیر پور تخت نہیں رہا۔ توہا جسے فیکرے سوا کوئی دولت کیا گیا
۱۸ میں عداوت کو نے میں مبتلا جا رہا ہوں کہ اس کے گانبد دلو میں باقی ہر چیز کو کھانے
۱۹ کے لئے تشدد لانے کے یہاں تو حق سے غمگین رکھا۔ اسے نکال کر چھپے !
۲۰ نہ خدمت کی خدمت کا اور قریب سے بیچ اور مرسلے اور گڑھی نہیں +
۲۱ حق تو یہ بادشاہ کے تخت پر رہے۔ اور پاکیزہ اخلاق کے سدا بہار پیش رو
۲۲ اسے صدق و دارا اسے کی کہ باغی کہ مجھ سے باور اور دہشت و دود کا زبان بند کر
۲۳ طریقت میں قدم رکھا ہے نہ بھی کیونکہ جو اسے علی بن ابی طالب سے نہیں رکھتا

[illegible]

بزرگان کہ نقد صفا داشتند

چنین خرقہ زیر قبا داشتند

حکایت

شنیدم کہ یک پسر سلطان روم کہ با یابم از دست دشمن نماند بے جہد روم کہ فرزند من کنون دشمن بد گھر دست یافت چہ تدبیر سازم چہ رماں کنم	بر نیکو فے ز اہل علوم جزایں قلعه و شہر با من ماند بس زمین شود سرور و ناخشن سر دست مروی جہدم یافت کہ از غم بغیر سود جانی تلخ
---	---

لہ جو بزرگ مصفا کی نقدی کہتے تھے۔ وہ ایسا ہی خیرہ جاکے بیچے رکھتے تھے
کہانی
لہ جو خٹہ ستارہ کو یک بادشاہ نے ایک نیکو عالم کے پاس رو کر کہا +
لہ کہ دشمن کے ہاتھ سے میرا قلعہ (قہم) زہی اس قلعہ اور شہر کے سوا جس کے پاس کچھ نہیں بچا
لہ جس بہت کوشش کی کہ میرا بیٹا جسے بعد مجلس کا سرور رہے
لہ اب جو بد ذات دشمن نے غلبہ پایا میری جوانمردی اور کوشش کا بچہ مر ڈہا
لہ میں کیا تدبیر اور کیا علاج کروں۔ کیونکہ اس غم سے میرا تڑپا ہوا خون خشک ہو گیا

۳۱

Handwritten marginal notes in Urdu script are present throughout the page, including:

- Top left: "کسی کو نہ دیکھو کہ اس کی طرف سے..."
- Top right: "کسی کو نہ دیکھو کہ اس کی طرف سے..."
- Left margin: "کسی کو نہ دیکھو کہ اس کی طرف سے..."
- Right margin: "کسی کو نہ دیکھو کہ اس کی طرف سے..."
- Bottom: "کسی کو نہ دیکھو کہ اس کی طرف سے..."

Handwritten text in the top margin, likely a continuation from the previous page or a separate note.

Handwritten text in the upper section of the main body, above the central table.

برین عقل و دہمت باید گریست	بر آشفته آناک میں گر چہ بیت
کہ از عمر بہتر شد و بیشتر	ولایت چہ باغ غم خویش خو
چو فتنی جہاں جاگیر گشت	ترا ایں قدر تا بانی لبست
غم و محو کو غم خود خورد	اگر ہو نمند بہت گر بے خود
گر فتن شبنم و گند آشتن	مشقت نیز د جہاں دشمن
باندیشہ تدبیر رقتن لباز	بدیں بجز وزہ قامت مناز
ز عہد فریدون ضحاک ہم	کر ادانی از خسرو ان عجم

Handwritten text in the right margin of the central table, continuing the poetic or philosophical discourse.

۳۲

لے دا ناختا ہوا کہ یہ کیسا رونائے۔ تیری اس عقل اور ارادہ پر رونا چاہئے +
 لے ولایت کیا ہے تو اپنا غم کھائیے کیونکہ تیری عمدہ اور بہتر عمر گزرنیگی +
 لے جب تک تو مجھے تجھ کو امید رکھتا ہے جب تو گزر گیا تو جان و سر کی جگہ ہے
 لے اگر (وہ تیرا لڑکا) عقل سے باہر چلے تو اس کا غم کھائیے کیونکہ وہ اپنا کاکا آپ کرے گا
 لے بادشاہی اس محنت کی برابر نہیں (کاشکی تلوار سے لے کر دھتکے بھڑ دینا ہے
 لے اس بیخ دن کی زندگی پر نامت کر فکر کے ساتھ پہلے کی تدبیر کر +
 لے عجم کے بادشاہ ہو گئے تو کھکھار جانتا ہے۔ فریدیوں اور ضحاک کی طرح یہ کیسا ناگوار

Handwritten text in the right margin of the lower section, providing commentary or further verses.

Handwritten text in the bottom right corner, possibly a concluding note or a separate entry.

Handwritten text in the bottom left corner, continuing the commentary or providing additional context.

Vertical handwritten text on the far left margin, likely a marginal note or a reference.

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
آل سيدنا محمد الطيبين الطاهرين
الطاهرين

فصل فاعل و متعلق کے ساتھ ملکر مکرر ضعیفہ جبرو مسطورہ جہا کے گفتہ فعل و فاعل و متعلق و کیفیت فعل و ناقص ایک اسم براہ معنی برائے تو

[illegible]

چو نیم کہ درویش مسکین مخمور	بکام اندرم لقمہ ہر گشت و
یکے راز نڈال رش و سیال	کجا ماندش عیش و ربوستان

حکایت

شے دو خلق آتے بر فروخت	غینہ م کہ بغدادیے بجنوب
یکے شک گفت این راں خاک و	کر دکان مارا گز بنے نبود
جہا ندیدہ گفتش ایے بو الہور	ترا خود غم خویشین بو دوس
پشتی کہ شہرے بسوزد بنا	و گر چه برایت بو در کنا ر

لے جب میں کہتا ہوں کہ مسکین پھرنے (کنا) نہیں کھانا تو میرے کان میں گونجنا شروع ہوتا ہے
 لے جس شخص کے رویتے غائب ہوئے تو میری سکو بلغم میں کہاں عیش ہوتا ہے +

کہانی

سے ایک شہریت کی آہوں کو دیکھ کر ایک گناہی - میرے سنا کر اس سے بغداد آباد کیا
 وہ ایک شخص جس کا حال درد ہوں میں کہا شکر ہے کہ ہاری کان کو تو کچھ دینا پہنچی
 وہ ایک اندیشہ آسے کہا لے حسی ای کہ خود غلط اپنا ہی علم تھا
 وہ کیا تو بلند کر ہے کہ سانا فہر آگیں میں جا - اگر تیرا گھر تیرا رہ پر ہو +

۲۱۰

چو بیند کسان بزم گم بستانگ
 چو بیند که در روشن میخورد
 که پیچیدار خصمه رنجور دار
 خنجر که روانه گان رپانند
 چو بیند در گل رخ خاکش
 ز گهکارتش حریفی بس
 که رخ کارای تمنی روی

بخت گنگدل که کند معده تنگ
 تو انگر خود آں لقمه چو میخورد
 گویند رست است رنجور دار
 سبک پیچو یارای بمنزل بند
 دل با و نشان شود بارکش
 اگر در سر کس عادت کس است
 بهیشت بند گشت بشنوی

۴۴
 لے بے دم که سو کون پلٹ چکرے کو کو (چکر کے لئے) پلٹ پڑے پتھر یا نہ ہے کیجے
 لے دو ہند کس طرح کھا کھا ہے چپ بھینڈے کہ کھڑخون کھا تا ہے *
 لے پیت کہ کہ بار داؤد رست کیونکہ وہ بیچ سے ہمار کی طرح جیتا ہے
 لے جیل رنزل بیچ جانے بیچ بیچ رنزل رنزل ہمار کیلئے پتھر کیلئے پتھر جیسے ہیں
 لے ہا دشا ہون دل آسوت ہزار ہا پتھر پتھر ہونے کے لے گھر کو پتھر کیلئے پتھر
 لے اگر کوئی شخص نکستی کے گھر میں تو اسکو سی کی بات کا ایک حرف ہی کافی ہے
 لے اگر کوئی لے سے تو چکر ہی کافی ہے کہ اگر تو کاٹے ہو گیا تو جیسے کے پہلوں خیر

چو بیند کسان بزم گم بستانگ
 چو بیند کہ در روشن میخورد
 کہ پیچیدار خصمه رنجور دار
 خنجر که روانه گان رپانند
 چو بیند در گل رخ خاکش
 ز گهکارتش حریفی بس
 که رخ کارای تمنی روی

چو بیند کسان بزم گم بستانگ
 چو بیند کہ در روشن میخورد
 کہ پیچیدار خصمه رنجور دار
 خنجر که روانه گان رپانند
 چو بیند در گل رخ خاکش
 ز گهکارتش حریفی بس
 که رخ کارای تمنی روی

۵۲

۴۰

خبر و
نہ

خطا
خطا
خطا

چونکہ

سے نہ
سے
سے
سے
سے

۱۵۱

جاری ہو

10

خیر داری از خسروان عجم
 نه آن شوکت پادشاهی بهاند
 خطایی که در سخط علم گرفت
 شک و زحمتش تن دادگر
 بقوه که نیکی پسند و خدای
 چون خواهد که ویران کن عالم
 که کردند بر بدستاس تم
 نه آن ظلم بر روستایی بهاند
 جهان ندو با مظالم گرفت
 که در سایه عرش دارد مقر
 و در خسرو عادل نیک است
 هند ملک بر نیچه غلامی

قصیحت

۱۔ کیا تجھ کو کچھ کے اُن بادشاہوں کی خبر ہے جنہوں نے زبردستوں پر ظلم کیا تھا
۲۔ نہ وہ دیکھا اور نہ وہ سنا ہی ترمینا راوں پر وہ ظلم نہ
۳۔ وہ خدا دیکھ کر ظالم کے ہاتھ سے ہونے جہان قائم رہا اور وہ (ظلموں) سے
۴۔ قیامت کے دن نصف بادشاہ کا بدن رام سے ہو گیا کیونکہ اس نے کیا بد کامی
۵۔ جس پر یہ پڑا ایک پسند کیا ہے امیر عادل اور کیا ہے بادشاہ بختیار
۶۔ اور یہ چاہتا ہے کہ جہان کو اچھے سے لوگ کو ظالم کے نیچے میں چھپا دیتا ہے

فصل اول در بیان احوال و سیرت حضرت علی علیه السلام

اولاً من غير ان يكون له مال

15

فصل

فصل فی بیان

فصل في

فصل فی

۳۳

[illegible]

چو پر خاش سینہ بیدار از نو	شبان نیست گسست یاز نو
بد آنجام رفت بدان دیشه کرد	که بازیر دستاں چنان پیشه کرد
نخواهی که ز نفس کنند از پست	نکوحاش تابد نگوید گسست
حکایت دو برادر عادل و ظالم	
پسندم که در هر ترے از باختر	برادر دو بود نماز یک پدر
پسند اگر گوشتش و پلین	تورک و دانا و شمشیر زن
پدرش در ورا سگینم و یافت	طلبکار جولان و نادر دشت

۱۵۰ جب سے (خلف) لڑائی اور ظلم کی وجہ سے وہ چور و دہا نہیں رہے تھے اس فریاد سے
 ۱۵۱ وہ بد انجام مر او اسے بڑی کچھ سوچی جسے غیبوں پر ظلم کیا +
 ۱۵۲ جب تو نہیں چاہتا کہ لوگ تیرے بعد چلے برا کہیں تو جسکے ساتھ اچھا نہ کر کے چلے
 دو ظالم اور منصف بھائیوں کی کہانی
 ۱۵۳ میں نے سنا کہ منب کے کسی کامیں - دو بھائی ایک باپ سے تھے
 ۱۵۴ سپیدار در سبکدوش تھی کہ سوئے تانے بدن خوبصورت اور مستعد اور بہادر
 ۱۵۵ باپ نے دو کو کو خوشنما کر دیا - میدان اور لڑائی کا طلبکار چاہتا تھا +

۴۷

که تا جمیع که در آن رازگریزی
شنیدند بازارگانان خبر
بریدند از اسخا فرید و فروخت
چو آقا لش از دوستی سرشت
ستیز فلک پنج و بارش بکند
و قادر که جوید چو پیاں گسخت
چونیکی طمع دارد در آن به صفا
بر آگند هشد لشکر از عا جری
که ظلمت در لوم آس به نهر
ز راحت ثاید رعیت نبوت
بناکام دشمن بر دوست پات
سلم شپشمن میارش بکند
خراج از که خواگردد به قان گسخت
که باشد دعا بدش در قضا

۱۰۔ جو نیکوہ انتہی حد تک سے مال جمع کرنا یا ملک و ملک کی کے سبب یتیمان پر ہونا
۱۱۔ اور دو اگر دونوں بھی بے خبری سے کرنا اس سے بڑھ کر ملک میں ظلم ہے +
۱۲۔ دینے سے سوداگری کا سلسلہ متوہن کر دیا جھوٹا دینے کا جوبہ عینے
۱۳۔ جب کہ ان کے اسکی دوستی سے سر پھیر کرنا چاہا جس سے ہر مال گنجا +
۱۴۔ آسان کی لڑائی نے اس کی جو اور دنیا کو کھینچ کر دینے کو جوڑ کر کے شرم سے اس کا ساتھ
۱۵۔ وہاں اس کی جوڑ جوڑ ہے خودی پائی تو باوجود اس کے اس کی بیکار کیا گیا
۱۶۔ وہ صفائی کی کیا امید کہ جبکہ چھپے (صفت کی) بڑی بے جا مٹی ہوئی ہو +

فصل اول در بیان احوال و حال
و مشاغل و معاش و مکارم
و مفاسد و منکرات و مذمومات
و مذمومات و مذمومات و مذمومات

[illegible][illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مضغ ایچدی کی جاد مجبور مقتضی فعل مضارع با فاعل مضغ و مستحق سے کہ جو فہیدہ انشا یہ ہو کر جزا میں نظر ہوگی فعلی شرط جزا اور تکرار کے لئے ضمیر مضمحل ہوا ہے
ہو رہا تھا فعل مضارع با فاعل مضغ و مستحق سے کہ جو فہیدہ انشا یہ ہو کر جزا میں نظر ہوگی فعلی شرط جزا اور تکرار کے لئے ضمیر مضمحل ہوا ہے

که فردا بدآور بر دهنش
چون خواهی که فردا شوی منتظر
که چو بگذرد بر تو این سلطنت
مکن خنجر از ناتوانان پدید
که ز شمشیر آزار دگان
بزرگان کشد روشندان
بدینا که راستان کج مرو

گدائے کہ پیشیت نیز ز دجو کے
مکن شمن خوشیقن کہ ہرے
بگیر و دیکیں آں گدا و امنست
کہ اگر بنگنندت شوی شمر ما
بہیفتادان ز دوست قتادگان
بہر زانگی تلج بردند تخت
و گراست خواہی سعدی شہنو

۱۔ کیونکہ قیامت کے دن کے پاس بادشاہ کو کیا یاد ہو گا وہ فقیر جو تیرے آگے کھڑے ہوا تو تیرے پاس کھڑا
۲۔ ہے جب تو جا رہا ہے کہ قیامت میں سرگرداں ہو کسی غریب کو بھی اپنا دشمن نہ بنا
۳۔ لے کیونکہ جب تیرے یہ بادشاہی جانی رہی تو وہ فقیر اس دشمنی کے سبب تیرا دشمن بن گیا
۴۔ لے غریبوں سے ہاتھ اٹھا اور ایسا تم کرنا گروہ بچے گراں تو کو مشرکہ بنے +
۵۔ جسے کیونکہ زانوں کی نظر میں عاجزوں کے ہاتھ سے گناہ بڑا ہے +
۶۔ لے ورنہ دل بزرگوں سے ہوتا اتنا اسے تاج و تخت حاصل کیا +
۷۔ لے بزرگوں کے پیچھے پیڑھا نہ چلی اور اگر تیرے چاہتا ہے تو سعدی سے سن +

OF

کہ فرما بد اور بد و خص ہے
جو خواہی کہ فردا شوی مہتر ہے
کہ چل بگڑو بر تاریں سلطنت
مکن پیچہ از ناتواناں پیدا
کہ رشتہ در چشم آزادگان
بزرگاں کہ روشندن و کجبت
بد مٹا کہ راستاں کج مرو

گداے کہ پیش نیز ز دو ہے
مکن دشمن خویشین کہ ہرے
بگیر و مکن آں گدا و امنست
کہ اگر بگنزند شوی نرسا
بیفتادون از دست قنادگان
بفرزاگی تاج بردند تخت
و گراست خوابی سعدی نہ

لے کہ کوئی قیامت کو خدا کے پاس بادشاہ کو لجا دیا وہ غیر ترسے آگے کہ کہے کہ برا جو نہیں کہتا
لے جب تو چاہتا ہے قیامت میں سر رابے تو کسی غریب کو بھی اپنا دشمن نہ بنا
لے کہ کوئی کہ جب ترسے یہ بادشاہی جانی رنگی تو وہ فقیر اس دشمنی کے سبب تیرا دشمن بن جائے
لے غریبوں سے ہاتھ اٹھا اور ایامت کر کہ اگر وہ بچے گراؤں تو تو ترسندہ بنے +
لے کیونکہ زاروں کی نظروں میں عاجزوں کے ہاتھ سے گرا کر ہوا ہے +
لے دشمن نہ دیکھتے بزرگوں نے داناں سے تاج و تخت حاصل کیا +
لے بزرگوں کے پیچھے پیڑا نہ چلے اور اگر توج چاہتا ہے تو سعدی سے سکن +

کہ فرما بد اور بد و خص ہے
جو خواہی کہ فردا شوی مہتر ہے
کہ چل بگڑو بر تاریں سلطنت
مکن پیچہ از ناتواناں پیدا
کہ رشتہ در چشم آزادگان
بزرگاں کہ روشندن و کجبت
بد مٹا کہ راستاں کج مرو

گداے کہ پیش نیز ز دو ہے
مکن دشمن خویشین کہ ہرے
بگیر و مکن آں گدا و امنست
کہ اگر بگنزند شوی نرسا
بیفتادون از دست قنادگان
بفرزاگی تاج بردند تخت
و گراست خوابی سعدی نہ

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

صفت جمعیت اوقات درویش راضی

گنجینه سلطنت پیش نیست	که زمین تر از ملک و پیش نیست
سکبای مردم سبکتر روند	حق اینست صاحب دلان شوند
تپیدست تشویش لای خور	ملک غم بقدر جهان خور
گداز چو اصل خود نان شام	چنان خوش بخند که سلطانم
غم و شادمانی بر سر میرود	برگ لاین و از سر بدر میرود
چه این را که بر سر نهادند تاج	چه آنرا که برگردن آمد خراج

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

رضای الهی بر خوش برتن دلای
رویش و دلچسپی و وقت نهی کی نیست
له یست که کوئی مرتبه باو شایسته نیست
مخوفه که ملک است زاده کوئی ملک نیست
له یکه دود و دله و گیز میست پس
چن بات بیست و دوا جلدن ای کو سنته پس
سه خالی با عداوی تو ای کی با کی کر است
بادشاه جهانک اعلا که مافی غم کھانا
که فقیر کو چشم کی روی حاصل چوئی
بر تو ده یا خوش تر است چه یکا که شام با دوا
سه غم او خوشی از جانی ہے
موت وقت و دو فرس الگ ہو جائے پس
له یخص جیکه سر تیج بکھا
اورده نفس جکی گردن چو حصول آید
دو فرس

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان
سلطان نام برک
مافی فاضل فضل نام کسان

اگر سرفرازے پیکوں برست	و اگر ننگہ تے زنداں درست
در آندم کا جل پیر پر زوخت	نخی شاید از دیگر زناخت

حکایت عابد و کلبہ بوسید

خندیدم کہ یکبار در درجہ	سخن گفت با عابدے کلبہ
کہ من قورماندی داشتم	یہ سبز کلاہ جی داشتم
پہرہم مد کرد و نصرت و فاقی	گر قسم باز و دولت عراقی
طمع کرده بودم کہ مراں خودم	کہ نگاہم بخوردند کراں سرم

۱۔ اگر کوئی بادشاہ زحل پر ہو۔ یا کوئی ننگہ تے جیلخانے میں ہو +
 ۲۔ جو وقت اُن دنوں کہ سر پر موت پہنچتی پھر کوئی نہیں سے دیکھ سکتے پہچانیں
 عابد اور پودی کھوپڑی کی حکایت

۳۔ میر نے سنا کہ ایک فقہر دہلیس۔ ایک کھوپڑی نے عابد سے کہا +
 ۴۔ کہ میں ہی بادشاہی کا دربار پہنچتی تھی۔ اور بادشاہی تاج سر پر کرتی تھی +
 ۵۔ جب آستان میری مدنی اور مدنے نہ نصرت تو میں طبیعے کی مدد و حق تعالیٰ کو
 ۶۔ میں نے خواہش کی تھی کہ مراں کو فتح کرں بجای کہ میں پھر وک سیر کر گیا

۵۵

۱۔ اگر کوئی بادشاہ زحل پر ہو۔ یا کوئی ننگہ تے جیلخانے میں ہو +
 ۲۔ جو وقت اُن دنوں کہ سر پر موت پہنچتی پھر کوئی نہیں سے دیکھ سکتے پہچانیں
 عابد اور پودی کھوپڑی کی حکایت
 ۳۔ میر نے سنا کہ ایک فقہر دہلیس۔ ایک کھوپڑی نے عابد سے کہا +
 ۴۔ کہ میں ہی بادشاہی کا دربار پہنچتی تھی۔ اور بادشاہی تاج سر پر کرتی تھی +
 ۵۔ جب آستان میری مدنی اور مدنے نہ نصرت تو میں طبیعے کی مدد و حق تعالیٰ کو
 ۶۔ میں نے خواہش کی تھی کہ مراں کو فتح کرں بجای کہ میں پھر وک سیر کر گیا

[illegible]

فعل ناقص اور وقتی سے ملکر
تغیر پذیر ہو کر حالت ہو یا تہذیب ہوا
محل و علت مگر جو سلسلہ مانع و غیر
ملک جو نتیجہ ہو اس کا نام صفت ہوتا ہے
سو صوف صفت ہو صوف بعد از ایوانیات
فعل ناقص پیش صفات و مضامین
اسلام کو بہ نسبت حق تعالیٰ کے
اعمال و احوال سے ملکر جو غرض ہے

موسوف صفت موسوف بندها
فعل ناقص بدش معان و صفات
مکرمه بود تا بیت بن خرفون فعل ناقص

[illegible]

فصل پنجم در بیان احوال و سیرت پادشاهان
که در این کتاب مذکور است

نہ پر آدمی زادہ زود بہت
 بیادست زود انسان صاحب خرد
 چو انسان نایاب بحر خور خوب
 سوار رنگوں بخت بیدار و
 کسے دانہ نیکم دی نکاشت
 نہ ہرگز خنیدیم در عمر خویش

کہ دوز آدمی زادہ بد بہت
 نہ انسان کہ در مردم قچوڑ
 کہ بیش فضیلت بدربواب
 پیادہ بروز در فتنہ رگو
 کہ دوز غم کی کام دل بزند نہت
 کہ بعد درانیکی آید بہ پیش

حکایت سر رنگ دم آزا

لہ آدمی در زندہ جاوے سے اچھا نہیں بلکہ مرے آدمی سے تو در زندہ ہی اچھا ہے
 لہ عقلند آدمی تو زندہ جاوے سے اچھا ہے ۲ نہیں جو لوگوں میں زندوں کی طرح بڑے
 لہ جبکہ دی کھلے اور سنے کے ساتھ کچھ نہ کھلے۔ تو اسکو چرابوں پر کونسی بزرگی ہے
 لہ جو بخت راہ چلنے والے سوار سے تو چلنے میں تبدیل سہکتا ہی جاتا ہے +
 لہ اس کونسی نیکم دی کا بچ زو یا کس سے دل کے مقصد کا کھلیاں نہ اٹھایا ہو
 لہ ہم نے اپنی عمریں کہی نہیں سنا کہ آدمی کو نیکی پیش آئی +
 لوگوں کو تکلیف دینے والے سپاہی کی کہانی

حکایت کنند از یکے نیکم و
 بسو و اچھاں برو افتا نند
 پس سینگے اس نگہ کرد تیز
 چو حجت بند جاجو سے را
 بخندید و بگریست مرد خدا
 چو دیدش کہ خندید دیگر گریست
 بقصای ہے گریم از روزگار
 کہ اکر ارم حجاج یوسف کرد
 کہ حجاج را دست حجت بست
 کہ نقش میدان ز خوش بریز
 پیر خاشم بر ہم کشد رو را
 عجب ندینگین ام تیر و کا
 پیر سیکین خند و اگر حیت
 کہ طغیان بیچارہ بر دم چا

۹۰

۱۔ ایک نیکو کردار کہ جس کو دست یوسف بیٹے حجاج کی نظم کی +
 ۲۔ دہرائے ہیں سے امیر ایسا خفا ہو کہ حجاج کی حجت کا بے باک ہو دیا +
 ۳۔ بادشاہ نے کچھ ہی کے بعد دار کی طرف ترنگاہ کی (اگر کسی کو اس کے واسطے دروازہ نہ کھلا دے گا) +
 ۴۔ بظاہر کو اس میں بھی تو تورا کی دے واسطے تیری جو بھاتا ہے +
 ۵۔ خدا کا مرد نہ ہو اور پھر پرویا۔ بے رحمانیہ حاصل جو بھاتا ہے +
 ۶۔ جب بادشاہ کو شک ہو گیا کہ وہ نہا اور پھر تو وہ کچھ کرنا اور نہ کرے؟ +
 ۷۔ گھنٹے کی گھنٹے کی گردش سورتا وہاں اس واسطے کہ میں جیسا چاہے رکھتا ہوں

۱۵ اور دعا ہے پاک کہ ہر دلی سے ہنسا ہوں اسلئے کہ تعلیم ہو کر خاک ہو گیا ہوں غلام
۲۵ اسلئے کہ شخص اس سے کیا ملے نامور بادشاہ تو اس سے ٹپے سے کہہ لیتا ہوں اس سے ہنسا ہوں
۳۵ اسلئے کہ ایک غلطی سے میری پٹہ پناہ نہ کہتی ہے اور ایک غلطی کے ایک غلطی میں ڈالنا
۴۵ بزرگ اور خوشگن پیشہ اختیار کر۔ اور اس کے چھوٹے چھوٹے (کوچک) ہی خیال کر
۵۵ شاید تو اپنے خاندان کا دشمن ہے جو اور خاندانوں پر دلی بے شک کرتا ہے
۶۵ جب ہبٹل میر داغ سے زخمی ہوں لیکن اس سے کہ کیا میرے تیرے کوئی گلی
۷۵ مضمون نہیں بنا سکتی کہ اس سے اور اس کے دل کے صبح کے وقت کے کہ کہہ دوں سے ڈر

ہے خدام از لطیف یزدان پاک
 یکے گفتش لے نامور شہر پاک
 کہ خلقے بدو پیچہ دارندوش
 بزرگی و محفو و کرم پیشہ کن
 مگر دشمن خاندان خودی
 پندار دلہا بلوغ توریش
 نہ سخت است مظلوم آہش ترس

کہ مظلوم رقم نہ ظالم خجاک
 چہ خواہی ازین بر ازو کشت
 روانیت خلقے یکبار کشت
 بر خردان لطافتش اندیشہ کن
 کہ بر خاندانہا پسندی بی
 کہ روز پسین کشا خیر پیش
 ز دو دل جھگڑا ہش ترس

۱ اور خدا سے پاک کی ہرمانی سے ہنسا ہوں اسلئے کہ مظلوم ہر کھاک میں گھاس ہوں
 ۲ اسے ایک شخص اس سے کہا ملے نامور بادشاہ تو اس سے بیٹے سے کیا لیا جو اس سے
 ۳ اس واسطے کہ ایک خلعت پریش پٹہ چاہہ کرتی ہے اور کہہ دے کہ ایک چوٹی والی
 ۴ بڑی اور خوشگوار پیشہ اختیار کر۔ اور کہے جو بڑے چوڑے اچھو کا بیٹی شال کر
 ۵ شاید تو اپنے خاندان کے دشمن ہے جو اور خاندانوں پر مہربان نہ کرتا ہے
 ۶ جب مہربان سے بد داغ سے زخمی ہوں گی کہ کہہ دے کہ کر کیا کہ تیرے لئے کچھ بھی
 ۷ مظلوم نہیں ہاسکیا ہے خدا اور اس کے دل صبح کے وقت کی آہ گہریں ڈرے

فصل فاعل و مفعول کے ساتھ ملکر

۱۔ ایک ہفتینے بادشاہ کی زمین چوٹی - کو خدا کرے حضور ہمیشہ سلامت رہیں
۲۔ اس شہر میں ایک بادشاہ کو درگاہ پر بیٹھ کر دیشوں میں اُس عیسا کوئی نہیں
۳۔ اُسکے پاس ایسی ہتھیں کوئی نہیں لگیا کر کہ سیو قوت اُنکا مطلب حاصل نہ ہو گیا ہو
۴۔ اُسکے پاس کبھی ہر اکام سرزد نہیں ہوا - اُسکا دل روشن اور اُسکی دعا مقبول ہو
۵۔ اُسکو بادشاہ کو اُس پر کوئی عاجز نہ ہو - اُنکا آسمان سے زمین پر حرکت نہ مل جو
۶۔ بادشاہ نے فرمایا تو سب اہلوں نے مبارک قدم بڑھے کو اُجا
۷۔ بادشاہ نے کہا اعلیٰ علیہ السلام (میرے ساتھ) دعا کر کہ میں تو کوئی بیماری میں نہ پھنسا ہوا ہو

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۴۵

<p>نذیجے زمین ملک کے سوا دریں شہر مرد مبارک است بزرگند پیش حیات کس زقت است هرگز نژاد صوبه بخوان بخواند دعا برین لقیر مودتا مهتران خدم بگفتا دعا کن اے موتمند</p>	<p>کہ عمر خداوند جادید بار کہ در پارسایاں چنوی گم که مقصد حاصل نشد فخر دل و شن و دعوتش تاجاب که رحمت سبز آسمان وزین بخوانند پیغمبر مبارک قم که در رشته چون نوز غم بانه</p>
--	--

۱۔ ایک ہفتیش بدشاہ کی زمین چو می ۔ کہ خدا کرے حضور ہمیشہ سلامت رہیں
۲۔ اس شہر میں یک مبارک دم چراگ ہے کہ رویشوں میں اس عباد کوئی نہیں
۳۔ اے بسے! بسے! ایسی باتیں کوئی نہیں لیکر کہ مسیوق الکا مطلب اصل نہ ہوگا
۴۔ اس کے بعد کسی بھی پر کام سرزد نہیں ہوا۔ کساد روشن اور کسی دعا مستحق
اسکو بلا کہ وہ سپر کوئی دعا پڑھے ۔ تاکہ آسمان سے زمین پر رحمت نازل ہو +
۵۔ بادشاہ نے فرمایا تو سمجھا بیوں نے مبارک قدم پڑھے گو کہا ! +
۶۔ بادشاہ نے کہا ملنے (میرے پاس) دعا کر کہ میں نوکیلی بیاری میں مایہ سا پہنچا

Handwritten text in the top margin, likely a continuation from the previous page or a separate note.

Handwritten text in the left margin, continuing the narrative or commentary.

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or commentary.

<p>شیدائیں سخن پریم کردہ پیت کہ حق مہربانت برادرگر دعاے مستک شود سوسوندہ تو تا کردہ بر خلق بخشایش بیایست عذر خطا خوشتر کجا و شکر دوعاے دیت</p>	<p>پہ تندی برآورد با نکت شرت بخشدار بخشایش حق مگر اسیران مظلوم در چاہ بند کجا بینی از دولت آسائش پس از شیخ صالح دعا خوشتر دعاے سدیدگان در پیت ز خشم و خجالت برآمد ہم</p>
--	--

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or commentary.

۱۔ کہ کبرے بڑے نے یہ بات سنی تو کھنکار کر ایک سمت آواز داری +
 ۲۔ کہ خدا صنعت پر مہربان ہے۔ تو بخشش کا اور پھر خدا کی بخشش دیکھ +
 ۳۔ کہ میری دعا تجھے کب فائدہ مند ہو۔ جب مظلوم دنیا کی کتوں میں بند ہوں
 ۴۔ کہ تو عفو پر دم کے بغیر دوست کہاں کلام دیکھ سکتا ہے +
 ۵۔ کہ پہلے خدا کا مذکر نا چاہے۔ پھر شیخ صالح سے دعا کرانی چاہئے +
 ۶۔ کہ اسکی دعا میری مدد کہاں کرے۔ جب مظلوموں کی بددعا میرے پیچھے لگی ہو +
 ۷۔ کہ فارسی کا بادشاہ جتے باجی خلیفہ۔ خدا و خرم کے سبب ناراض ہوا +

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or commentary.

Handwritten text in the bottom margin, likely a continuation from the previous page or a separate note.

دیکھو کہ اس صفحہ پر کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

برنجید وین بادل خوش گفت	چہ رنج حق است در پیش گفت
بفرمود تا ہر کہ در بند بود	بفراموش را در گذر زود
چہ اندیدہ بعد از دور گفت باز	بیاور بر آورد دست نیاز
کہ آئینہ فرائد آسمان	بجنگش رفتی صلحش مان
ولی بچہاں برد عداوت گفت	کہ رنج را خادہ بر پاک جنت
تو گفتی ز شاہی بخوابد ہمہ	جو طواوٹس کو رشہ رہا بدید
بفرمود گنجینہ گو ہر ش	فتانہ نہ در پاک و زبر ہر ش

۱۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۲۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۳۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۴۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۵۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۶۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۷۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۸۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۹۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۱۰۔ کہ یہ جملہ ہوا اور پہلے دیکھیں کہ کون کون سے کلمے اور جملے لکھے گئے ہیں جو اس صفحہ کے متن سے الگ ہیں اور ان کو اس صفحہ کے متن سے الگ کر دیا گیا ہے۔

۶۷

باختر ندیدی کی کاد درفت
 کے زیریں جال گوی ولت بود
 بگا رآمد آنها که برداشتند
 خنک آنکه باد افش دافت
 که در بند آسایش خلق بود
 نگر داور میزد و گن بدشتند

حکایت در تغیر روزگار و انتقال ولت

شیدم کہ در مصر میراجل
 جالش برفت از رخ دلفروز
 گزیدند فرزگانان دست فیت
 کہ در طرب بند دار و موت

ملہ آخر تو نے دیکھا نہیں کہ برباد ہو گیا۔ آرام سے وہ شخص جو عقل و انصاف ساتھ لگیا
 ملہ یہاں سے وہ شخص دولت کی گندری لگیا جو خلعت کے آدمی کی فکر میں رہا +
 ملہ وہ چیزیں کام آئیں جو اپنے ساتھ لگیا۔ نہ وہ جو چاہے کیس اور چھوڑ کر گئے
 زمانے کے بدلنے اور دولت کے جانے پہنچنے کو بانیس کافی
 ملہ میں نے شہنشاہ مصر میں ایک ملازم تھا۔ موت نے اپنی فوج اسکے زمانے پر ڈرائی
 ملہ اسکے دلفروز پر جسے جمال جانا را کہ کچھ عیب نہ ہو جانا چاہو ہر بن
 ملہ غیبی سنس کرنے لگے۔ کیونکہ طلب میں موت کا علاج نہ ملا +

[illegible]

دستخط و مهر

شمع تخت و سیکے پذیر دزوال
 چو نزدیک شد روز عمر تن شب
 کہ در مصر چوں سخن یزید بنزد
 جہاں گرد در دم خور دم برش
 پسندیدہ سیکے کعبہ خود
 در آن کوشن تابو ماند مقیم
 کند خواجہ بر لبہر جاں گدا
 ہجر ملک فرماندہ لایزال
 شنیدم کہ میگفت در زیر لب
 چو حاصل ہمیں دِ دُخیرے بنود
 بر فقم چو بیچارگان از سرش
 جہاں از پے خوشنشین گرد کرد
 کہ ہر چہ از تو آید دلخست و بیم
 بیکے دست کوتاہ دیگر دراز

[illegible][illegible][illegible][illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

فصل فی تفسیر و مدار آن فی بیان

میان با وجود بار خرد و پاک خرد

در اندام ترا می نماید بدست	که در دست زبانش گنجن بست
که دست بیجود و در کم دراز	در دست کوت کن از خطم و از
گنوفت که دستت خاک بکن	در که بر آری تو دست از خاک
بتا بد لبه ماه و پروین مهر	که سر بر زاری زبالیین گور

حکایت قزل ارسلان با دوشمنده

قزل ارسلان قلعه سخت داشت	که گردن باوند بر میفرست
نه اندیشه از کشتن حاجت بیج	چو در لب سرو دلش بیج بیج

علاء اسوقت بجه انده سے ملان آئے کہ در دستش آگسل زبان بولنے سے ہند کری ہے
 ۱۵۰ کہ ایک ہفتہ تو سخت اور دشمن کے واسطے پہنچا۔ حد سرفرا اور معش کو تیر
 ۱۵۰ اب جو تیر کو قدر ہے تو کسی کا غم نہال۔ پھر کو کھن سے کیوں کہ ہفتہ نہال
 ۱۵۰ چنانہ اور ستارہ در سر بہت ہفت نگاہیں ملانہ اور فرے سر سے سر نہیں گھاٹا
 قزل ارسلان سے دوشمنده کی کہانی
 ۱۵۰ قزل ارسلان ایک غریب و فقیر رکھتا تھا چالوند کی پادری کرتا تھا +
 ۱۵۰ کہ ایک اندیشہ اور نہ کسی چیز کی ضرورت یہ شخص کی زکوٰۃ کی طرح اٹھاتا تھا

۶۱

Handwritten marginal notes at the top of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, continuing the text from the top.

کدو را جوردی طبق بضیہ
 بنزدیک شہ آما از راه دو
 ہنرمند آفاق گردیدہ
 حکیم خنگوسے بسیار دل
 جنیس جالبے حکم کجاویدہ
 و لیکن نہ پندارش حکم است
 دے چند بود و نہ و بگند شکت

جہان در آفاق دور و
 شنیدم کہ مرگ مبارک ہمنو
 حقایق شناسے جہان دیدہ
 بزرگے زباں و سکا دل
 قزل گند جہان کس گردیدہ
 بخت بد کہیں قلعہ خرم بہت
 نہ پیش از تو کہو کشتن دامن

Handwritten marginal notes on the right side of the page, adjacent to the main text columns.

۶۶

سہ باغ میں یہاں حوسبت بنا چو تھا۔ جیسے سبز باغ میں بڑا (دھڑا) ہے
 سہ میں نے شکار ایک مبارک حضور در۔ بادشاہ کے پاس دور کے رستے سے آیا +
 سہ حقیقتوں کا چچا بیڑا لایا جان کیونکہ یہ کہہ دیکھے چکے چلاؤ والا چاکی سے لکھے ہوئے
 سہ درگ اور شاہ اور کام جانے والا۔ بات کہنے والا اور بہت جا نہیں والا حکیم +
 سہ قول نے کہا تو جہان میں تھا پھر ہے۔ ایسا مضبوط قلعہ بھی کہیں نہ بچا ہے +
 سہ درویش نے کہا کہ یہ قلعہ بہت اچھا ہے۔ لیکن میں نے کو مضبوطی نہیں سمجھتا
 سہ کیا کرتے پہلا اور بادشاہ پر قابض نہیں تھے۔ وہ بھی چند روزا سہیں، اور چھوڑ گئے

Handwritten marginal notes on the right side of the page, below the main text columns.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, spanning across the width.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, continuing the text from the bottom.

نہ بعد از تو شامان یگر بند
ز دیوان ملک پر یاد کن
چنان وز گارش بکنجے نشانی
چو تو میدماند از همه چیز کن
بر سر مرد مہتیا ردینا حسن است
که بر سر تہ تجاہے دیگر کس است

نہ بعد از تو شامان یگر بند
ز دیوان ملک پر یاد کن
چنان وز گارش بکنجے نشانی
چو تو میدماند از همه چیز کن
بر سر مرد مہتیا ردینا حسن است
که بر سر تہ تجاہے دیگر کس است

نہ بعد از تو شامان یگر بند
ز دیوان ملک پر یاد کن
چنان وز گارش بکنجے نشانی
چو تو میدماند از همه چیز کن
بر سر مرد مہتیا ردینا حسن است
که بر سر تہ تجاہے دیگر کس است

حکایت

چنین گفت شیریدہ در حجر
بکسر کے کہ لے وارث ملک جم

لے ایک تیرے بعد اور بادشاہ نے لے لینگے۔ تیری اسیک درخت کا پھل کھا لینگے +
لے (دینے) باپکے یاد غامی روانہ کو یاد کر (اور وطن الہی) فکر کی قد سے دل کو آزاد کر
لے زمانے اسکو ایگے نہیں ایسا جھٹلایا ہے کہ دھڑی پر اسکا قبضہ نہیں ہا +
لے جس سب چیزوں ورا دیوں کا امید ہو گیا۔ تو اس کے امید حفظ خدا کی مفضل ہا
لے ہشیا آدمی کے نزدیک نہایت ہے کیو جو ہر راے میں نے آدمی کی جگہ ہے +
کہانی

لے فارسی ملک میں ایک بوڑھے نو شیراں سے کہا کہ لے عہد کے ملکے وارث ہا

نہ بعد از تو شامان یگر بند
ز دیوان ملک پر یاد کن
چنان وز گارش بکنجے نشانی
چو تو میدماند از همه چیز کن
بر سر مرد مہتیا ردینا حسن است
که بر سر تہ تجاہے دیگر کس است

نہ بعد از تو شامان یگر بند
ز دیوان ملک پر یاد کن
چنان وز گارش بکنجے نشانی
چو تو میدماند از همه چیز کن
بر سر مرد مہتیا ردینا حسن است
که بر سر تہ تجاہے دیگر کس است

Handwritten text in the top margin, likely a continuation from the previous page or a separate note.

Handwritten text in the left margin, continuing the narrative or providing commentary.

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or providing commentary.

اگر ملک بر جرم بماندے سخت	تو کے بد شمسے تلخ و سخت
اگر گنج قاروں بیت آئی	نماندگر آنچه بخششی بری

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or providing commentary.

حکایت

چو الپ سلاطین حاج بخش داد	یستنج شاهای بسیر بر نهاد
بتریت سپردند از تاج گاه	نیک چاکر نشستن تاج گاه
چنین گفت دیوانه هوشیار	چو دیدیش بسیر روز دیگر سوار
نہے ملک دران سر غضیب	پدر رفت پای بسیر کرب

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or providing commentary.

اگر بادشاهی اور نصیب میرید کی سانس نہ رہتا - تو بیایج او سخت بھیجے کہ میر سرتا
 لے اگر تو قاروں کا خزانہ بھی حاصل کر لے - تو وہ میرے پاس بقایم نہ کرے گا کیونکہ میر

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or providing commentary.

کہانی
 سہ جبل پر سلطان خدا کو جان دی (دو مکے) بیٹھے نہ بدوشی کا تاج سر پر رکھا +
 ۱۷۷ اس کو تخت گاہ سے قبر میں دفن کیا (دکبر) بیٹھنے اور آرام کی جگہ نہیں ہے +
 ۱۷۸ ایک ہوشیار دیوانے نے ایسا کہا جو بیٹے سر کن اس کا بیٹا تخت پر بیٹھا تھا
 ۱۷۹ کہانی میں رکھنے والے زمانے کا عجیب ہے - باب حوا اور بیٹے کا رشتہ ہے +

Handwritten text in the right margin, continuing the narrative or providing commentary.

Handwritten text in the bottom margin, likely a continuation from the previous page or a separate note.

مگر جو غنیہ خیرہ جو کہو کہ عیان ہو، مسکینوں و دیوان مگر مسخوڑا مطلق ہو اعلیٰ فاعل کا مکتول، غفلت کے ساتھ مگر جو غنیہ خیرہ نہ ہو اور

[illegible]

مخندید و بهمان روشن میر
 ناز و جل و شکم باجے
 خراس جاگید گنگ تبارکش
 تو آزا نگوی که کشتی گرفت
 تقو بریناں ملک و کج راند
 سگر خنجر بر تن خویش کرد
 که فردا آن مصلحت نم تنگ

که بس حق بدست من است امیر
 که از جور سلطان بیدارگر
 از آن به که پیش ملک بخش
 که چون ابد نام زشتی گرفت
 که شصت بروی قیامت بماند
 نه بر زبردستان رویش کرد
 بگیر و گر میان ریختن بچنگ

له روشن دل گنور نے ہر کہ کہا اے امیر حق پر خوف ہے +
 تھ میں گدھے کے پوٹں جہاں کہیں توڑا۔ کھلاہم بدخواہ کے ظلم کے سبب سے
 تھ کہہ دیا یہاں سنگو اور سنگین ٹھانڈا۔ اس چاہا کہ بادشاہ کا ہاں دیکھ اٹھا ہوا
 تھ تو کھڑکھڑی بہت کچھ کہی۔ مگر کہ اس کی سبب سے طعنے لگے گئی تھی
 تھ ایسی بادشاہی پر ہونے پر مجھے اس کی۔ کیونکہ اس پر قیامت تک بدگوئی رہی
 تھ ظالم نے ظلم اپنے اور کیا ہی جو محتاج زبردستوں پر نہیں کیا +
 تھ کہ یہ سب کچھ تو اس قیامت کی کچھ نہیں۔ وہ بچارہ غریب ظلم اس کی ڈر علی

مہند بار و زار برگردنش
 گرفتہ کہ خبر بارش کنوں کشد
 گرا نصاف پرسی بد اختر گشت
 ہمیں پنج و شش تنعم بود
 اگر بر خیزد یک مردہ دل
 شہین جگر کشیدند چہر گشت
 ہمت تب بیداری اختر شمر د
 نینار و سراز ہار برگردنش
 دران و زار خراں کشد
 کہ در افکش رخ دیگر گشت
 کہ شد دلش در پنج مردم بود
 کہ خیند از و مردم زرد دل
 بہ لبست آپس سر بند زینخت
 ز سودا و اندیشہ خالش نبرد

۱۰

۱۰ او گئی ہوئی دھڑا کی گردن پر لادی۔ اسوقت وہ ظالم شرم سے سر نیل ہوا سب کو
 ۱۱ میں نے تاک کر گدھا ایسا سکا دھڑا تھا ہے۔ قیامت میں وہ گدھا کو دھڑا سے لٹکا کر
 ۱۲ اس کے عیش و عشرت کے یہی پنج دن ہیں جس آرام لوگوں کی تکلیف میں ہو +
 ۱۳ کہ اگر ترا نصاف پہنچتا ہے تو وہ شخص ڈھائی بلعیت جھکا کر اٹھتی تو کو کو تکلیف
 ۱۴ کہ اگر وہ مرد دل آئے تو بہتر ہے جسے دو گنا درد دل سولے ہوں +
 ۱۵ بار شاہ نے سب سے پیش میں رکھ دیا۔ گھوڑا باندا اور عجم پر سر رکھا سو گیا
 ۱۶ ساری رات جاگتے جاگتے تاتارے گئے تو کھار اور سچ کے سب سے نیند آئی +

(Marginalia in Urdu script, including phrases like 'مہند بار و زار برگردنش', 'گرفتہ کہ خبر بارش کنوں کشد', 'گرا نصاف پرسی بد اختر گشت', 'ہمیں پنج و شش تنعم بود', 'اگر بر خیزد یک مردہ دل', 'شہین جگر کشیدند چہر گشت', 'ہمت تب بیداری اختر شمر د', 'نینار و سراز ہار برگردنش', 'دران و زار خراں کشد', 'کہ در افکش رخ دیگر گشت', 'کہ شد دلش در پنج مردم بود', 'کہ خیند از و مردم زرد دل', 'بہ لبست آپس سر بند زینخت', 'ز سودا و اندیشہ خالش نبرد')

چو آواز مرغ سحر گوش کرد
سواران همه شب بزرگ خفتند
در آن عرصه بر دین پیغام
بخی ریت نهادند سر بر زمین
بزرگان نشسته ز خوان خفتند
چو شور طرب در نهاد آمدش
بفرمود جفتند و بستند سخت

۱۰۱۱ جبکہ سے صبح کے مغز کی آواز سنی تو رات کی پریشانی محسوس کیا +
 ۱۰۱۲ سواروں نے ساری رات کوٹ، ڈوڑیا لے کر صبح کو گھوڑے کے قدم بچائے
 ۱۰۱۳ اُس میدان میں بادشاہ کو گھوڑے پر بٹھایا تو ساری فوج پہلو ہوا کہ دوڑی
 ۱۰۱۴ سب خدمت کی زمین پر سر رکھا - موسیٰ میں لشکر کی سبج دیا کی مثال ہو گئی
 ۱۰۱۵ اے اب لوگ بیٹھے اور دسترخوان ملگایا - دکھانا دکھایا اور محفل آراستہ کیا +
 ۱۰۱۶ جسے خوشی کا غور نہ تھا تو اسے کل والا کیا یا قادی +
 ۱۰۱۷ حکمر دیا تو سب پریشان ہوئے تلاش کیا اور محنت باز حکمر خوار کی تخت کیچے کیچے ڈال دیا

Handwritten Persian text, likely a continuation of the manuscript's content, featuring dense cursive script.

[illegible]

کیش گروانی همه ضعیف گشت
 باضا فوج کوشش کن
 نه بجا پاره بیگانه کشتن است
 که نامت بیکی بود در دیا
 زخفته ز دست حمید گل
 که خلقش نمایند در بارگاه
 پس چرخه نفرین پاں بزر

[illegible]

14

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

حکایت درویش صادق با پادشاه بیدارگر

دل آزرده شد پادشاه بیدارگر	شکندم که از نیکوئی خیر
ز گردن بخشی برو آشفته بود	مگر بر زبانش حلقے رفتہ بود
کز دور آزایت باز و شاه	بزرگداناں فرستاد و غش ز بارگاه
مصالح بنو دین سخن گفت	ز باران یکے گفتن اندر غمت
ز زندان ترسم کہ کیست	راست بیند نام حق طاعت
حکایت گجوش ملک رفت	ہم اندم کہ در خفیلین از رفت

خاتم پادشاه کے ساتھ ہے درویش کی حکایت
 ۱۔ میں نے سنا ایک نیک مرد فقیر سے۔ ایک بڑا پادشاه دل آزرده ہوا +
 ۲۔ شاید اسکی زبان کے کوئی بات بھی بات کی نہی رہ کر کے ایک سپر خفا ہو گیا تھا
 ۳۔ دربار سے خفا نہ میں پہنچا۔ اسلئے کہ پادشاه کا بازو در دست ہے
 ۴۔ ایک مرتے اسکو پوشیدہ کہا کہ یہ بات کہی مصلحت نہی خیر نے جواب دیا
 ۵۔ خدا کے حکم کا بچنا بندگی ہے میں خدائے سے نہیں تاکو کچھ کہی مگر کچھ
 ۶۔ جو قوت یہ ہمید پوشیدہ کہا گیا۔ اسوقت پادشاه کا توفیق بات پہنچی +

۱۵

دل آزرده شد پادشاه بیدارگر
 شکندم کہ از نیکوئی خیر
 مگر بر زبانش حلقے رفتہ بود
 بزرگداناں فرستاد و غش ز بارگاه
 ز باران یکے گفتن اندر غمت
 راست بیند نام حق طاعت
 ہم اندم کہ در خفیلین از رفت
 خاتم پادشاه کے ساتھ ہے درویش کی حکایت
 ۱۔ میں نے سنا ایک نیک مرد فقیر سے۔ ایک بڑا پادشاه دل آزرده ہوا +
 ۲۔ شاید اسکی زبان کے کوئی بات بھی بات کی نہی رہ کر کے ایک سپر خفا ہو گیا تھا
 ۳۔ دربار سے خفا نہ میں پہنچا۔ اسلئے کہ پادشاه کا بازو در دست ہے
 ۴۔ ایک مرتے اسکو پوشیدہ کہا کہ یہ بات کہی مصلحت نہی خیر نے جواب دیا
 ۵۔ خدا کے حکم کا بچنا بندگی ہے میں خدائے سے نہیں تاکو کچھ کہی مگر کچھ
 ۶۔ جو قوت یہ ہمید پوشیدہ کہا گیا۔ اسوقت پادشاه کا توفیق بات پہنچی +
 دل آزرده شد پادشاه بیدارگر
 شکندم کہ از نیکوئی خیر
 مگر بر زبانش حلقے رفتہ بود
 بزرگداناں فرستاد و غش ز بارگاه
 ز باران یکے گفتن اندر غمت
 راست بیند نام حق طاعت
 ہم اندم کہ در خفیلین از رفت
 خاتم پادشاه کے ساتھ ہے درویش کی حکایت
 ۱۔ میں نے سنا ایک نیک مرد فقیر سے۔ ایک بڑا پادشاه دل آزرده ہوا +
 ۲۔ شاید اسکی زبان کے کوئی بات بھی بات کی نہی رہ کر کے ایک سپر خفا ہو گیا تھا
 ۳۔ دربار سے خفا نہ میں پہنچا۔ اسلئے کہ پادشاه کا بازو در دست ہے
 ۴۔ ایک مرتے اسکو پوشیدہ کہا کہ یہ بات کہی مصلحت نہی خیر نے جواب دیا
 ۵۔ خدا کے حکم کا بچنا بندگی ہے میں خدائے سے نہیں تاکو کچھ کہی مگر کچھ
 ۶۔ جو قوت یہ ہمید پوشیدہ کہا گیا۔ اسوقت پادشاه کا توفیق بات پہنچی +

۵۱۔ کیا اور وہ تجربے پہلے سے زیادہ ان معج نہیں کی و ظلم کے حکام کو یاد کیا
۵۲۔ اسی کی تکرار ذکر کر کے اس کے ساتھ کہنا اسی کے تکرار ترقی و ترقی کر کے
۵۳۔ بڑی رسم کا قانون جاری کرنا چاہئے کیونکہ لوگوں کے لئے اس شخص کے لئے جو
۵۴۔ اس کے لئے کہ وہ زیادہ اور ماننا چاہئے۔ یہی آخر میں کوئی شی نہیں کرنے کی +
۵۵۔ اس کے لئے جو علم سے فوہا یا اس کی زبان گدی کے پیچھے سے نکالنا +
۵۶۔ اس کے لئے جو علم کے لئے والے کو یاد کیا کہ اس بات کی ہی جو علم کے ہی میں نہیں
۵۷۔ یہی زبان کی باہمی کو علم نہیں کہ اس کے لئے کہ اس کو یاد کیا کہ اس کے لئے

[illegible][illegible][illegible]

مجلسه خبر و گفتگو
شماره ۱۲ - ۱۳ - ۱۴

گر آردین پیش شیرین خلق
گر آرد کار آشفته بگریسته
کس تاں شہد تو فند مرغ و بر
گر آفتاب پرستی نیکو است
دینغ ارفلاک شیوہ ساختی
مگر روزگارے ہوس راہے
خفیدم کہ روز زینہ بخت

فرو میشدے آفتابش بخلق
کر کس بیا زین صعب زینے
ہر آرد کتاں سے نہ بیند ترہ
برہنہ من گر بہ را پستیں
کہ گئے بہت من انداختی
ز خود گرد و صحت بیفتا ندے
حقاے زرخندان مسید یافت

۱۔ کہی خلقت کے شیریں پیش کے دیکھتے سے اس کے خلق میں کوڑا بانی آڑ تھا ۲
۳۔ کہی اپنے پیشان کام سے رہتا تھا۔ کہ کوئی اس سے زیادہ صحت زندگی دیکھی ہے
۴۔ اور لوگ تو شہداء و صوفیاء اور علما کہلاتے ہیں۔ میری روئی کا منہ سال ہی نہیں کہتا
۵۔ اگر تو انصاف کو چھو کو بیٹا بھی چس کریش نکا دھول دیلی کو اس پچھن
۶۔ انوس اگر آسان کوئی ایسا ڈھنگ نا کا ایک خوانہ سے مہر الہ تیا و
۷۔ شاید میں چند روز بھی ہوسکی کر لیتا اور اپنے گور سے صحت کی گر دھما ڈرتا
۸۔ میں نے کہا کہ ایک دن سے زمین کھلی آسیر ایک پرانی ٹھوڑی کی ٹہیاں میں

بجی ک ندرش محمد بگینہ
دہاں بے زباں پند میگفت
نہ این سچال دهن زیر گل
غم از گردش و نگاراں مد
ہماں بخت کین خاطرش کرد
کہ آئے نفس سیر کو تبیرش
اگر بندہ بار بر سر برد

گھر بے دنداں فروختیہ
کہے خواجہ بامینوالی بے ز
شکر خور و انکار یار و دل
کہ بجا بگرد بے روزگار
غم از خاطرش خرچ کیو نہا
بجش بارتبار و خود را کش
دگر سر باج خلک بر برد

۹۰

۱۰۰

ملنے جوہرہ کا حال دوری میں ہوا جیسا کہ سوکھ سبب غم اور غمی دونوں کے سرکاری مٹی
 اس غم اور غمی میں ہی لیکن حملوں کا جلا اور نیک نامی ہوتی ہے +
 اسے بخشش قائم رہتی ہے نہ نفع اور کثرت ملے نہ تکلیف نہ کار کجی نہ بانی رہے +
 کہ کیا دور میں اور شکر و بھر و ساکر کچھ نہ کہ تجھ سے پہلے بھی تھے اور تے بعد بھی رہیں گے
 وہ جبکہ نہیں جانتا کہ اگر اس کا باوجود توکل و مددین دونوں کا غم کیا نچا ہے +
 اسے جبکہ تو دنیا کو چھوڑ جائیگا تو زور شکر کہہ کر سہمی کوئی نکالے اگر اس کے پاس نہیں تھا
 والا این کی نصیحتیں چشم پوشی کر لے اور جاہل سے متنبہ ہو کر بے بیان میں کہانی

مختصر دیکھو غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد

غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد
 غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد
 غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد

<p>حق گفتم اے خسرو نیکے بر در و نادان زینم علوم جو در و بیکر وعدہ داند ترا عادت بادشہ حق روستی مگن خصلتے دار و نیک خست سبب نیست اگر ظالم از من بجا تو ہم پاسبانی با نصاب داد</p>	<p>تو اگنت حق بیشم و خدا کہ صنائع کتم تخم در شورہ بوم بر بخت بختان و بر بخت مذم دل مرد حق گوے از بختا قوی کہ در موم گیر نہ در بخت بر بخت کہ در دست من پاسبان کہ حفظ خدا پاسبان تو باد</p>
--	---

لے لے نیک را کا رخاہ میں تیرے ہی بات کہی رد خدا کہ لکھے ہی بات بیان کر سکتے
 لے لے نیک را کا رخاہ میں تیرے ہی بات کہی رد خدا کہ لکھے ہی بات بیان کر سکتے
 لے لے نیک را کا رخاہ میں تیرے ہی بات کہی رد خدا کہ لکھے ہی بات بیان کر سکتے

۹۲

غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد
 غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد
 غزل نامل بن عاشقین کات بایندہ مصروفانی اسکا بیان سپن و بیان کر مغول بہا کی تم کہ سیکھتے غزل نامل مغول کے ساتھ کر جلا خیر فریاد

خداوند را افضل من شمس
 نه چون بگرانت معطل گرداشت
 و لے گوئے بخشش بر کس نبرد
 خدا در تو خوی بهشتی سرشت
 قدم ثابت و پایہ مرفوع باد
 عبادت قبول و دعای مستجاب
 ختمار در حق نیکو کار تبتدیر بر آید جنگ کردن نشاید

۹۴

۱۵۴ عقل کی رنگی ترا کی احسان نہیں بلکہ خدا تعالیٰ کا فضل اور احسان سمجھو +
 ۱۵۵ اس سچے نیک کام کی خدمت پر مقرر کیا۔ اوروں کی طرح بیکدر نہ چڑھا +
 ۱۵۶ سہلے گوشے کے میدان میں ہیں لیکن بخشش کی گند نہیں بھاتے +
 ۱۵۷ تیرے اچھے گوشے سے بہشت نہیں لگا یا۔ بلکہ خدا تعالیٰ نے تیرے اندر بہشتی خوبیہ کردی ہے +
 ۱۵۸ بڑا دل روشن اور وقت جمع ہو۔ قدم ثابت اور مرتبہ بلند ہو +
 ۱۵۹ اور تیری زندگی خوشی کو گئے اور موت بھی اچھی ہو۔ عبادت قبول اور دعای مستجاب ہو +
 (اس بیان میں لکھو کہ جنگ تیرے کام کے (و غانہ چاہے)

و غانہ چاہے

ہے تا برآید بندہ بیرکار
چونقواں عدو القوت شکست
گرا آفتیشہ داری دشمن گزند
عدو را بجایے خستے بریز
بندہ بیرشاو جہان رخ رود لولا
بندہ بیرکسم درآید بہ بند
عدو البصرست توان کنی بکوت

۱۔ جب مذکورہ سے کام لکھ و دشمن کی صلح لڑائی سے اچھی ہے +
۲۔ جب لڑو دشمن کو کاقت سے شکست نہیں دے سکتا تو دوسرے لڑائی کا دروازہ بند کرنا چاہئے
۳۔ اگر دشمن اپنی کلینک کا اندیشہ رکھتا ہے تو اس کا حق تعویذ سے اس کی زبان بند کر دے
۴۔ دشمن کو گھوک گھوکوں کی جگہ روپیہ ڈال۔ کیونکہ اسان نیرواتوں کو ٹنڈر کر دیتا ہے
۵۔ تدبیر اور سرے دینا کمائی چاہئے جب کسی ماہ کاٹ نہک تو جو تم نے +
۶۔ تدبیر سے ستم قید ہو سکتا ہے جس کی کتب سے استفادہ بھی نہ چھوڑ سکتا +
۷۔ دوسرے وقت دشمن کی چڑاؤں سے ہیں۔ پہل بے کسی رہا ہے ابھی بے کسی رہت کی کہ

[illegible]

اگر صلح خواہد و سپرینج
 کہ گشتے بہ بند و درکار را
 و را و پائے جنگ را در کار
 تو ہم جنگ با شیخ فتنہ خا
 چو با سفسدہ گوی باطن و خوشی
 چو دشمن را آمد بجز از درت
 جو ز ہزار خواہد گرم پیشہ کن

و اگر جنگ یویناں پرینج
 ترا قدر و سیدتی و یکہزار
 نخواہد بجز از تو دا و حساب
 کہ برکنہ و مہربانی خطبات
 فزول گردش کبر و گردشی
 بدر کن دل کین و ختم از ست
 بسجاک و ز کمرش بدیشہ کن

۹۶

اگر دشمن صلح کرنی چاہے تو انکار کردہ اور جو ادا چاہے تو تو باگ نہ مروت
 نہ کہ اگر وہ ادا کنی کار و دلاہ و کہ بہ پیشہ مجاہد تو تیرا بد راہ خوف ہزار گنا ہو جا
 ۱۰۰ اور اگر پہلے وہی ادا کنی تیار ہو تو قیامت میں خلافت کے حساب نہ لگتا
 ۱۰۱ تو ہی ادا کنی تو تیرا جو پیشہ نہ ہو تیرا کہ دشمن پر مہربانی کرنی خطا ہے
 ۱۰۲ حقیقت کہنے سے مہربانی اور خوشی کے ساتھ کہے تو اسکا اور دور و بیکر زیادہ ہو
 ۱۰۳ جب دشمن عاجز ہو کر تیرے دروازے آئے تو تو ان کو دل سے کہنا اور سر غصہ کر دے
 ۱۰۴ کہ جب وہ پناہ چاہے تو تو مہربانی کر مہربانی کر اور اس کے کمر سے ڈر

اگر صلح خواہد و سپرینج کہ گشتے بہ بند و درکار را و را و پائے جنگ را در کار تو ہم جنگ با شیخ فتنہ خا چو با سفسدہ گوی باطن و خوشی چو دشمن را آمد بجز از درت جو ز ہزار خواہد گرم پیشہ کن

اگر صلح خواہد و سپرینج کہ گشتے بہ بند و درکار را و را و پائے جنگ را در کار تو ہم جنگ با شیخ فتنہ خا چو با سفسدہ گوی باطن و خوشی چو دشمن را آمد بجز از درت جو ز ہزار خواہد گرم پیشہ کن

چو خوابی بریدن ایش را بهیا	خدر کن شمشاد زمکین گامها
میان دو لشکر چو یک پوزه راه	بماند بزن خمیه بر جایگاه
گراو پندستی کند غم مدار	دراو فراسیاب ستغرض برآر
میان دو لشکر چو یک پوزه راند	سر پیغمبر زورمندش نماند
تو آسوده بر لشکر ماند زن	کر ناداں ستم کرد بر خویشین
چو دشمن شکستی میفکن علم	که بازش نیاید جراحت بهم
بے درختان بهر میت مراد	بناید که دور افنی از یابولان

۱- جب تورات کو رستے سے کوٹے جائے تو چھپے گا کہ تے کو تھوں کی فکر کرے +
 ۲- دو لشکر میں جب ایک دن کا رستہ رہ جائے تو پانچ چھپسی ہو کہ کھاؤ دے +
 ۳- اگر وہ پس کرے تو کچھ غم مت کر اور گدہ جو انوی میں افرا سیکے تو بھی اس کے غم
 ۴- دو لشکر کے ہمیں جب کھان اکیلے نہ ملے گی تو کیا تو اس کے اندر آجے جس طاقت ہو
 ۵- تو تو آرام پیا ہوا ہے چھپے ہو کر چو کہو کہ نہ دلیں ایچو پر ظلم کرنا ہے +
 ۶- جب تو نے دشمن کو شکست دی تو اپنا چہاں استلگا ایسا ہو کہ اس کا زخم چھ ملجائے
 ۷- کہ بہاگوئے چھپے اپنی فوج مت دوڑا ایسا ہو کہ تو چوید و گاروگ دور رہ جائے

44

چو خوابی بریدن ایش را بهیا
 میان دو لشکر چو یک پوزه راه
 گراو پندستی کند غم مدار
 میان دو لشکر چو یک پوزه راند
 تو آسوده بر لشکر ماند زن
 چو دشمن شکستی میفکن علم
 بے درختان بهر میت مراد
 خدر کن شمشاد زمکین گامها
 بماند بزن خمیه بر جایگاه
 دراو فراسیاب ستغرض برآر
 سر پیغمبر زورمندش نماند
 کر ناداں ستم کرد بر خویشین
 کہ بازش نیاید جراحت بهم
 بناید که دور افنی از یابولان
 چو خوابی بریدن ایش را بهیا
 میان دو لشکر چو یک پوزه راه
 گراو پندستی کند غم مدار
 میان دو لشکر چو یک پوزه راند
 تو آسوده بر لشکر ماند زن
 چو دشمن شکستی میفکن علم
 بے درختان بهر میت مراد
 خدر کن شمشاد زمکین گامها
 بماند بزن خمیه بر جایگاه
 دراو فراسیاب ستغرض برآر
 سر پیغمبر زورمندش نماند
 کر ناداں ستم کرد بر خویشین
 کہ بازش نیاید جراحت بهم
 بناید که دور افنی از یابولان
 چو خوابی بریدن ایش را بهیا
 میان دو لشکر چو یک پوزه راه
 گراو پندستی کند غم مدار
 میان دو لشکر چو یک پوزه راند
 تو آسوده بر لشکر ماند زن
 چو دشمن شکستی میفکن علم
 بے درختان بهر میت مراد
 خدر کن شمشاد زمکین گامها
 بماند بزن خمیه بر جایگاه
 دراو فراسیاب ستغرض برآر
 سر پیغمبر زورمندش نماند
 کر ناداں ستم کرد بر خویشین
 کہ بازش نیاید جراحت بهم
 بناید که دور افنی از یابولان

۱۰

<p>بسیار بینی از گردن بجا چو مرغ که خالی با نه پس پشت شاه</p>	<p>بجز نذر گداز و ترو بین شیخ به از چنگ حلقه کارزار</p>
<p>گفتار در نواختن سپاه با فرونی منصب و جاه</p>	
<p>ولاور که بایست تهور نمود که بار در گردن نمید بر پاک</p>	<p>بباید بقدرش اندر فرو نذر در پیکار با هیچ پاک</p>
<p>سپاهی در آسودگی خوشی دارد که در حالت سختی آید بکار</p>	

۱- و چون کاروانی که در سبیل باد می‌دهد و ده پنجه بر روی او زده است و گویند که
 ۲- نه لوک که پنجه روح زبانی چایینه - می‌نویسد بادشاه کی پنجه خالی ره جایگی
 ۳- نه فرج که نه بادشاه کی گنهایگی - کردنی - و ادانی که میدان میں لڑنے سے بہتر ہے
 ۴- و ہر آہر تیرے چرخ کار کو فروز کے دوانے کے بیان میں کہانی
 ۵- جس بہادر نے ایک فدیہ بہادری دکھائی - ا - کسی خود را در طرعی چایینه
 ۶- نه آتش که در دوزخ و هر که تیار ہو جایگا - یا هیچ کی ادانی سے بھی نہیں ڈرے گا
 ۷- سپاهی کو اس کے دے میں خوش رکھ - تاکہ وہ ادانی کے وقت کام آئے +

۱- و چون کاروانی که در سبیل باد می‌دهد و ده پنجه بر روی او زده است و گویند که
 ۲- نه لوک که پنجه روح زبانی چایینه - می‌نویسد بادشاه کی پنجه خالی ره جایگی
 ۳- نه فرج که نه بادشاه کی گنهایگی - کردنی - و ادانی که میدان میں لڑنے سے بہتر ہے
 ۴- و ہر آہر تیرے چرخ کار کو فروز کے دوانے کے بیان میں کہانی
 ۵- جس بہادر نے ایک فدیہ بہادری دکھائی - ا - کسی خود را در طرعی چایینه
 ۶- نه آتش که در دوزخ و هر که تیار ہو جایگا - یا هیچ کی ادانی سے بھی نہیں ڈرے گا
 ۷- سپاهی کو اس کے دے میں خوش رکھ - تاکہ وہ ادانی کے وقت کام آئے +

مفعول مکرر مفعول
جاء فاعل ہوا متروک مفعول
ایہ مکرر مجزور ہوا جاز مجزور مکرر
مفعول فعل مکرر فاعل و مفعول
و مفعول سے مکرر جزئیہ جزیر

گرت مملکت باید آراسته
 سپهر را مکن پیش رو جز کے
 نثار سپاس و سپهر و از پلنگ
 چو پرورده باشد پر سرش کا
 بکشتی و پنجر و تاج و گوسه
 بگر ناپرورده عیش و ناز
 دو مرد و نشان بد پریشانی

مده کار معظم بنو خاسته
 کرد جنگ با بودہ باشد بے
 ز رو بر مد شیر نادیدہ جنگ
 ترسد چو پیش آیدش کارزار
 دلاور شود مرد پر خاشاک
 ترسد چو بندد در جنگ باز
 بود کشند کدو کے بزر میں

۱۔ اگر تھکوا آراستہ بادشاہی چاہیے۔ تو بڑا کام ناچر بہ کار کو مت دے۔
 ۲۔ اس شخص کے سوا کچھ درست نہا۔ جو بہت دفعہ ادا میں شامل رہا ہو
 ۳۔ نہ کار کی تمنا نہ کرے کسی بھی مہ نہیں پڑتا۔ اور ادا کی نہ کھا ہوا غیر پوری ہو گیا
 ۴۔ جب ایک نے شکا میں پرورش پائی ہو۔ تو جیسے آگے ادا کی آتی ہے نہیں تا
 ۵۔ کشتی اور کار اور نشانے اور گیند بے سے۔ ادا کی کا مرد بہادر بن جاتا ہے۔
 ۶۔ تمام میں عیش اور ناز کا بلا ہوا۔ جب ادا کی کا مرد ہر گز کھو نہ پتا ہو تو درجہ
 ۷۔ جسے آدمی اسکو کھو رہی زمین پر ٹھہریں لیکن آگاہی اور کاز میں پر دے نہ

۱۰۳

گرت مملکت باید آراسته
 سپهر را مکن پیش رو جز کے
 نثار سپاس و سپهر و از پلنگ
 چو پرورده باشد پر سرش کا
 بکشتی و پنجر و تاج و گوسه
 بگر ناپرورده عیش و ناز
 دو مرد و نشان بد پریشانی
 مده کار معظم بنو خاسته
 کرد جنگ با بودہ باشد بے
 ز رو بر مد شیر نادیدہ جنگ
 ترسد چو پیش آیدش کارزار
 دلاور شود مرد پر خاشاک
 ترسد چو بندد در جنگ باز
 بود کشند کدو کے بزر میں
 ۱۔ اگر تھکوا آراستہ بادشاہی چاہیے۔ تو بڑا کام ناچر بہ کار کو مت دے۔
 ۲۔ اس شخص کے سوا کچھ درست نہا۔ جو بہت دفعہ ادا میں شامل رہا ہو
 ۳۔ نہ کار کی تمنا نہ کرے کسی بھی مہ نہیں پڑتا۔ اور ادا کی نہ کھا ہوا غیر پوری ہو گیا
 ۴۔ جب ایک نے شکا میں پرورش پائی ہو۔ تو جیسے آگے ادا کی آتی ہے نہیں تا
 ۵۔ کشتی اور کار اور نشانے اور گیند بے سے۔ ادا کی کا مرد بہادر بن جاتا ہے۔
 ۶۔ تمام میں عیش اور ناز کا بلا ہوا۔ جب ادا کی کا مرد ہر گز کھو نہ پتا ہو تو درجہ
 ۷۔ جسے آدمی اسکو کھو رہی زمین پر ٹھہریں لیکن آگاہی اور کاز میں پر دے نہ

[illegible]

دو پنجس ہمسفرہ و ہمزبان	بجو شند در قلب بیجا بجان
کہ تنگ آیدش رقت از پیشین	برادر چنگال دشمن اسیر
جو بیخی کہ یار از بنا شنید	ہز میت بجای غنیمت شہا

گفتار در دلاری ہزمتنا

دو تن بر در گناہ کشتو گنا	یکے اہل رزم جو گراہل رے
ز نام آدراس گومی ولت و	کہ دانا و غم شیر زن پرورد
ہر آن کو قلم را تو زید و تیغ	بروگر بیدر مگو اے درینج

۱۵ دو چہنسن در ایک دسترخوان پر کھانا کھانے والے اور ہجران - لڑائی کے قلب میں سے
 ۱۶ یہ کہو کہ اس کے تیر کے سامنے سے جاتے شرم آتی - جب بہانی و شرم کے بات میں قید ہوو
 ۱۷ اسے جب تو دیکھے کہ ساتھی مددگار نہیں - تو تو بہانے کو ہی غنیمت سمجھو
 ۱۸ ہزمتنا دلاری کے بیان میں گفتگو
 ۱۹ اے دل کے لوح کو یہاں بوشاہ دروغم کو گوں کی پرورش کر - ایک تو بہا و دل احمد سر
 ۲۰ نام کو دل کے وہ حقیقت کی گنیدہ بجا تا ہے - جو ناؤں اور پاپیوں کی پرورش کرتا ہے +
 ۲۱ اسے جس شخص نے قلم اور تلوار کو اختیار کیا - اگر وہ جاکو اس پر افسوس نہ کرنا +

۱۵

۱۲۱ اکر ض غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۲ دستانہ لہر ملاک غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۳ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۴ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۵ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۶ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۷ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۸ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۲۹ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل
 ۱۳۰ اس کی غم و ہوا تا زل بان اصل

فصل فی اذنی و فم و عنق و غلظت

ہفتا سید
مکرمہ علیہ السلام
مکرمہ علیہ السلام
مکرمہ علیہ السلام

بما قال
مما اطلع من نزل ابا بكر
مما اذن منافع من ابا بكر
مما اذن منافع من ابا بكر
مما اذن منافع من ابا بكر

مضاف
سفلن فعل فاعل
عزیز علیہ السلام
جو حرف تکرار

مختار من

وہی ہے جو کہ اس کے لئے ہے اور وہی ہے جو کہ اس کے لئے ہے

نورانی و عقلی و نفسی
فردی و جمعی و شخصی و عامی
و غیره

پس ساقی ہستی
خستہ نعل و زلف
زاد کل اندیش

بیخه دروں مرد و شیر زن	برهنه خنجد چو در خانه زن
بیا بیتهنماں جنگل ختن	کہ دشمن نہاں ورد ختن
خدر کار مردان کار گاہک	بزرگ ستر و مین لشکر گاہک

گفتار در حسن تدبیر با دشمن	
میان دو بدخواہ کوتاہ دست	نہ فرزانگی باشد ایمین دست
کگر ہر دو با ہم سگاندر	نہ شود دست کوتاہ ایشان در
یکے تریہ نیز گشت شغول دار	و گر را بر آو ز رہستی دما

۱۔ ہمارے دو گنہگار ہیں۔ ہر دونوں کی طرح ننگے پنس ہوئے۔
 ۲۔ اُن کی تیری پوشیدہ کرنی چاہئے۔ کیونکہ دشمن چھپ کر حملہ کرتا ہے۔
 ۳۔ ڈرتے رہنا، اُنھوں کا کام ہے۔ بحث لڑنے کے واسطے کالسی کی دھار ہے۔
 ۴۔ دشمنوں کے ساتھ معاملہ نہیں تدبیر کی غی کے بیان میں
 ۵۔ دو گنہگار دشمنوں کی طرح ہیں۔ بد غم چھینا جو اندری پنس +
 ۶۔ یہ کہ جو گنہگار دو گنہگار ہیں اتفاق کر لیتے تو اُن کا چھوٹا ہاتھ لہا میں جا بیٹا +
 ۷۔ ایک کو کر دینا دین میں لگائے رکھ۔ دوسرے کی ہستی سے بیچا نکال +

۱۰۷

میں نے یہ شعر لکھا ہے کہ ہر دو گنہگار ہوتے ہیں۔ ہر دونوں کی طرح ننگے پنس ہوئے۔ اُن کی تیری پوشیدہ کرنی چاہئے۔ کیونکہ دشمن چھپ کر حملہ کرتا ہے۔ ڈرتے رہنا، اُنھوں کا کام ہے۔ بحث لڑنے کے واسطے کالسی کی دھار ہے۔ دشمنوں کے ساتھ معاملہ نہیں تدبیر کی غی کے بیان میں۔ دو گنہگار دشمنوں کی طرح ہیں۔ بد غم چھینا جو اندری پنس۔ یہ کہ جو گنہگار دو گنہگار ہیں اتفاق کر لیتے تو اُن کا چھوٹا ہاتھ لہا میں جا بیٹا۔ ایک کو کر دینا دین میں لگائے رکھ۔ دوسرے کی ہستی سے بیچا نکال۔

میں نے یہ شعر لکھا ہے کہ ہر دو گنہگار ہوتے ہیں۔ ہر دونوں کی طرح ننگے پنس ہوئے۔ اُن کی تیری پوشیدہ کرنی چاہئے۔ کیونکہ دشمن چھپ کر حملہ کرتا ہے۔ ڈرتے رہنا، اُنھوں کا کام ہے۔ بحث لڑنے کے واسطے کالسی کی دھار ہے۔ دشمنوں کے ساتھ معاملہ نہیں تدبیر کی غی کے بیان میں۔ دو گنہگار دشمنوں کی طرح ہیں۔ بد غم چھینا جو اندری پنس۔ یہ کہ جو گنہگار دو گنہگار ہیں اتفاق کر لیتے تو اُن کا چھوٹا ہاتھ لہا میں جا بیٹا۔ ایک کو کر دینا دین میں لگائے رکھ۔ دوسرے کی ہستی سے بیچا نکال۔

میں نے یہ شعر لکھا ہے کہ ہر دو گنہگار ہوتے ہیں۔ ہر دونوں کی طرح ننگے پنس ہوئے۔ اُن کی تیری پوشیدہ کرنی چاہئے۔ کیونکہ دشمن چھپ کر حملہ کرتا ہے۔ ڈرتے رہنا، اُنھوں کا کام ہے۔ بحث لڑنے کے واسطے کالسی کی دھار ہے۔ دشمنوں کے ساتھ معاملہ نہیں تدبیر کی غی کے بیان میں۔ دو گنہگار دشمنوں کی طرح ہیں۔ بد غم چھینا جو اندری پنس۔ یہ کہ جو گنہگار دو گنہگار ہیں اتفاق کر لیتے تو اُن کا چھوٹا ہاتھ لہا میں جا بیٹا۔ ایک کو کر دینا دین میں لگائے رکھ۔ دوسرے کی ہستی سے بیچا نکال۔

کہ کشور کشتایان مغضرب گشت
دل مرد میدان بنانی چو
چو سلاک از دشمن افتد بجنگ
کہ افتد کزین نیم ہم سرور
اگر کشنی ایس بندہ ریش را
نترسد کہ دورانش ندی کند

نہاں صلح جویند پیدا ہوا
کہ باشد کردار بایست فتنہ جو
بکشتن برش کردہ باید رنگ
بماند گرفتار در چنبرے
نیمین و اگر مہدی حویش را
کہ بر بندیاں و زندی کند

۱۰۰ کیونکہ ملک سے فتح کرنا ہے خود کہ پہاڑوں کے پوشہ وصلع و ہونڈے ہیں صفا بڑا دل
میں ان کے بہا کے دل کا حال پوشیدہ در پہاڑ کے کیمو کچھ وہ شاید گیند کی طرح سیر کا دن میں گھبرا
سے جب کئی دشمن کا سر اتر کر تھک لگ جائے تو اس کے قتل میں دیر نہ کر لی جائے
۱۰۱ کیونکہ شاید اس طرف کا بھی کوئی سردار حلقے میں گرفتار ہو جائے +
۱۰۲ اگر تو اس زخمی قیدی کو باڑا لے جائے تو پھر تو اپنی قید کو بھی سلامت نہ لے
۱۰۳ کیا وہ شخص نہیں ڈرتا کہ نہ اس کو قید کر دے قیدیوں پر بڑی کستی کرتا ہے

109

[illegible]

Handwritten notes in Persian script, likely bleed-through from the reverse side of the page.

[illegible]

حضرت خلیفۃ المسیح
 علیہ السلام کے ہاتھوں سے
 مسلمانوں کی خدمت میں
 پہنچا دیا گیا۔

<p>کے بندیاں را بود و سنگیر اگر سر نہد خطبت سر جو کہ و اگر حنیہ یکدل بدست آوری</p>	<p>کہ خود بودہ باشد پند ہی اسیر چو نمیکش بار ہی نمد و گدے ازاں کہ صدہ شیخی ری</p>
--	---

مفتی محمد رفیع الرحمن صاحب مدظلہ العالی

گفتار و چند از اقربای دشمن که بگردوست گردند	گر تو خوش دشمن شود دوست ما
ز تمبیس امین مشور زینهار	که گرد دور و فتن کلین تم نش
چو یاد آیدش مهر چون ز خوش	بدانندش را لفظ شیرین سلیس
که ممکن بود سردار انگیس	کے جان را آسید دشمن بجز
که مرد و ستا نزد دشمن شمرند	

[illegible][illegible]

الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
مدرسة للعلماء والطلاب
والله اعلم بالصواب

[illegible]

کے لئے رسول کا فہم و فہم
کی طرف و فہم

Handwritten notes in Urdu script, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is written diagonally across the bottom of the page.

مفتی محمد رفیع الرحمن صاحب مدظلہ العالی

کرم کن پر خاشاک کیں آوری
 اگر جز تو داند کہ غم کو بیت
 چو بہمن راستان خواستند
 سکنند کہ با بفرقیاں حشمت
 کہ جاسوس کی شکایت دیدم بے
 درخیز گیند ز غریب بشت
 چہ آزارہ انکند و ز رشتہ
 بریں نای و نشن باید گیت
 کہ عالم زیر پیرنگیں آوری

کہ جاسوس کی شکایت دیدم بے
 درخیز گیند ز غریب بشت
 چہ آزارہ انکند و ز رشتہ
 بریں نای و نشن باید گیت
 کہ عالم زیر پیرنگیں آوری

لے اور با جاہید کسی سے مت کہہ کیونکہ میں اکثر دھند جاسوس کو ہم ہمارے دیکھتا
 لے کہتے ہیں کہ جب سکنہ پر پرب والوں سے لڑتا تھا تو قہیم کا دھند و زور کچھ کم ہوتا
 لے کہ جب بہشت نارستان میں جانا چاہتا تو بایں طرح جانا مشور کیا اور دایں طرح
 لے کہ اگر کوئی نیسے سوا جان کہ تر لارہ کیا ہے تو ایسی عقل در سمجھ پر ہونا چاہئے
 لے جسے بخش کر نہ دشمنی اور لڑائی تاکہ جان کا دہیں کرے +

۱۱۱

کرم کن پر خاشاک کیں آوری
 اگر جز تو داند کہ غم کو بیت
 چو بہمن راستان خواستند
 سکنند کہ با بفرقیاں حشمت
 کہ جاسوس کی شکایت دیدم بے
 درخیز گیند ز غریب بشت
 چہ آزارہ انکند و ز رشتہ
 بریں نای و نشن باید گیت
 کہ عالم زیر پیرنگیں آوری
 کہ جاسوس کی شکایت دیدم بے
 درخیز گیند ز غریب بشت
 چہ آزارہ انکند و ز رشتہ
 بریں نای و نشن باید گیت
 کہ عالم زیر پیرنگیں آوری
 کہ جاسوس کی شکایت دیدم بے
 درخیز گیند ز غریب بشت
 چہ آزارہ انکند و ز رشتہ
 بریں نای و نشن باید گیت
 کہ عالم زیر پیرنگیں آوری

الہدایا ہزار ہا نسخے کرنا بغیر تقابلی جمل ترکیب بوستان باب اول چھٹی دفعہ پکڑنا ہوگا ہے۔
 ہاتھوں ہاتھ فروخت ہو رہا ہے۔ یہ کتاب جبری شدہ ہے۔ بلا اجازت مولف کوئی نہیں چھاپ سکتا جسکو مطلوب ہوں مولف
 یا مولف کے برادر عزیز مفتی کرم بخش صاحب ہتھم ملالی پریس ساڈھورہ ضلع اقبالپور غوردار غنی محمد عبدالرحیم علیہ السلام
 جماعت نیچر انٹرنس ہائی سکول لدھیانہ یا ان کے اجنٹ لالہ جلال پرنسڈ صاحب کا ڈارنگی چکا واقع چٹرا بازار لاہور
 یا رسالہ حیات نقدیہ ذریعہ ویلیو پی ایل ٹیکٹ طلب فرمائیں۔ ہر ایک کتاب پر شراعت یا مولف کے برادر مفتی کرم بخش صاحب یا محمد علی علیہ السلام
 کی ہر یا قلمی و متحدہ قیمت میں سپر نہیں وہ مال مندرجہ مقصود ہوگا۔ چاروں کے پاس کتبیں یا اور نیز بہت سی کتابیں موجود ہیں جو
 نقد قیمت آنے پر یا ذریعہ ویلیو پی ایل روانہ کی جاتی ہیں۔ دور و چھپنے کو صرف حاصل ڈاک معاف کیا جاتا ہے اور
 پانچ روپیہ یا اس کے زیادہ کے خریدار کو میں فیصدی کمیشن دیا جاتا ہے۔ اگر کسی کو کتب نقد خریدار کو لئے خاص کتاب
 بھی ممکن ہے جو خریداری کی کمی فنی پر موقوف ہے اور ذریعہ پوسٹ کا رٹ معلوم ہو سکتی ہے + فہرست کتب موجودہ یہ ہے

تیمت	نام کتاب	قیمت	نام کتاب	قیمت
۱	نقشہ روضہ شاہ مقیس یون بزرگ کے مزار کا نقشہ مس	۵	حل ترکیب گلستاں باب اول مع ترجمہ دو با محاورہ	۵
۱	مختصر حالات دہلی جگہ نزار ساڈھورہ میں ہے	۴	باب دوم	۴
۱	اردو کی پہلی کتاب کی فرہنگ	۱۱	باب سوم سے آخر تک	۱۱
۱	دوسری کتاب	۵	بوستان باب اول	۵
۱	تیسری کتاب	۵	بوستان باب دوم و سوم	۵
۱	چوتھی کتاب	۵	مصباح الایضاح یعنی سوال جواب خلاصہ تاریخ ہند تیسری جلد	۵
۱	فرہنگ فقہ فقہ ہند حصہ اول	۴	پہلی حصہ میں معینہ عجیبہ سیرات مع جوابات ۱۲ سالہ تیسری جلد	۴
۱	حصہ دوم	۲	واقعات محمد لاڈلینڈ ٹون گورنر جنرل مال طبع ہوئی ہے	۲
۱	شمس ترکیب اردو جس نہایت عمدہ فقرات مشہور ہیں	۳	سوال جواب جامع القواعد خلاصہ سلاطین صرف سنی سوال جوابات	۳
۱	مختصر جغرافیہ ہند	۲	رہنمائے ایشیا حصہ اول یعنی اردو کی تیسری کتاب کے جلد مضامین	۲
۱	مختصر جغرافیہ پنجاب	۱	عام شیار کے سبقوں کے طور پر (الضاحۃ دوم)	۱
۱	جغرافیہ بنیادیہ حصہ دوم یعنی کل جہان کا نہایت مفصل مشہور	۴	خطوط انور کی پہلی کتاب مفتی عارفین میر کی مولیٰ کی چوتھی جلد	۴
۱	جغرافیہ مس سوائے امتحانات مڈل ۱۲ سالہ	۱	دوسری کتاب	۱
۱	اردو کی پہلی کتاب کی فارسی ترجمہ	۱	خطوط انور کی تیسری کتاب و سوم نمونہ تیسری کی پہلی کتاب	۱
۱	دوسری کتاب	۱	مفتی عارفین میں پیری سکولوں و مڈل کے لئے	۱
۱	خلاصہ قواعد اردو بطور سول جواب نئی طرز کا مس سوال	۲	سوال جواب امپادی العلوم کا خلاصہ	۲
۱	امتحانات مڈل ۱۲ سالہ	۲	جس کا پہلا سرکاری سالہ ہر ایک سوال کا مفصل حل	۲
۱	سوال جواب خلاصہ طبی علم مڈل سکولوں کی فوٹو جگہ	۴	سرکاری سالہ کے ہر ایک سوال کا مفصل حل	۴
۱	سوال جواب خلاصہ طبی علم مڈل سکولوں کی فوٹو جگہ	۴	تیسرے سالہ کے	۴
۱	فارسی کی پہلی کتاب کا با محاورہ اردو ترجمہ	۲	ڈاکٹر صاحب کی مساحت کے دو فوٹو جوں کا مفصل حل	۲
۱	دوسری کتاب کا	۲	ہندو اور پٹنوں کی کتاب	۲

۶	کرم اللغات	۲	مختص گستاں کے پتے دو باب کا با محاورہ اردو ترجمہ
۳	محاسب الحساب	۳	گلدستہ دانش کا
۱	خیر الحساب حصہ اول	۴	رہنمائے شاہدہ حصہ اول یعنی اردو کی پیری کتاب کے جملہ
۱	حصہ دوم	۵	مضامین بطور سلاطین جواب پیری سکون کی پیری کتاب کے جملہ
۳	عطر جبر و مقابلہ	۶	رہنمائے معارفہ حصہ دوم یعنی اردو کی پوری کتاب کے جملہ
۳	تاریخ بے نظیر	۷	مضامین بطور سلاطین و جواب پیری سکون کی پیری کتاب کے جملہ
۲	فرنگ گلدستہ دانش	۸	رہنمائے صحت یعنی سوال جواب با طریق الصحت مع فرنگ
۷	رسالہ صامت ڈاؤ سنٹر	۹	پیری سکون کی پیری کتاب کے جملہ
۰	جغرافیہ کرہ	۱۰	تذریعی حصہ اول یعنی علم مساحت کے مختلف شکل سلاطین
۴	ترجمہ ترک چاگ پیری	۶	حل ڈل اور انٹرنس کے لئے
۳	جغرافیہ ہندوستانی اگر سین	۷	تذریعی حصہ دوم یعنی علم مساحت کے مختلف شکل سلاطین
۱	جغرافیہ پنجاب	۸	ڈل اور انٹرنس کے لئے
۱	مختصر جغرافیہ ہندو پنجاب ہندی اگر سین	۹	نوبہار اردو اردو انٹرنس کی شرح نہایت عمدہ ڈل
۱	پاکت مسہری مع خلاصہ حفظ صحت	۱۰	انٹرنس اور تارل سکون کے لئے
۷	حل حساب برز و سمقہ	۱۱	سوالات حسابیہ نظیر اسمیں یکپڑ رسول نہایت مفید
۲	جغرافیہ دنیا اگر سین	۱۲	ڈل اور انٹرنس کے لئے
۱	محمود الحساب حصہ اول	۱۳	مشتی تعلیق حصہ اول
۷	حصہ دوم	۱۴	حصہ دوم
۳	جغرافیہ البیان ہندی اگر سین	۱۵	حصہ سوم
۱	عطر انیشیا مؤلفہ ہندی چہت نام	۱۶	درایت الحساب جامعہ چارم کے لئے
۳	چشمہ الحساب	۱۷	فرنگ گستاں دو باب
۲	مختصر جغرافیہ جہاں ذاکر حسین	۱۸	بہار ادب اردو
۳	رسالہ ترکیب فارسی	۱۹	ڈکس ریڈر کا با محاورہ اردو ترجمہ
۱	محمود المصداور	۲۰	مختصر جغرافیہ پنجاب ہندی کتاب سنگ
۱۲	ترجمہ و فرنگ پیادہ چرن حصہ اول	۲۱	مختصر جغرافیہ ہند
۱۱	حصہ دوم	۲۲	مختصر جغرافیہ عالم
۲	حصہ سوم	۲۳	مرآۃ العروس
۷	حصہ چارم	۲۴	بنات انش
۲	ترجمہ پیادہ چرن حصہ دوم	۲۵	توتہ النصوص
۳	حصہ سوم	۲۶	فٹ جاگنی اردو
۲	حصہ چارم	۲۷	حل جبر و مقابلہ حصہ اول
۳	فرنگ ڈکس ریڈر	۲۸	مرآۃ الاشکال حصہ اول
۱۰	نقشہ پنجاب	۲۹	حصہ دوم
۳	نقشہ ہند	۳۰	مرآۃ الاشکال حصہ اول
۳	نقشہ ایشیا	۳۱	حصہ دوم
۳		۳۲	رسالہ مشتقی سوالات
		۳۳	گلہ سہ حساب مع حل

حل ترکیب بوستان

باب مفسوم

مع ترجمہ اردو با محسورہ

چکو

منشی محمد بلال صاحب مین مد رستہ قصبہ کلک کا ضلع شکر پور

برائے استفادہ

طبائے جماعت اول مدل سکول شہ اعظمیہ لائیٹ

اب انچویں دفعہ بعد نظر ثانی نہایت صحت و صفائی

کے ساتھ

شہ اعظم مطابق سنہ ۱۳۰۰ ہجری نبوی

بہ طبع افتخار دہلی میں منشی محمد ابراہیم صاحب کے اتمام چھپوایا

دفعہ پنجم { قیمت فی جلد ۵ روپے } محصول

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بولید چہ در حمد خدا گوید چہ لغت مصطفیٰ | در نقب کویست کجا مسکین بلال مینوا

علم خود کے واقف اور حق ترکیب کے ماہر بخوبی جانتے ہیں کہ لازماً الفاظ سے جملہ ناما پھر حل میں تقدیم و تاخیر کا بنانا ہوتا ہے۔ دشوار ہے فی الجملہ ظاہر ہے کہ مکتبیں و مکتبیں کو بخوبی کتابوں اور ترکیبی رسالوں بغیر تعلیم و تعلم میں قیام نہیں آتی ہے اس لئے اس عہد ان احقر ارجاء بغیر محمد بلال متوطن قصبہ ساڈہ پورہ ضلع اٹکالہ نے باوجود کم لیاقتی و عدم الفہم کے اس امر پر اکتفا نہیں کرتے کہ محض بغیر حصول ثواب نفع اندوزی طلب کیا بلکہ بلا دوش کیا چنانچہ ششہ لم میں باب اول بوستان کو ترکیب ترجیم کی جسکی حکام وقت قدر والی فرمائی رشتہ فقیہ نے ازراہ دلداری خریداری کی بعد ازاں ششہ لم میں باب دوم و سوم کی طبع کا خیال بطور خاطر فرمایا۔ اب پانچویں دفعہ بفضل اور کارساز نہایت صحت و حفا کے ساتھ چھپ کر تیار ہو گئے ہیں۔ میں بولید چہ لم میں جو خلوص قلبی و حبل لوطی نے جو شہ مارا تو گلستاں کے چہرہ بابت گدگدہ خیال ان ترکیب ہوئے۔ ہمنواس گل افشانی سے سیر نہوا تھا کہ جی نے گلستاں کے باقی دیو اب کی نو بہار ترکیب کہاں کی تھی ہر چند سہمایا باز نہ آیا۔ آخر الامریاں بہت برک غنیمت یافتہ ہر دو باگیاں گلدستہ بنا دیا کہ نہ چھپو ناظرین کی نذر کیا۔ جس طرح حق و باطل معنی و از کی خدمت میں کمال اعزاز و انکسار گوارش ہے کہ جہاں کہیں یہ خطا میں رعایت فرما چھپائیں مجھے ممنون بنائیں۔

(قطعات تاریخ) تاریخ طبع از دست محمد وزیر خاں صاحب مدرس چچو علاقہ سرکار حیدرآباد

ترکیب و ترجمہ جو محمد بلال کرد	ایں طالبان علم پر روشن چراغ شد	پوشید بوستان چو قباے بلال رخ
اولی بوستان ہر گلاب باغ شد	تاریخ طبع گفت زہ ترکیب ترجمہ	بستان بوستان جنیں باغ داغ شد

تاریخ طبع از دست شاعر بیتاں جو دھری کھیلا لال مختص شری متوطن قصبہ ساڈہ پورہ

چونکہ تالیفیں ترکیبیں | اگر وصف حق جامع الالبیان | شری جان ازراہ تاریخ | گھٹا نو بہار بوستان

تاریخ طبع از دست شاعر غلام قادر صاحب ماسر مدرسہ عظیم سامانہ حال سیر جو علاقہ قلیا

ساقی بلا وہ جام کہ ہو جس سے فہم	ہے آج وصل گاہے خدائے چچا	مدد کے بعد یاد صبا نے پڑی صبر
سعدی کی بوستان میں گل تر ہو اکھلا	یعنی بلال شیخ نے بی بی کے خون آرز	لیکھا ہے بوستان کا ترکیب ترجمہ

پوچھا جو سال طبع تو دفعہ پہ کیا | ہے یا شکفتہ واہ جو ترکیب و ترجمہ

تاریخ طبع از دست شاعر بیتاں میر الفت علی ابن سید صفدر علی صاحب حافظ و قریب کسولی

جس فضل سے تم ترکیب کی	سینکچہا کہ ہے عجائب ترکیب	تاریخ کی فارسی کر گواہ کیا
ختم ترکیب بوستان چو نمبر	مشقی کو بود عظیم و عقیل	گفت تاریخ و چاں گویا -

قطعات تاریخ طبع از دست محمد عبدالرحیم صاحب ابن لوی محمد بلال صاحب مدینہ سن رسالہ کا

ایسی ترکیب بوستان آساں	کبھی جس سے مشکلات رہی
خود یہ تاریخ کہ چٹا دقت	کیا ہی ترکیبے نظیر نکھی

باب دوم احوال

اگر ہوشمندی معنی گرے
 کرکدانش وجود و تقویٰ بنو
 کہ معنی بماند نہ صورت بجاک
 بصورت خویش ہی معنی بنو
 کہ خستہ سودہ ز زیر گل
 کہ خپند از مردم آسودہ دل
 غم خویش ز زندگی خور کہ خوشتر
 برده نیر از ازار صرخیش

دوسرا باب نیکی کرنے کے بیان میں

۱۔ اگر تو عقل پر تواباہن کی طرف توجہ کر۔ اسلئے کہ نیک عمل قائم رہیں گے جس سے
تو جس شخص میں عقل اور خیر نشاد و بربر کا رشتہ خفی اس کے جو ذہن کماتا جا رہی ہے نہیں
تو وہ شخص قبر میں رام سے سڑیگا جس کو گناہین خوش دل ہوتے ہوں + پھر
اس نے اپنی فکر زندگی میں پکے کو نکھرتا رہتا رہا اپنے حوصلے کا باعث مردہ کی طرف توجہ

(Handwritten Persian note at the bottom of page 60)

[illegible]

مکن بکرت برست هر پست	که فردا بدندان گری بخت
پوشیدن ستر در پوشش	که ستر خدایت بود پرده پوش
گرداں غریب در بخت نصیب	مبادا که گردی بدر با غریب
بزرگی رساند بختاج خیر	که ترسد که محتاج گردد بغیر
بجائش لختگان نگر	که رزق تو دل خسته باشی مگر
فروماندگان را درونش دکن	ز روز فقر و ماندگی یاد کن

له جو کچھ ترے پاس آوے تو کس کے ہاتھ پر دے کہ اس است کو کہ کچھ اس صفت میں پڑا تھا کہ
 سہ در دیش کے ستر کو کتنے میں کو کوشش کہ لکھ لکھائی پر وہ پوشی تری پر وہ پوش
 سہ ستر کو انجو دروازے سے محوم نہ کیا ہے۔ ایسا نہ کہ تو کدو کدو کے دروازے پر محتاج
 ہے وہ بزرگ محتاجوں کو بھی پہنچا ہے۔ جو غیر کا محتاج ہونے سے ڈرتا ہو
 ہے مسکینوں کے حلیہ پر کم۔ اسلئے کہ تو بھی شاید کسی دن مسکین بن جائے
 لے عاجزوں کا دل خوش ہو کر۔ اور عاجزی کے دن کو بھی یاد کر

۳

کائنات میں ہر شے اپنے مقصد کے لئے پیدا کی گئی ہے۔ انسان کو فطرتاً ہی علم و عقل عطا کیا گیا ہے تاکہ وہ اپنے حلال و حرام کو پہچان سکے۔ اگر انسان اپنے فطری مقصد سے منحرف ہو جائے تو اس کا انجام خراب ہوگا۔ اس لئے انسان کو اپنے فطری فرائض سے ہم آہنگ رہنا چاہیے۔
 انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے کوشش کرنا چاہیے۔ علم ہی انسان کو ترقی یافتہ بناتا ہے۔ انسان کو اپنے علم کو دوسروں کو سکھانا چاہیے۔ اس سے ہی انسان کو فخر حاصل ہوگا۔
 انسان کو اپنے جسم کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ صحت ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے جسم کو صحت مند رکھنے کے لئے ورزش کرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے دل کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ دل ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے دل کو صحت مند رکھنے کے لئے صبر و تحمل کرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے زبان کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ زبان ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے زبان کو صحت مند رکھنے کے لئے سچائی اور راستی کرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے ہاتھ کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ ہاتھ ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے ہاتھ کو صحت مند رکھنے کے لئے محنت کرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے پاؤں کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ پاؤں ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے پاؤں کو صحت مند رکھنے کے لئے چلنا پھرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے سماعت کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ سماعت ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے سماعت کو صحت مند رکھنے کے لئے سننا چاہیے۔
 انسان کو اپنے بوی کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ بوی ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے بوی کو صحت مند رکھنے کے لئے بوی کرنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے چمک کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ چمک ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے چمک کو صحت مند رکھنے کے لئے چمکنا چاہیے۔
 انسان کو اپنے چمک کو صحت مند رکھنا چاہیے۔ چمک ہی انسان کو علم حاصل کرنے کے لئے تیار کرتی ہے۔ انسان کو اپنے چمک کو صحت مند رکھنے کے لئے چمکنا چاہیے۔

[illegible]

فعل مضارع
فعل ماضی
فعل مستقبل
فعل امر
فعل نهي
فعل مجازي
فعل التزامي
فعل استعجابي
فعل استحبابي
فعل تنزيه

پس چنانچه معلوم
میشود که این
موضوعات را می
توان به روشی
ساده و آسان
درک کرد و به
راحتی از آن
استفاده کرد.

نه خواهند برد دیگران | بشکریه خواهند از دوزخ

ن فعلن فاعل

فست

گفتار و ترجمہ برتیا می

بجارش مبقشان نارش کهن
 ابو دانه بے سج هرگز خست
 مدد بوسه بر کو فرزند خویش
 و گز ختم گیر که بارش برود
 بلزد نهی چوں بگریه میتم

بدرم کرده راسایه بر سر من
ندانی چه بودش فرومانده سخت
چو بینی میته سر افکنده پیش
میتم اگر بگردی که نازش خرد
الّا تا بگردی که عرش عظیم

[illegible]

فصل کا اعلیٰ مرتبہ ہے۔
فصل کا اعلیٰ مرتبہ ہے۔
فصل کا اعلیٰ مرتبہ ہے۔

۱۷۰
 ۱۔ نو اور نوں کے دروازے پر مانگے والا نہیں ہے۔ اس کے لئے میں فقیر کو دروازہ کھال
 دیتوں پر رحم کرنے کے بیان میں گفتگو
 ۲۔ یتیم کے سر پر یاد ڈال۔ اس کا بھرا پوچھو اور اس کا ناشائستہ
 ۳۔ تو نہیں جانتا کہ اس کو کیا ہوا جو سخت عاجز ہو گیا کبھی رخت جڑ کے بیڑھی زہر سیلا
 ۴۔ جیسی کسی تہ کو گھر جھکا دیکھے تو سوخت اپنے اٹکے کے منہ کو مت چوم +
 ۵۔ یتیم اگر سو تو کوں اس کا ناٹھاٹے۔ اور اگر غصہ کرے تو کوں اس کی برداشت کرے
 ۶۔ خبردار بزرگ یتیم نہ روئے کیونکہ جب یتیم روئے تو عرشِ عظیم کا پتلا ہے +

مفعول ماضی
مفعول مضارع
مفعول غائب
مفعول متکمل

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مجلس اول
مجلس دوم
مجلس سوم
مجلس چهارم
مجلس پنجم
مجلس ششم
مجلس هفتم
مجلس هشتم
مجلس نهم
مجلس دهم
مجلس یازدهم
مجلس دوازدهم
مجلس سیزدهم
مجلس چهاردهم
مجلس پانزدهم
مجلس شانزدهم
مجلس هجدهم
مجلس نوزدهم
مجلس بیستم

[illegible]

بر حمت بکن آتش از دید پاک
 اگر سایه او بر فطر سرش
 من آنکه سر تا جور داشتم
 اگر بر وجودم نشسته نگس
 کنون گر بزمندان بزمدم اسیر
 مرا باشد از دور و طفلان خم
 به غنیمت نش از چهره خال
 تو در سایه خوشیتن پرورش
 که سر در کنار پدر داشتم
 پریشان شد خاطر چندان
 بنات کس از دست نام نصیه
 که در طفلی از سر بر فقمم پر

[illegible][illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

ایک کام شروع ہو
 مبنی جار مجوزہ اور متعلق فعل
 اسم خبریہ اور متعلق سے ملکر خبر غلیظہ
 پر معمول ہو کر افعالی صفت ایک لکڑی
 فاعل ارتجاعی و منفاعی متعلق فعل
 در لفظ جار مجوزہ اور متعلق
 فعل فاعل و متعلق ہوں اس حال
 غلیظہ خبر پر حرکت ہوں اس حال
 علت جار مجوزہ اور متعلق

Handwritten marginal notes at the top of the page, including phrases like "فصل اول", "فصل دوم", and "فصل سوم".

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like "فصل اول", "فصل دوم", and "فصل سوم".

حکایت بر سبیل تمثیل

یکے خار پارسے پیچھے بکند	بھابھا اندر نشی بد صد غم بند
ہمیکھت در دروڑ نہ پیچید	کراں خار بر من چہ گھاہ
مشو تا تو انی ز رحمت بری	کہ رحمت نیت چو رحمت ی
چو انعام کردی مشو خود پست	کہ من سرور غم گیلان یست
اگر تیغ دور انش اندخت است	نہ نشیر دوراں مہو ز آخت

مثال کے طور پر کہانی

لی کسی شخص نے ایک نیم کے پاؤں کاٹا نکالا۔ صد غم بند اس کو خواب میں دیکھا۔
 کہ وہ کہہ اٹھا اے بھائی میں غمناک ہوں کیسے کی بکھڑا ہوں۔
 کہ جب تک تجھے ہر کے رحم کیسے پڑا رہے گا۔ یہ تکلیف اٹھا پکاؤ پھر رحم
 ہے جب تو نے بخشش کی تو سو سو مت اور خیال مت کر کہ میں بڑے سنبھول اور بڑے پیر
 ہے اگر نہ تکی تو آراؤ کو عاجز کر دیا۔ تو کیا دیکھی تو ابھی تک کبھی مہربانی نہیں ہے

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like "فصل اول", "فصل دوم", and "فصل سوم".

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, including phrases like "فصل اول", "فصل دوم", and "فصل سوم".

۱۔ جب تو اپنی دوست کے ہزاروں عاگو دیکھے - تو خدا تعالیٰ کی نعمت کا شکر ادا کر
۲۔ اس واسطے کہ بہت لوگ تجھ سے امید رکھتے ہیں - اور تو کیسے ہاتھ کو نہیں دیکھتا
۳۔ پہلے بڑے لوگوں کے ساتھ نیکی کر نیکی بیان میں گفتگو
۴۔ احسان کی تحصیل پر گروہ نہ لگا - خیال سے کہ یہ کار و دہو کہ ہر اور دعا اور فریب
۵۔ وہ غلیظ خلیفہ الامار آدمی نقصان کرتا ہو - جو علم اور ادب کی روشنی کی عوض چاہتا ہے
۶۔ عقل اور شریعت پر عمل کرتی ہو - کہ عقل نہ آدمی دین کو دنیا کے بدلے بیچ دے

اور اگر خیر میں ہو کہ جواب استغفار ہو اور جواب استغفار ملے جو یہ نہ تھا کہ یہ غلط جواب کے ساتھ ملے مقرر ہو گفت کا گفت فعل فاعل استغفار

Handwritten marginal notes at the top of the page, written in a cursive script.

Handwritten text block above the main table, containing several lines of script.

<p>ابوزید را اسپ فرزین تو مرد زبان نیتی گوش باش ز خلق آبرویش گو به شتم الاتا نه پنداری افسوس کرد ز دست چنان گریز یاده گو که ایس کسب خیرت آن رخ</p>	<p>گر سکه که ز شیر نرمی نه بد بر آشت عابد که خاموشی نگر اگر راست بود آنچه نبرد شتم اگر شوخ چنی و سالوس کرد که خود را مگه بد شتم آبرو بدونیک نذل کن سیم وز</p>
--	---

Handwritten text block to the right of the main table, continuing the narrative or commentary.

Handwritten text block below the main table, starting with 'له یه فقیر'.

Handwritten text block below the main table, continuing the narrative.

Extensive handwritten marginal notes at the bottom of the page, written in a cursive script.

[illegible]

اول خوش و بیگانه خورد کرد
 علامت کئے گفتش بے پروا
 بستانے تو ان خرمن مذخون
 چو درنگدستی نداری شکلیب

نہ بھجوں بدرسم و زربند کرد
 بیک دہ پریشاں کسین ہر سچ
 بیکدم نہ مردی بود سوختن
 نگہدار وقت فراخی حبیب

بدتر چه خوش گفت بانگودہ
 مجھ وقت پر دار مشک بکوبے
 بدینا تو آل خرت یا فتن
 زور پنجمہ دیو بر تافتن

لہ چون در بیگانوں کا دل خوش رکھ باپ کی طرح چاندی اور سونا قید کیا +
 لہ ایک مدت کے لئے لے کے کمالے فضل جمع ہو کر پھر پانچ ایک باگی خراب سو کر
 آٹھ سال ہر برس کھانے پینے کرتے ہر برس درمیں جو دیا کچھ بادی نہیں +
 لہ جب تو مغلی میں ہر نہیں کر سکتا تو سودی کے وقت حساب کو گن کر رکھ

خیل
 آٹھ گاؤں کی چوہر لٹ رکھی ہے کیا اچھی بات ہوگی مال کی کوڑکے دن بھر کے رکھ لیا کر
 آٹھ ہر وقت نکلیں اور گھر کے کلاسے کہ پینے کا نوش نئی جاری نہیں رہتی
 آٹھ روپیہ بہت حاصل کر کے ہوا اور دیکھی ہے ہر کار کا بچہ مر رہے ہیں +

یہ شعر ہے کہ ایک شخص نے ایک اور شخص کو دیکھا کہ وہ ایک گداور کے پاس جا کر بیٹھ گیا تھا اور وہ گداور نے اسے کچھ کھانا دیا تھا اور اس نے کھا لیا تھا اور اس نے گداور کو دیکھا کہ وہ ایک گداور کے پاس جا کر بیٹھ گیا تھا اور وہ گداور نے اسے کچھ کھانا دیا تھا اور اس نے کھا لیا تھا

یہ شعر ہے کہ ایک شخص نے ایک اور شخص کو دیکھا کہ وہ ایک گداور کے پاس جا کر بیٹھ گیا تھا اور وہ گداور نے اسے کچھ کھانا دیا تھا اور اس نے کھا لیا تھا اور اس نے گداور کو دیکھا کہ وہ ایک گداور کے پاس جا کر بیٹھ گیا تھا اور وہ گداور نے اسے کچھ کھانا دیا تھا اور اس نے کھا لیا تھا

[illegible]

Handwritten marginal notes at the top of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, written in a cursive script.

<p>پدر گفت میراث جدید است بجست ببردند و بگذاشتند که بعد از من افتد بخت که فر و پس از من بچایا ببرد نگه می چندی ز بهر فر و یار ماند بخت بر بچایا</p>	<p>ما دستگا به که پیرامن است نه ایشان بخت نمهند بدستم بختا و مال پدر بمال که امر و زمره خویش خور و پوش و بخت و حرام بر نماز جهان با خود اصحاب</p>
---	---

Handwritten marginal notes on the right side of the page, written in a cursive script.

۱۲

شاه زال دوت در سیرک پیکر امرا پیکر شاه که میراث داد که میراث به
 که کید او بیست و شش در کت بکار وین کما آخر حشر می میگردد و چهره
 که سیرک با کمال سیرک و آه سیرک بعد سیرک بی که با نه گنجگاه
 که بهی بخت که آن کج که با کین نه کج که سیرک بعد و عارف لوث بجا میگردد
 که آید او بین او دو دو کج که او را نام نه بچایا تو دو کج که او بیست کین بخت که او
 که علفه چاک اینو سانه دلت بچایا چو (او) کید حشر چو پس چو بر بخت

Handwritten marginal notes on the right side of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, written in a cursive script.

زور و منت کنوں ہوا کائنات
 کہ بعد از تو بیرون فرمانت
 بدینا تو ای کہ عقبہ فری
 بحر جان من نہ حسرت پری
 حکایت اندر راحت رسانیدن
 ہمسایہ نگان
 زارید وقتے نے پیش شو
 کہ دیگر محو تان نہ جا زگو
 بیچارہ گندم فروشاں گرے
 کہ این جہ فروخت گندم تا
 نہ از مشتری کا زوحا گرس
 بیک معنہ روشن شد کس
 بزدل لاری آل مرد صاحب کیا
 طہار و بیاد دولت ابلے کہ بڑی ملک ہو کیونکہ کب بعد ترے حکم سے باہر ہو جائے
 طہار تو دنیا کے بچہ آخرت کو خرید سکتا ہو۔ یہ میر جہان خریدے، اونہیں بیچنے کیلئے
 بڑو نہیں کو آرام پہنچانے کے بیان میں کہانی
 سکہ ایکن ان ایک حوت نے اپنی وفادار گناہ کی کہ کہ اس گناہ میں کہیں سے روٹی
 گہنہ کی روٹی پہنچے دالوں کے ہاں من۔ کیونکہ یہ ہنسا دالوں کی روٹی پہنچے دالوں
 خریدار کو گھٹے نہیں بلکہ کھپے ہوئے۔ ایک غصہ کیے اسکی شکل نہیں کچھ
 اس نیکے مرد دلدار کی جس تو حوت سے کہا کہ اسے دانا موافقت کر

Handwritten Persian text from a manuscript, likely a historical record or legal document. The text is written in a cursive script (Shikasta) and includes phrases such as "کتابخانه عمومی" (Public Library), "مجلس شورای ملی" (National Assembly), and "دفتر ثبت اسناد و کتابخانه ملی" (National Archives and Library Organization). The text appears to be a list or inventory of books or documents.

[illegible][illegible][illegible]

Handwritten text in the top margin, likely a continuation from the previous page or a related note.

Handwritten text in the upper left margin, providing additional context or commentary.

Handwritten text in the upper right margin, continuing the narrative or providing further details.

<p>بالمید مالک به اینجا گرفت رو نیکو دان آزاده گیر بختناے گاهه که مرد حق اند چو آنروز که راستی بهی ولایت</p>	<p>نه مردی بود نفخ زو اگر گرفت چو استاد دست افتاده گیر خریدار دکان به رونق اند کرم پیشیه شاه مردان علیت</p>
--	---

Handwritten text in the middle right margin, continuing the story.

<p>شکندرم که مرے براہ حجاز چٹاں گرم رو در طریق خدا</p>	<p>بهر خلوہ کرے دور کوکب ناز کفرار مینلان کنڈے زبا</p>
--	--

Handwritten text in the middle right margin, continuing the story.

اے اس پہلے کہ نے ہاری تیرے یہاں کان کوئی ہے کہنے تو کہ دنیا جو اندری میں
 اے آواز بکروں کا کہ اختیار کر جب تو کہہ رہے تو کہے ہوں کا غم بگڑا
 اے جنتش کہ کہو کہ جو لوگ خیل کے مرد ہیں وہ بے دینی دکان کے خریدار ہیں
 اے اگر کوئی بچے تو سختی آدمی خدا کا دوست ہے نہ سنا دیکھ کے حضرت علی کا پیچہ

Handwritten text in the middle right margin, continuing the story.

اے جس نے خدا کا ایک مرد مجھ کے رستے میں ہر قدم پر درگت نماز پڑھتا تھا
 اے خدا کے رستے میں یہاں تیرے خدا رکھ کر ایک کے لئے ایک بھی اپنے پاؤں نہ رکھا تھا

Handwritten text in the middle right margin, continuing the story.

Handwritten text in the lower left margin, providing additional context or commentary.

Handwritten text in the lower right margin, continuing the story.

Handwritten text in the bottom margin, likely a conclusion or a related note.

به آخر و سوسن خاطر پریش
 به بیکسیر، بلین رچاه رفت
 گشت رحمت حق نه دریافته
 یکے تافت از عجب واز داد
 پیش از اگر گاه عتق کرده
 با حشائے آسود و گردن فلے
 بلسند آمدش در نظر کا خوش
 که نتوان ازین عبرت راه رفت
 غوروش سرازاده بر تافت
 کر لے نیکیخت مبارک نهاد
 که ز لے بدین حضرت آورد
 راز الف رکعت بهر منزل

حکایت

۱۔ آخوند کی پریشان کر تھوڑے فیصلاتی کو سوسکے۔ اپنا کارنامی نظر میں پسند آیا۔
 ۲۔ ٹیٹھا کے اس کہنے سے گہری کے گنوں میں گرا۔ اس کے خیال کی اس کے چہرہ کو کی
 ۳۔ اگر خدا کی رحمت، اس کی خبر گزرنے ہوئی۔ تو خود اس کا سراسر اسے پہنچ دیتا۔
 ۴۔ ایک فرشتہ نے عیسے کے یہ آواز دی۔ کہ اسے نیکی بخت مہارک ذات۔
 ۵۔ اگر تھے خدا کی نعمت کی جو تو یہ ملاں مت کر۔ کہ تو اس درگاہ میں کچھ تحفہ لایا ہے۔
 ۶۔ اس کے کسی دل کو خوش کرنا۔ ہر منزل پر ہر رکعت نماز پڑھنے سے بہتر ہے۔
 کہانی

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

این سکه سلطان چنین گفت زن
 بر و تاز خواست نصیبی دهند
 بگفتا بود مطمح امروز سرد
 زن از نا آسیدی سر بردا پشتر
 که سلطان زین روز که پاچه خوا
 خورنده که خیرش بر آید زود
 که خیر اے مبارک بر زرق
 که فرزندگان است بجای درند
 که سلطان لشب نیست و زه کرد
 همیگفت با خود دل ز فاقه زهر
 که افکار او عجب مضطرب است
 بله ز صائم الدهر دنیا پرست

ملہ بادشاہ کے سپاہی کو اس کی عورت نے یہ کہا کہ ملے مبارک شہ اور مرق کا دروازہ کھٹکا
ملہ بادشاہ کے ہاں) کہ کچھ بھی خواجہ صاحب سے کہہ دیتے تھے تھے دل بچہ جو کہ
ملہ اسے کہا کہ راجہ تو اور چینیہ ٹھکانہ ہوگا کہ نہ کہ بادشاہ شہرت رکھ کر کینت کی سختی
ملہ عورت نے امید سے سحر کیا کہ اپنے دل میں کہتی تھی اس دن راجہ کے کنبہ صاحب تھا
شہ کہ بادشاہ نے اس سے کہہ کر نامہ جس کی کیا کہہ کر اور درمیان کون سطر کرکوں کی عیب
ملہ جو کھانا لگا کر کے ہاتھ سے بنی ہو وہ درہ جیسے کہ در در کھینچ کر کھوسے اچھا

[illegible]

مسلم کے رابو دروزہ و شبت	کہ دراندہ رادہ نال شبت
و گر نہ چہ حاجت کے زحمت کی	ز خود باز گیری ہم خود خوئی
خیالات ناوان خلوت شمس	بہم بر کند عاقبت کفر و بد
صفحات آست در آت آئینہ نیر	ولیکن صفحا را بیا بد مینر

حکایت کریم سنگدست با سائل

یکے را کریم بود و قوت نبود	کفاش بقدر مروت بود
----------------------------	--------------------

۱۔ اس شخص کو درود رکھنا درست ہے۔ جو کوئی دو پہر کا کھانا کسی محتاج کو دے گا
 ۲۔ اور نہیں تو کیا ضرور ہے کہ تو (جو کھا کر پیاس کی تکلیف اٹھائے)۔
 اپنے ہی سے بچائے اور پھر آپ ہی کھا جائے +
 ۳۔ جاہل گوشہ نشین کے خیالات۔ آخر کو کفر و دین کو بلا سمجھ دیتے ہیں +
 ۴۔ ہاں میں بھی صفائی ہے اور شیشے میں بھی لیکن صفائی کو ترجیح دیتے ہیں +
 ۵۔ سنگدست سخی اور شمس کی کہانی
 ۶۔ ایک شخص اس سخاوت معنی اور غرض نہ تھا۔ اسکی آمدنی سخاوت کے اندازہ کو جان نہ تھی

Handwritten marginal notes at the top of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, written in a cursive script.

جوانمرد را تنگدستی مباد	که سفلہ خداوندی هستی مباد
مراوش کم اندر کن را وقت	کے را کہ ہمت بلند را خفت
بگیر دہے بر بلندی قرا	چو سیلاب یزاک بر کوہا
تنگ یابوے ازین لاجرم	نہ در خور دسرایہ کردی کم
کہ لے خوئی جام رخ شربت	برش تنگدستی دوجوخت
کہ چند است نامن ندانم	یکے دست گیر مجنبد نم

لے خدا کے کہید دولت مند ہو۔ اور سخی آدمی کو تنگدستی ہو۔
لے جس شخص کی ہمت بلند ہوتی ہے۔ اسی ملوہا صل نہیں ہوتی یا بعد صل ہر جا آج
لے سخی کے پاس روپیہ نہیں ہوتا جیسے کہ کھلج کہ وہ پہاڑ کی بلندی پر نہیں ہوتا
لے ابجو مقدس کو مافی سماوت نہیں کرتا۔ اسی سبب ہمیشہ تنگدستی کرتا تھا
لے ایک تنگدستی اس کے پاس یہ روح کے کراؤ کیلئے انجام اور مبارک پیدائش
لے چند دہے سے ہری کہ اسوہ کے چند روز سے میں قید خانہ میں ہوں

Handwritten marginal notes on the right side of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, written in a cursive script.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, written in a cursive script.

[illegible]

۱۔ اس کی آنکھ میں کسی چیز کی قدر نہ تھی۔ اور کس نعمت اسکے اتر میں ایک مٹری بھی
 نہ تھی۔ قید خانے کے گھبراہٹ کے پاس آدمی پہنچا۔ کڑی بینکام آواز مردہ
 سے چند روز کے دامن سے دست بردار ہو جائے۔ اور اگر یہاں جاکر اس کی صفات سے
 لگے۔ اور وہاں سے قید خانہ میں اس کو کھینچ لیا۔ اور چھانٹ کر یہاں لے کر اس پر
 ۲۔ جب جبر پائے جو وہ کار و بار نہ دیکھا۔ تو ایک لمحہ اسکے اندر اس کو قہر اٹھا
 ۳۔ اور وہ بے اختیار اس سے جگہ سے نکل گیا۔ ایسا لگا کہ یہاں ہی اس کی گردن پھینچی

۱۔ اس کی آنکھ میں کسی چیز کی قدر نہ تھی۔ اور کس نعمت اسکے اتر میں ایک مٹری بھی
 نہ تھی۔ قید خانے کے گھبراہٹ کے پاس آدمی پہنچا۔ کڑی بینکام آواز مردہ
 سے چند روز کے دامن سے دست بردار ہو جائے۔ اور اگر یہاں جاکر اس کی صفات سے
 لگے۔ اور وہاں سے قید خانہ میں اس کو کھینچ لیا۔ اور چھانٹ کر یہاں لے کر اس پر
 ۲۔ جب جبر پائے جو وہ کار و بار نہ دیکھا۔ تو ایک لمحہ اسکے اندر اس کو قہر اٹھا
 ۳۔ اور وہ بے اختیار اس سے جگہ سے نکل گیا۔ ایسا لگا کہ یہاں ہی اس کی گردن پھینچی

۱۔ اس کی آنکھ میں کسی چیز کی قدر نہ تھی۔ اور کس نعمت اسکے اتر میں ایک مٹری بھی
 نہ تھی۔ قید خانے کے گھبراہٹ کے پاس آدمی پہنچا۔ کڑی بینکام آواز مردہ
 سے چند روز کے دامن سے دست بردار ہو جائے۔ اور اگر یہاں جاکر اس کی صفات سے
 لگے۔ اور وہاں سے قید خانہ میں اس کو کھینچ لیا۔ اور چھانٹ کر یہاں لے کر اس پر
 ۲۔ جب جبر پائے جو وہ کار و بار نہ دیکھا۔ تو ایک لمحہ اسکے اندر اس کو قہر اٹھا
 ۳۔ اور وہ بے اختیار اس سے جگہ سے نکل گیا۔ ایسا لگا کہ یہاں ہی اس کی گردن پھینچی

عزیز فرید! کہہ کر دھل میں خیر کے لیے چلے جاؤ۔ اس کی طرف سے کھینچو، وہ اس سے بے سیر غفلت پر غور کرنا شروع کر دے گا۔ اس کی مشیبت بہ محو و

Handwritten text in the top margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in the right margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

<p>گر قندہ عالی جو اندر را ز بیخارگی راه زندا گرفت شنیدم که در حبس چند بنا ز آفتابینا سو و شبها سخت نه پذیرت مال مردم خوری</p>	<p>که حاضر بکن سیم یا مرد را که مرغ از قفس رفته تو را گفت نه رفته بخت نه فریاد خواند برو پارسا گزر کرد و گفت چه پیش آمدت تا بندها می</p>
--	--

Handwritten text in the right margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

له انہوں نے ایسوت اس سی کو پوچھا ۔ یا قمر کو حاضر کر بارو پیڑے
 لے ناچار ہو کر اس سی نے قید خانہ کا رستہ لیا۔ کیونکہ پھر سے اڑے
 ہوئے جانور کوئی نہیں پکڑ سکتا +
 تک نہیں تھکا کر حرم تک قید خانہ میں لے کر آئے۔ نہ تو اس نے کسی کو خط لکھا اور نہ فریاد کی
 کہ نہ توں آرام پایا اور نہ توں سو یا۔ اس کے پاس ایک پارسا آنکلا اور کہا
 شہ میں تو گمان نہیں کہ تو کو کلا الی کہا ہو۔ تجھے کیا ہو جو قید خانہ میں قید ہے

Handwritten text in the right margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in the right margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in the bottom margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

وہ شخص جو اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے مگر اس کے دل میں اللہ کی تعظیم نہیں ہے وہ کفار ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

حکایت درمختی احسان با خلق بند

کے دریا میں گئے تھے جہت
کلمہ دل کو دے آسپندیدہ کیش
بخدمت میں سب واز و کشتا
خبر داد بغیر از حال مرد -
آلا اگر چھا کاری اندیشہ کن
کے با گئے نیکوئی گم نکرد

بروئے زرق در حیا نشین
چو جہل اندر آسپندیدہ کیش
سگای توں را سے آید
کہ داور گناہان او عھو کرد
کرم پیش گیر و وفا پیش کن
کجا گم کند خیر بانیک مرد

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

۲۴

حلفت کے احسان کر کے بیان میں کہانی
ایک شخص نے جنگل میں ایک پرہیزگار کو دیکھا۔ اُس کی زندگی میں ایک سال سے زیادہ نہ پایا
تھے اُس پر بندہ بندہ بن گئی کھول بنا۔ اوس میں کی جگہ پڑی پڑی باندھی +
تھے خدمت کے واسطے کرنا بھی اور آستین چڑھا کر غریب کے کو ایک گھونٹ پانی پلایا
تھے بغیر اُس مرد کے حال کی خبر دی کہ خدا نے اُس کے گناہ معاف کر دیئے +
تھے خبردار اگر تو ظالم ہے تو اندیشہ کر بخشش اختیار کر اور وفا کو پیشہ بنا +
لاہر جب کی تھکے کے ساتھ کی کہ ضائع نہ کی۔ تو تو کو کہ ساتھ میں کی کہ کہاں کہو و گناہ +

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے اور اپنے آپ کو خدا کا بندہ کہتا ہے وہ ایمان والے ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم کرتا ہے مگر اس کے دل میں اپنے آپ کو خدا کا بندہ نہ کہتا ہے وہ منافق ہیں۔ اور وہ شخص جو اللہ کی تعظیم نہیں کرتا ہے وہ کفار ہیں۔

۱۵ جیسی تیرا ہمت سے بخش ہو سکے دوسری کہہ دے کہ خدا غفر کرے اور اے کسی پروردگار ہرگز
۲۵ اگر محفل میں کسی تیرا کواں کہند یا مومن اس کی ناپسندیدہ میں کیا عیب یا عیب تو کچھ کہہ دے
۳۵ ہاں ہر صبر پر خیر از نیس اپنے فیضات کے طائرانہ میں کچھ خیر کہہ دے کہ عیب یا عیب
۴۵ ہر شخص اپنے دور کے مطابق بوجہ ٹھکانا ہے چھپنے کی نہ توئی کئی کا بوجہ ہر کسی
۵۵ اے بے نیکیوں کے خلع کے سدا ب نیکی کرنا کہ قیامت میں تیرے چہرے کو کر
۶۵ اگر دلوں پر ہوا تو اسی حالت میں تیرے نہیں سنا۔ ہر شخص اپنے دور کے مہنگا رتو ہے

۱۔ علی بن ابی طالب
 ۲۔ علی بن ابی طالب
 ۳۔ علی بن ابی طالب
 ۴۔ علی بن ابی طالب
 ۵۔ علی بن ابی طالب
 ۶۔ علی بن ابی طالب
 ۷۔ علی بن ابی طالب
 ۸۔ علی بن ابی طالب
 ۹۔ علی بن ابی طالب
 ۱۰۔ علی بن ابی طالب

اکتب فیہ ہرگز معلوم
 مخدود نہ باشد فضل و جلال
 و نور صفات و صفات لای محدود
 ہر کس بدویرہ متعلق فضل
 حاصل تو حق حکم علیہ تعبیر
 چو کرامت ہونی معلوم

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

هو انما فعل بافاعل ج ماضى
 ماضى فعل ماضى ماضى فعل ماضى

[illegible]

بکتابخانه عمومی مسجد جامع کربلا

مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔

مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔

<p>بفرمود کو تہ نظر تا غلام بنا گردن شکر بر و وردگار بزرگیش سرور تباہی نہا شقاوت بنہر نشانندش نشانندش قصار زین فاقہ سراپا حالش در گونہ گشت</p>	<p>بر اندش بخوار می زجر تمام شنیدم کہ بر گشتن و روزگار عطار دقلم در سیاہی نہا نہ باش باز دوتے باز گیر مشعبد صفت کیست و دستک برین جبر ادب تہ بر گزشت</p>
---	--

۲۸

مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔

مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔

مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔ مضمون کا معنی ہے جو کچھ کہنا یا لکھنا ہو اسے کہتے ہیں۔

۱۔ اُس کا غلام ایک بیریختی کے ہاتھ لگا گیا کہ وہ اپنی آمد ہتھ کا دو ہتھ اندر اور پیش
۲۔ وہ بڑے سکین پر اپنا دل لگا دیکھا کہ اب غرض تو جو جیسا مسکینوں کو ملے
۳۔ راکھ و خاک یہ خیر اُس کے دھار پر دل لگا کفار کا دشمنی کہنے کو لکے ہوئے
۴۔ پر کئے دے اب خیر غلام کو حکم دیا کہ اس لنگے والے کو کھانا نہ دیکر غرض کہ
۵۔ وہ جب غلام سے فریاد پوچھتا تھا کہ میں کھانا لے گیا تو بے اختیار ہر گز نہ کیا
۶۔ جب اپنے پاس ہر گز آیا تو اس کے آسمان پر رخسار پہ پھر پکڑا ہر گز نہ کیا

٢٩

خدا شایسته بدست قیاد
 بدیدار مسکین آنفیه حال
 شایسته یک برادرش اتمه
 بفرمود صاحب نظر بنده را
 چون نزد یک دشمن خوان بر
 چون نزدیک مدبر خواجه با
 تو اگر دل دوست شن نهان
 چنان شاد بود که مسکین با
 ز سختی کشیدن قد ما شست
 که خوشنود کن مرد خواهنده
 بر آورده خویشتن نوحه
 حیاں کردش بدیاجه از

۲۹

۱- اسکا سلام ایک بر سحر کے حد گنگی کہ در پیر اور حد کہ در دین اور در دین
 ۲- وہ کہ مسکین کی پناہ لگا لگا کہ ایک ایک خوش تر تھا جیسا مسکین در دست
 ۳- را کہ وقت ایک خضرے کے در عمار پر لگا کہ کا فاذ کی سختی کہینے کو ایک باوینے
 ۴- پر کہنے والے اسیر غلام کو حکم دیا کہ اس گئے وہ آوی کو کھانا دیکر خوش کر
 ۵- وہ جبہ غلام سر فیکہ پش سرخاں میں کھانا لگیا تو بے اختیار رو کر گئے ایک بڑی
 ۶- جہینے پاکے پاس پر کر آیا تو کئے آنسو مل جسا یہ پدھیکہ کھانا کر دیا

عالمی کتب خانہ کی طرف سے پیش کیا گیا ہے

[illegible]

این کتاب در دو مجلد است
 مجلد اول در بیان کلیات و اصول
 مجلد دوم در بیان تفصیلات و احکام

[illegible]

<p> پیر سید لاری فرخنده خوبے بگفت نذر و غم بشور سخت کہ ملک بے بودم اندر قدیم چونگاه شد و تش زعفران بخندید و گفت پسر جزیت نه آں تنه خویش بازار گل </p>	<p> که اشکت جور که آمد برو بر احوال میں پیر شریف خداوند املک اسباب و بیم کند دست خواہش بدر ہا دگر ستم بر کس اگر دوش و ذیبت کہ بردی سراز کبر بر آسمان </p>
--	--

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

[illegible]

۱۔ مبارک خرم دارنے پوچھا کہ آنسو تیرے رخسار پر کس کی غلم سے جاری ہوئے۔
۲۔ اُس نے کہا کہ میرا دل اس بے نصیب بڑے کی حالتِ محبت ہی پر تنہا ہو رہا
۳۔ اس واسطے کہ میں پہلے اُس کا خاتمہ (اور ہم جاؤ اور بڑے پہلے اور اسبابِ اناقت
۴۔ اے اے اُس کا ہاتھ عزت و رفعت سے ہٹا دیکر تو جا رہا ہو کہ گرجا دروازہ پر غوغا مچ رہا ہے
۵۔ اُس سیریز فکر کا کہ ازلے کے عظیم ہیئتیں۔ زمانہ کی گردش تو کسی پر بھی ظلم نہیں ہوتا
۶۔ کیا یہی تمہارا مسخوڑا اگر نہیں ہے خود کے سبب اپنا سر آسمان پر خیال کرنا تھا

[illegible][illegible]

بافتن نعلین
درست کردن کفش و غیره و بکار بستن
چرم که سار و کلر حاصل شود است از آنست
که در نعلین هم استعمال کنند و می نمایند
و نیز آنرا بکار می گیرند و به نعلین
سازند و اینها را در بعضی بلاد چون
هند و جزایر دیگر و بعضی بلاد
عربیه و مصر و ایران و غیره

فاسق اور بدخلق کے ساتھ نہ ملو گے۔

۱۵۱۸
 ۱۵۱۹
 ۱۵۲۰
 ۱۵۲۱
 ۱۵۲۲
 ۱۵۲۳
 ۱۵۲۴
 ۱۵۲۵
 ۱۵۲۶
 ۱۵۲۷
 ۱۵۲۸
 ۱۵۲۹
 ۱۵۳۰
 ۱۵۳۱
 ۱۵۳۲
 ۱۵۳۳
 ۱۵۳۴
 ۱۵۳۵
 ۱۵۳۶
 ۱۵۳۷
 ۱۵۳۸
 ۱۵۳۹
 ۱۵۴۰
 ۱۵۴۱
 ۱۵۴۲
 ۱۵۴۳
 ۱۵۴۴
 ۱۵۴۵
 ۱۵۴۶
 ۱۵۴۷
 ۱۵۴۸
 ۱۵۴۹
 ۱۵۵۰
 ۱۵۵۱
 ۱۵۵۲
 ۱۵۵۳
 ۱۵۵۴
 ۱۵۵۵
 ۱۵۵۶
 ۱۵۵۷
 ۱۵۵۸
 ۱۵۵۹
 ۱۵۶۰
 ۱۵۶۱
 ۱۵۶۲
 ۱۵۶۳
 ۱۵۶۴
 ۱۵۶۵
 ۱۵۶۶
 ۱۵۶۷
 ۱۵۶۸
 ۱۵۶۹
 ۱۵۷۰
 ۱۵۷۱
 ۱۵۷۲
 ۱۵۷۳
 ۱۵۷۴
 ۱۵۷۵
 ۱۵۷۶
 ۱۵۷۷
 ۱۵۷۸
 ۱۵۷۹
 ۱۵۸۰
 ۱۵۸۱
 ۱۵۸۲
 ۱۵۸۳
 ۱۵۸۴
 ۱۵۸۵
 ۱۵۸۶
 ۱۵۸۷
 ۱۵۸۸
 ۱۵۸۹
 ۱۵۹۰
 ۱۵۹۱
 ۱۵۹۲
 ۱۵۹۳
 ۱۵۹۴
 ۱۵۹۵
 ۱۵۹۶
 ۱۵۹۷
 ۱۵۹۸
 ۱۵۹۹
 ۱۶۰۰
 ۱۶۰۱
 ۱۶۰۲
 ۱۶۰۳
 ۱۶۰۴
 ۱۶۰۵
 ۱۶۰۶
 ۱۶۰۷
 ۱۶۰۸
 ۱۶۰۹
 ۱۶۱۰
 ۱۶۱۱
 ۱۶۱۲
 ۱۶۱۳
 ۱۶۱۴
 ۱۶۱۵
 ۱۶۱۶
 ۱۶۱۷
 ۱۶۱۸
 ۱۶۱۹
 ۱۶۲۰
 ۱۶۲۱
 ۱۶۲۲
 ۱۶۲۳
 ۱۶۲۴
 ۱۶۲۵
 ۱۶۲۶
 ۱۶۲۷
 ۱۶۲۸
 ۱۶۲۹
 ۱۶۳۰
 ۱۶۳۱
 ۱۶۳۲
 ۱۶۳۳
 ۱۶۳۴
 ۱۶۳۵
 ۱۶۳۶
 ۱۶۳۷
 ۱۶۳۸
 ۱۶۳۹
 ۱۶۴۰
 ۱۶۴۱
 ۱۶۴۲
 ۱۶۴۳
 ۱۶۴۴
 ۱۶۴۵
 ۱۶۴۶
 ۱۶۴۷
 ۱۶۴۸
 ۱۶۴۹
 ۱۶۵۰
 ۱۶۵۱
 ۱۶۵۲
 ۱۶۵۳
 ۱۶۵۴
 ۱۶۵۵
 ۱۶۵۶
 ۱۶۵۷
 ۱۶۵۸
 ۱۶۵۹
 ۱۶۶۰
 ۱۶۶۱
 ۱۶۶۲
 ۱۶۶۳
 ۱۶۶۴
 ۱۶۶۵
 ۱۶۶۶
 ۱۶۶۷
 ۱۶۶۸
 ۱۶۶۹
 ۱۶۷۰
 ۱۶۷۱
 ۱۶۷۲
 ۱۶۷۳
 ۱۶۷۴
 ۱۶۷۵
 ۱۶۷۶
 ۱۶۷۷
 ۱۶۷۸
 ۱۶۷۹
 ۱۶۸۰
 ۱۶۸۱
 ۱۶۸۲
 ۱۶۸۳
 ۱۶۸۴
 ۱۶۸۵
 ۱۶۸۶
 ۱۶۸۷
 ۱۶۸۸
 ۱۶۸۹
 ۱۶۹۰
 ۱۶۹۱
 ۱۶۹۲
 ۱۶۹۳
 ۱۶۹۴
 ۱۶۹۵
 ۱۶۹۶
 ۱۶۹۷
 ۱۶۹۸
 ۱۶۹۹
 ۱۷۰۰
 ۱۷۰۱
 ۱۷۰۲
 ۱۷۰۳
 ۱۷۰۴
 ۱۷۰۵
 ۱۷۰۶
 ۱۷۰۷
 ۱۷۰۸
 ۱۷۰۹
 ۱۷۱۰
 ۱۷۱۱
 ۱۷۱۲
 ۱۷۱۳
 ۱۷۱۴
 ۱۷۱۵
 ۱۷۱۶
 ۱۷۱۷
 ۱۷۱۸
 ۱۷۱۹
 ۱۷۲۰
 ۱۷۲۱
 ۱۷۲۲
 ۱۷۲۳
 ۱۷۲۴
 ۱۷۲۵
 ۱۷۲۶
 ۱۷۲۷
 ۱۷۲۸
 ۱۷۲۹
 ۱۷۳۰
 ۱۷۳۱
 ۱۷۳۲
 ۱۷۳۳
 ۱۷۳۴
 ۱۷۳۵
 ۱۷۳۶
 ۱۷۳۷
 ۱۷۳۸
 ۱۷۳۹
 ۱۷۴۰
 ۱۷۴۱
 ۱۷۴۲
 ۱۷۴۳
 ۱۷۴۴
 ۱۷۴۵
 ۱۷۴۶
 ۱۷۴۷
 ۱۷۴۸
 ۱۷۴۹
 ۱۷۵۰
 ۱۷۵۱
 ۱۷۵۲
 ۱۷۵۳
 ۱۷۵۴
 ۱۷۵۵
 ۱۷۵۶
 ۱۷۵۷
 ۱۷۵۸
 ۱۷۵۹
 ۱۷۶۰
 ۱۷۶۱
 ۱۷۶۲
 ۱۷۶۳
 ۱۷۶۴
 ۱۷۶۵
 ۱۷۶۶
 ۱۷۶۷
 ۱۷۶۸
 ۱۷۶۹
 ۱۷۷۰
 ۱۷۷۱
 ۱۷۷۲
 ۱۷۷۳
 ۱۷۷۴
 ۱۷۷۵
 ۱۷۷۶
 ۱۷۷۷
 ۱۷۷۸
 ۱۷۷۹
 ۱۷۸۰
 ۱۷۸۱
 ۱۷۸۲
 ۱۷۸۳
 ۱۷۸۴
 ۱۷۸۵
 ۱۷۸۶
 ۱۷۸۷
 ۱۷۸۸
 ۱۷۸۹
 ۱۷۹۰
 ۱۷۹۱
 ۱۷۹۲
 ۱۷۹۳
 ۱۷۹۴
 ۱۷۹۵
 ۱۷۹۶
 ۱۷۹۷
 ۱۷۹۸
 ۱۷۹۹
 ۱۸۰۰
 ۱۸۰۱
 ۱۸۰۲
 ۱۸۰۳
 ۱۸۰۴
 ۱۸۰۵
 ۱۸۰۶
 ۱۸۰۷
 ۱۸۰۸
 ۱۸۰۹
 ۱۸۱۰
 ۱۸۱۱
 ۱۸۱۲
 ۱۸۱۳
 ۱۸۱۴
 ۱۸۱۵
 ۱۸۱۶
 ۱۸۱۷
 ۱۸۱۸
 ۱۸۱۹
 ۱۸۲۰
 ۱۸۲۱
 ۱۸۲۲
 ۱۸۲۳
 ۱۸۲۴
 ۱۸۲۵
 ۱۸۲۶
 ۱۸۲۷
 ۱۸۲۸
 ۱۸۲۹
 ۱۸۳۰
 ۱۸۳۱
 ۱۸۳۲

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

من گفتم که آن وزم از در برانند
فروشت گردم از روستی نشاند
کشاید بفضل و کرم دیگر
لبا کار منعم ز برزیر شد

حکایت

یکے شیرت نیکم دال شبنو
که غلبی زخاوت گندم فروز

[illegible][illegible]

آئینہ قرآن و حدیث، ج ۱، ص ۱۰۰

۱۷ وہ ڈھیری سنگوں اور بے رحم ہے جو یہ چاہے کہ ایک چروخی بھی سنگدل ہو
 ۱۸ کزور کے سر پہ بندھا رکھتا ہے نہار لبا ہنوز کسی دن چھوٹی کی طرح اس کے پاس پر
 ۱۹ شمع نے ہول کے حال پر دم نہیں بکھڑا دیکھ کر جس میں سب کے لئے کھلے ہو گئی
 ۲۰ گہ تیلے، ماکر ہر گھنگر کی تیر سے کزور میں آفرنجی سے زرد اور صبر کو کوئی ہوگا
 ۲۱ خوش نصیبی اور خدایت کو کوئی نہیں جانے کے طریقے میں گفتگو
 ۲۲ ہے اس کے کھنجر کی کہ کھڑا ہی کو نہ احسان ہو اور کل جانور کو رستی سے تیار کر سکے ہوا

[illegible]

سید نذروں باشد و سنگدل
مزان بر سر نتوان دست زو
نہ پیشہ بر حال پر و اندام
کر فم ز نمانا تو اس تربے است

کہ خواہد کہ مور شود سنگدل
کہ روز بپایش رافتی چو
لگہ کن کہ چون خندہ پیش
توانا ترا ز تو ہم آخر کے است

گفتار در طریق تسخیر مردم یا خلاق مکر
بجشن شے پیکردنی زاوہ صید

با حساں تو اس کرد و خوشی نصیب
سہ وہ دہری سنگدل او بے رحم ہے چو چاہے کہ ایک بچی بھی سنگدل ہو

سہ کزور کے سر بند کادھ نہار لیا ہوا تو کسی دن چوٹی کی طرح آنکے پائیں پر
سہ شمع نے ہونے کے حال پر دم نہیں کد تو دیکھ کہ جس میں سے سنے میں مل جگنی
سہ تیرے نام کہ جسک دہک تجھ سے کزور میں آخر تجھ سے نہ آ رہی تو کوئی ہوگا
خوش تھی اور دیکھ تو کوئی نہ جانے کے طریقے میں گنگو
سہ لے لے کے بخش کر کھادی کو تو احسان اور مٹکی جائے کورنی سے تاج کر کے ہے

عزت ہی حصول ملت کا جو سہ
ہوا یا بار بار فضل ناقص ملات سہ
منازف کا فائدہ ہم زمانہ میں
منازف کا فائدہ ہم زمانہ میں

بدو گفتم میں لیمانٹ بند	کہ مے آرد اندر پیت گو گفتند
سبک طوق ز ریخار زو باز کرد	چپ راست یمن آغا ز کرد
برہ در پیش چچاں رسید وید	کہ جو خور وہ بود از کف و خید
چو باز آواز عیش و بازی سجا	مرادید و گفت آخدا و دورا
نہیں لیماں سے برو ہنشن	کہ احسان کندیت گردش
بطعے کرد و دست پیل ہاں	نیار دے حلقہ بر پیلہاں

۱۔ میں نے اس جوان سے کہا۔ یہی اور قید ہے۔ جو بکری کو تیرے پیچھے لاتی ہے۔
 ۲۔ اُس جوان نے جہت اس کا طوق اھڑت کھول ڈالا۔ اور پائیں در پائیں دوڑا تو اس نے
 کہ بکری کا پیر سیدھ آئے کے پیچھے دوڑتا رہا۔ اس سے کہ اُس نے جوان کا ہاتھ جوڑ لیا
 ۳۔ جب کھیل کھودے اپنی جگہ آئے۔ تو اُس نے بکری طرف دیکھ کر کہا کہ اے عقلمند
 ۴۔ اس کو یہی سیرک تھ نہیں اچھا۔ بلکہ احسان کی یہی اس کی گردن میں ہے۔
 ۵۔ اُس مہربان کے سیدھ مست اچھی نے دیکھی ہے۔ وہ اچھی بان پر چلا نہیں کرتا

۳۵

میں نے اس جوان سے کہا۔ یہی اور قید ہے۔ جو بکری کو تیرے پیچھے لاتی ہے۔
 اُس جوان نے جہت اس کا طوق اھڑت کھول ڈالا۔ اور پائیں در پائیں دوڑا تو اس نے
 کہ بکری کا پیر سیدھ آئے کے پیچھے دوڑتا رہا۔ اس سے کہ اُس نے جوان کا ہاتھ جوڑ لیا
 جب کھیل کھودے اپنی جگہ آئے۔ تو اُس نے بکری طرف دیکھ کر کہا کہ اے عقلمند
 اس کو یہی سیرک تھ نہیں اچھا۔ بلکہ احسان کی یہی اس کی گردن میں ہے۔
 اُس مہربان کے سیدھ مست اچھی نے دیکھی ہے۔ وہ اچھی بان پر چلا نہیں کرتا

<p> شفا لے نگوں بخت کاشی خور کہ روز باز افاقے قہار یقین مردار دیہ ہیندہ کزیں پس بکچے نفیم چوموس زخاں فرو برد چندین بخت نہ بیکار نہ تیار خور دش دوست </p>	<p> یامد اچھر روباہ ازوسیر خور کہ روزی ساقی بے زشن بلد شد و کچھ بر آفرینندہ کرد کہ روزی خور دن پیاں زبرد کہ خندہ روزی فرستد غیب چو چنگش رکد استخوان اندوہ </p>
---	---

۱۵۔ بعضہ کچھ بڑے تونیزہ کہاں۔ جو کچھ کہا اس سے موثری نے بیٹے بھر کہا !
۱۶۔ دو سر دن پہرا یہاں ہی اتفاق ہوا کہ خدا تعالیٰ دن کا کہا اس کو پہنچا !
۱۷۔ قیصر نے مرد کی انھیں و کشن کر دیں وہ انھیں کھانا دیا اور خدا بھروسہ کیا
۱۸۔ اور میں کہہ کر تیں آج سے چھوٹی کی طبع کرنے میں پھر بڑا کچھ ہوتا ہے اور
۱۹۔ کچھ عمر گریبان میں سر جھکا کے بیٹھا رہا کہ خدا تعالیٰ غیب سے روزی بھیجے
۲۰۔ نہ بیچہ نے اس کا غم کیا نہ دستہ چنگ کی طبع نفعہ اس کی گریں نہ دیاں طبعی

فصل دوم در بیان صفات و فضائل
حضرت مولانا محمد باقر عظیمی

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

چونکہ شمشیر غماز نہ بیغیضی و شہو	زود لہ ابر حراش آتش مدگوش
برو شیر درند با شلے غل	مینداز خود را چو روباہ شل
چنان سحر کن کہ تو ماند چو شیر	چو روبہ چاشنی بوا ماندہ سیر
چونکہ شہراں کرگردن فرہ است	اگر افتد چو روبہ سائے بہ است
بچنگ کے دبا دیکر انوش کن	نہ بفضلہ دیر گراں گوش کن
بخورتا توانی بیار کو خوشیش	کہ سیت بود در ترار کو خوشیش

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

وہ جو کہ اس کی طرف سے ہے وہ اس کی طرف سے ہے

چو مردان بر رخ و راستیال
 بچرخ اچھ ال ست درویش ہر
 خدا را بر آں بندہ بخشایش است
 کرم و زداں سر کہ فقر و دست
 کسے نیک بندہ ہر دوسرے
 کہ شکی ساندہ خلق خدا ہے

حکایت عابد بحیل

شنیدم کہ مردیت پاکیزہ بوم

۱۔ مردوں کی طرح تکلیف تھا اور درویشوں کا چہرہ تھا۔ اور لوگوں کی کمائی بچو رکھا یا کرتا
 ۲۔ اسے اداں پڑھے درویش کا ماتھ کرنا۔ نہ آپ کو اگر کسی ایسی بات پکڑے +
 ۳۔ اس بندے پر غدا کی محبت ہوتی ہے جبکہ وہ بڑے خلعت آرام میں چڑھ +
 ۴۔ وہ شخص بخشش اختیار کرتا ہے جس میں عقل ہوتی ہے کیونکہ کہت ہے لوگ بھیڑ بھڑکے
 ۵۔ وہ شخص درویشان میں بھلائی دیکھتا ہے۔ جو خدا کی صفت کو پہنچا ہے +
 ۶۔ محسوس عابد کی کہانی

۷۔ میں نے سنا کہ ایک پاک طینت مرد خدا تھا اس نے سنا کہ ہم کی کرد و لاء میں ہے

۳۹

[illegible]

چونکہ کہ شیریں خوش طبع بود
مرا بوسہ گفتا بہ تصحیف ده
خجندت منست کہ بفضل من
بہ تیار مرداں سبق بردہ
ہمیدم از با سببان تنار
اگر امت جہانزدی نمانی سہی
قیامت کے باشند اندر بہشت

[illegible][illegible]

بہارِ معلّم (فصلِ فاعلِ مرفوعہ)

[illegible][illegible]

درست معلول که است
لش بن صفنا و صفنا را به
مورد از درجه مورد خلق نفس
معلول بود و مورد

[illegible]

چو آنکه کثیرین خوش طبع بود
 که با مسافر در آن رنج بود
 مراد بود گفتا به تصحیف ده
 که در خویش را تو شنید بود
 محضت منست نه مست کبر نفس من
 مرا نا ده و کف نفس بر سر زن
 به ایشان مرداں سبق برده
 نه شب نده داراں که دل مرده
 بهیدیدم از پاسبان تبار
 دل مرده و چشم شب نده دار
 ارادت جو نامزدی نام سببی آ
 قیامت که باشد اندر بهشت
 که معنی طلب کن و دعوی بهشت
 که یک جان جویش را سخن از خوش طبع تھا چار کسکھے اُس ملک میں نافرو تھا
 لہ اُسے کہا کہ کج فطرت بدگو بہتہ کیونکہ درویش کو روکے تو نہ چاہیے
 کہ خدمت واسطے میری جوتوں پر ناختم نہ کہ جھک روئی اُسے اور سر پر جونی مار
 جو اندر لوگ بخشش سے سبقت لینگے میں نہ اُنکے بلنگے والے جو مردہ دل ہیں
 کہ میں نے کہا کہ پاسبانوں کو دیکھ کر دل کا غم مڑے اور انکھیں مات کی بجائے والی نہیں
 نہ سخاوت نہ درویشی دنیا بزرگ ہے۔ سپہرہ دینش خالی دیہوں کی آواز ہے
 قیامت کو نہ شخص بہشت میں جا جسے کالانہ حافی تلکے آہر دعویٰ چھوڑا +

[illegible]

Handwritten marginal notes at the top of the page, including phrases like "فصل فی معرفت کلمات و معانی" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like "فصل فی معرفت احوال و احوال" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

خبر شد بروم از جو انرو طے	هزار آفرین کرد بر طبع و
ز حاتم بدین کتبه اضی شو	ایز آخر تر با جمل محشو
حکایت امتحان شاه مین حاتم را در جو انرو دی	
مذاشم که گفت این حکایت مین	که بود است فرمانده در مین
ز نامم آ و راں گوئی در لب	که در گنج بخش نظیرش بنود
توان گفت و را سحاکیم	که در نقش چباران نشانده
کے نام حاتم بنر در کش	که سودا زرفی از و در سرش

Handwritten text block below the table, starting with "سے (جہ) جو انرو کی خبر بروم میں پہنچی تو اسکی طبیعت پر ہزاروں آفرین کی" and continuing with a story about a king and a minister.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like "فصل فی معرفت احوال و احوال" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like "فصل فی معرفت احوال و احوال" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like "فصل فی معرفت احوال و احوال" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, including phrases like "فصل فی معرفت احوال و احوال" and "فصل فی معرفت احوال و احوال".

Handwritten marginal notes at the top of the page, written in Urdu script.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, written in Urdu script.

<p>کہ چند از مغلان اس بادشہ شہید دم کہ جسٹہ ملوکا نہ ست دیر در حاتم کسے باز کرد حسد مرد بر سر کینہ دشت کہ تا ہست تم در ایام من</p>	<p>کہ نہ ملک نازد فرماں کج چو جنگ نذر آں برم کد دگر کس نہ گفتن آغاز کرد یکے را چون رخ روش بر گشت نخواہد بیشکی شدن نام من</p>
--	--

(ترجمہ)

اگر اس بیوقوف کی باتیں کہاں تک جھگڑے۔ اُس کی پاس مولا دھکوت نہ ملے گی +
 اُسے جس سنا کا اُسے ہونے کا ایک جہنم کیا چنگ کی طرح اُس مصل میں گو گو کو توڑا
 اُسے ایک شخص مہتمم کا دھوکہ دے۔ وہ مگر نہ اُس کی تعریف کرنی شروع کی +
 اُسے حسد بادشاہ کو دشمنی پر پہنچا نہ کہ اُس کا ایک شخص کے قتل کر چکے وہ سزا کا
 اُسے اور کہا کہ جب تک حاتم سرزدانیس۔ میرا نام بھی میں شہور نہ ہوگا +

Handwritten marginal notes at the bottom of the page, written in Urdu script.

بناید که چون صبح گردد و صیغه
 جو خاتم بازادگی ستاد
 بخاک نذر افتاد و بر کجاست
 بیدار است شمشیر و ترکش نهان
 که اگر من گفتم برو جودت ز غم
 دو چشمش بپوسید در برگرفت
 اگر ندانست سدا بشنوی نامید
 جوان برآمد خوش از نهان
 گمش خاک بوسید گدای دست
 چو فرمانبروانی دست برکش نهان
 نه مردم که در کیش مردان غم
 و زانجا طریق بین برگرفت

له ایسا ہو جب صبح روشن ہو جا تو مجھے تکلیف پہنچے یا اُمید ہو جا
 کہ جب خاتم نے جو اوردی تھی سرکھلا تو جوان کی ذات سے شرم نہ لگا
 کہ یہوش ہو کر خاک پر گر پڑا اور بچہ ہوش میں آیا کبھی اسی خاک اور بھی چھوڑا
 کہ تلواریں کھنکھادی اور ترکش بچے رکھ دیا۔ لکڑیوں کی طرح سینے پر ہاتھ باندھ لے
 کہ لادو کہا، اگر میں تیرے بدن پر ایک بھول بھی ماروں میں تیرے ہنر کے سنے میں چل
 کہ آگنی دو دو آگھیں چمیل درگے لگایا۔ اور وہیں سے کار تیرا لیا

(Marginal notes in Urdu script surrounding the central text block)

(Marginal notes in Urdu script at the bottom of the page)

(Extensive marginal notes in Urdu script on the right side of the page)

۱۷ بادشاہ اس مرد کی دونوں ہڈیوں کو دیکھ کر اسید بخت پہچان گیا کہ اسے کام پورا نہیں کیا
۱۸ اس نے کہا کہ تو بیان کر کہ کیا خبر ہے کہ اسے کون سا سرسکار بندیں ! اندھ کی
۱۹ سے شاید ناموس ہے تجھے یہ چمک گیا ۔ اور تو کہ دوری سے لڑ نہ سکا +
۲۰ کسے چالاک جو انہوں نے زمین چومی ۔ بادشاہ کی تعریف اور تعظیم کی +
۲۱ اس نے کہا کہ اسے انصاف اور عقل والے بادشاہ اس طرح سے حاکم کی باتیں نہ
۲۲ کہ کہ میرے ناخو حاکم گو ۔ ہنر مند اور سنگین اور خوب صورت ! +

[illegible]

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

[illegible]

وہاں سے لے کر آج تک

[illegible]

Handwritten text in Persian script, likely a continuation of the manuscript's content.

[illegible]

جوانمرد صاحب دیدش
مرایا لطفت و تارک رویت
بگفت آنچه دید از کربها و
فرستاده را داد مهر و دم
مرا و زار شد گر گواهی دهند

بر دامنم فوق خود دیدش
بشمیه احسان و ضلیم بخت
شنیده ثنا گفت بر آل ط
که قهر است بر نام حاتم کریم
که معنی دا و ازنه اش بهر بند

حکایت درمہج گاتم
 ملہ اور بیٹے انکو جو انرا مادر دانادیکھا۔ جو انفری میں بیٹے کو بوسکر دیکھا
 کہ اسکی ہرالی کے بوجھ پیری پیچہ پیری کردی گئی تھیں پنے جہان اور زندگی کی تلاش کے لئے
 کہ اُسے کچھ کس کچھ کھانا پینے کی چیزیں مل سکیں۔ اور بارہا شطط کہہ دیکر کہ یہ ہے کہ
 کہ اسکی گشت کو سفر خفاں اور دشمن۔ اور کہا کہ خدا وحلی گھر حاتم کے نام پر بھی ہوئی تھی
 کہ اگر کوئی اسکی گواہی میں نہ آئے۔ کیونکہ اسکی حقیقت سے اسے خداوت شہرہ کو نور پر
 حاتم کی صحبت میان میں کو باقی

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

Handwritten marginal notes in Persian script, likely from a historical or literary work, written in a cursive style.

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the top margin.

<p>نه و شمع برکت ز تابش نه دو قضا را خدا و نه آن چهره و نه</p>	<p>نه سلسله که آن موم بریزان گو در آن حال منکر بر لب و بر نه</p>
<p>شاید این سخن که دور از صواب ماست شکین در چشم بگریت</p>	<p>نه صبر شنبه زین رو جواب که سودا گیس برین از جلیت</p>
<p>یکه گشتا به تیغش بزبان نگردد سلطان عالی محل</p>	<p>که گزاشت کس نه در تر زب خودش بر بلا دید و خود وصل</p>

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the right margin.

له استقل بران و خمس چه نه است - بادشاه که ده زمین دارد که یکی ملک
 سه افغان شده بعضی فرخ جنگل کا بادشاه اُس بُری حالت بیست که اسان افغان
 سه (اور) ده اسکی بُری بیست سنس - نه تو ستنه کا صبر قضا در جواب نه که قابل
 سه بادشاه که خفا هر کار که کسوف دیکھا که اس شخص کا خصه جبر کس ۴۰
 سه ایکه که کاهه بادشاه که نو اس قتل کر دیکه اس کی کسی کی مچی جبر کس ۴۰
 نه جبر مرده الی بادشاه که مکی تو اسکو بایں حاکم که جبر کس ۴۰

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the right margin.

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the bottom margin.

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the bottom margin.

Handwritten marginal notes in Persian script, continuing the text from the bottom margin.

خوشید جلال سکین مرد	وزور دشمن خنکاست
زرش و دو اسب پوتیس	چہ نیکو بود ہر در وقت کیں
یکے گفتش پیر بچل ہر	عجبستی از قل گفتا خوش
اگر من بنالیدم از دور خوشتر	منے انعام فرمود و زور خوشتر
برسی را بدی سہل باشد جزا	اگر مردی حسن لے من اسکا

حکایت تو انگریز متکبر و سائلے صاحب دل

ملہ رود شاہ نے ہر سیاہی و سی کے عابد پر تم کیا۔ اور بری باتوں کا عندک کیا۔
 ملہ رو پر اور گھوڑا اور پستین کی قیام کو دی۔ شوشی کے وقت مہرانی کرنی کسی بھی ہوتی جو
 ملہ ایک شخص سے اس کے لئے بے فضل و بے یوف بدھ اتو قتل سے تو یو ہی اس کے گناہ
 ملہ اگر تیر کی تکلیف کی شکایت کی اور اس نے اپنے لایق انعام فرمایا (تو کچھ عجیب نہیں)
 ملہ بی کے بدلے ہی کرنی اس نے ملہ اگر تو جو از روئے تو اس کے ساتھ کی کو جسے تیر سے بی
 ایک متکبر و دلدارہ صاحب دل سائل کی کہانی

خوشید جلال سکین مرد
 وزور دشمن خنکاست
 چہ نیکو بود ہر در وقت کیں
 عجبستی از قل گفتا خوش
 منے انعام فرمود و زور خوشتر
 اگر مردی حسن لے من اسکا

خوشید جلال سکین مرد
 وزور دشمن خنکاست
 چہ نیکو بود ہر در وقت کیں
 عجبستی از قل گفتا خوش
 منے انعام فرمود و زور خوشتر
 اگر مردی حسن لے من اسکا

خوشید جلال سکین مرد
 وزور دشمن خنکاست
 چہ نیکو بود ہر در وقت کیں
 عجبستی از قل گفتا خوش
 منے انعام فرمود و زور خوشتر
 اگر مردی حسن لے من اسکا

خوشید جلال سکین مرد
 وزور دشمن خنکاست
 چہ نیکو بود ہر در وقت کیں
 عجبستی از قل گفتا خوش
 منے انعام فرمود و زور خوشتر
 اگر مردی حسن لے من اسکا

[illegible][illegible][illegible]

<p>برآسود در ویش و شن نه شد ز زنگش قطره چنگ حکایت بهر اند راقا دجوا غنچه این سخن خواجه سنگدل بگفت حکایت که این نیکبخت که کرد طایع شمع گیتی فروز</p>	<p>بگفت از دژ و شتانی دها سحر دیده بر کرد دنیا بدید که بے دیدہ دیدہ بر کرد ویش که برگشت ویش از و تنگدل که چون سہل شد بر تو این کا بخت بگفت ای ستمگار آشفته روبرو</p>
--	---

۱۔ روشن فکرات دروغین (کھانا کھا کر آرام پایا اور کچھ خدا پرستہ روشنی سے
۲۔ رات کو اسکی آنکھوں میں چند قطرے پکے صبح کو آنکھیں کھلیں صدیوں دیکھی
۳۔ شہر میں سبات کا شور وغل جھپکا کر کل کیلئے دم سے کی آنکھیں روشن ہو گئیں
۴۔ اُس نے جو اس پر بات کی جس سے درویشوں کو بچیدہ خاطر ہو کر پھر اٹھا
۵۔ کہا کہ اے نکیتجنت تو میان کر کہ میں مشکل کام تجھ پر کس طرح آسان ہو گیا
۶۔ میری تیر ہی جان کی روشن کر نیوالی شمع سے روشن کر دی گئی ہے جا بے یار و گمراہ

تو کو تہ نظر بودی وست رک
 بروی سن این کسے کرو باز
 اگر بوسہ برخاک مردان فی
 کسانیکہ پوشیدہ چشم اند
 چو برگشتہ دولت طاقت شنید
 کہ شہباز مرصید دایم توشند

کہ مشغول گشتی بچند از ہما
 کہ کردی تو بریک او در فلز
 ببردی کہ پیش آیت روشنی
 ہما تکریم تو تیا غافل اند
 سر انگشت حسرت بندگان
 مرا بود دولت بنام توشند

سہ تو بلا ہی کوتا اندیش اور یہ قوف تھا کہ ہا کو چھوڑ کر ان کی طرف مشغول ہوا
 سہ اس شخص سے میرے سر پر ہر دورہ کھلا۔ جسے تو نے اپنے دروازہ سے نکال دیا تھا
 سہ اگر تو خدا کے دروں کی خاک پر چڑھ گیا تو ہر غری کی قدم سے کہ تجھے روشنی حاصل ہو
 سہ جو لوگ کہ پیسے کے اندھے ہیں وہ دیکھ ساس سر سے محروم ہیں
 سہ جب اس بڑے نصیب نے یہ طاقت بخشی۔ تو افسوس کی آہنگی دانتوں میں کاٹنے لگا
 لہ کہ میرا شہدائے جہاں کا شمار ہو گیا میری دولت بھی تیرے نام ہو گئی

۶۰

کسے چوں بدست آورد در جہان
فروردہ چوں معشوق ندان

در تلاش اهل سد بخیریت خلق

<p>اگر طلبگار اہل دلی خوش دہ بخت کب تک جو ہر گوشہ تیر نیاز افگنی دورے ہم بآید ز چندین صند</p>	<p>ز خدمت کمن یک زبان غافل کیک روزت افتد ہمارے ام امید است ناگہ کہ باز فگنی ز صد جو بآید یکے بر ہدف</p>
---	---

۱۷ وہ شخص نروا کو کس طرح پکڑے جو چاہے کی طرح عرص میں دانت ٹکا کر رکھے
خلقت کی خدمت میں اس کے لوگوں کو ڈھونڈنے کے بیان میں حکایت
۱۸ خبردار اگر والدہ اول کا طلبگار ہے تو خدمت سے دم بھر بھی غفلت نہ کر
۱۹ سٹلہ چڑیا اور چکروار کو مکر کرنے سے ۔ تاکہ کسی دان یا بھی بچہ بحال میں پھنس جائے
۲۰ کچھ جب تو ہر طرف جا حجت کی ۔ تو امید نہ کر تو چاہک یا نا کو بھی پکڑ دیکھا
۲۱ ہر بہت گھسیٹوں میں ایک موتی نکلے ہے ۔ سینہ کڑوں میں ایک نشان لگتا

[illegible]

نہ وہ فاعل
مفعول آواز جاری ہو چکی
جاری ہونے پر درشتی فعل ماضی
پیش مبارک ہو کر درشتی سے ملکر جدید

[illegible][illegible]

تخلی سے خود حال دوزخ حال کفر کا غلہ
پود چوڑا کلر دستغیبم جو بارز غلو
پرست عاج و پور شعلتی بکسات ملک فریغیہ
انفاد استغیا میر ہزار باشت غل کی

کسے چوں بہت آرد دھوہ	فرورده چون شش ندان
در تلاش اہل مدد بخدمت خلق اہل	
اگر طلبگار اہل دلی	ز خدمت کمن یک زمان غافل
خوش دہ بخونک کبک	کیک روزت افتد ہائے ام
چو ہر گوشہ تیر نیاز انگنی	امید است ناکہ کہ باز انگنی
دورے ہم برآید ز چندین صند	ز صد چو آباد یکے برہدف

۱۔ وہ شخص نرواز کو کس طرح پکڑے جو چھپنے کی طرح عرص میں دانت لگا کر رکھے
خلعت کی خدمت میں اس کے لڑکھوٹو کو دیکھ کر بیگم نے بیان میں حکایت
۲۔ خبردار کہ تو اسد والوں کا طلبگار ہے تو خدمت سے دم بھر بھی خلعت نہ کر
۳۔ چہ چہ! وہ چکر مار رہا ہے کہ تو دانت لگے۔ تاکہ کسی دان یا بھی پتھر کے مال میں پھنس جائے
۴۔ جب تو ہر طرف جا حجت کیجے۔ پھر دیکھ لگا۔ تو اسے دیکھ کر تو آجاک بانو بھی پکڑ دیکھا
۵۔ بہت گھبراہٹ میں ایک مونی نکلتا ہے۔ سینکڑوں تیروں میں ایک نشانہ لگا کر
۶۔ وہ شخص نرواز کو کس طرح پکڑے جو چھپنے کی طرح عرص میں دانت لگا کر رکھے
۷۔ خبردار کہ تو اسد والوں کا طلبگار ہے تو خدمت سے دم بھر بھی خلعت نہ کر
۸۔ چہ چہ! وہ چکر مار رہا ہے کہ تو دانت لگے۔ تاکہ کسی دان یا بھی پتھر کے مال میں پھنس جائے
۹۔ جب تو ہر طرف جا حجت کیجے۔ پھر دیکھ لگا۔ تو اسے دیکھ کر تو آجاک بانو بھی پکڑ دیکھا
۱۰۔ بہت گھبراہٹ میں ایک مونی نکلتا ہے۔ سینکڑوں تیروں میں ایک نشانہ لگا کر

[illegible]

۹۱
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

و صفی مکرّم و در بار حق تعالی و در معنی
دانی آقا محمد باقر علی صفت معرفت
ایمان بواسطین و ایمان کمال معلوم
سعدون بواسطین و عید و معلوف
بلند از هر که ساخته اند

حافظہ کلید

یہ نذر ابرار سے ہے بار بار
خو نذر ابرار سے گلے خار

زنج ملکز اوڈ در ملاخ
چہ دانی کہ گوہر کلام است و سنگ

حکایت ہمدیں معنی

شے لعل افتاد و درنگلن
کہ لعل از میانش بنا شد بد

پدر گفتش اندر شب تیرہ گ
ہماں جانا ریک لعل است و سنگ

لہ لکھن کے واسطے بھیجی تھی لکھن پور کا ٹھکانہ میں در ایک پھل کھلے ہیچ کھانے کھانے
اسی بیان میں کہانی

شہر طراح میں ایک شہزادہ کے کچھ اہلکار تھے کہ تیرہ ملی زمین میں ایک لعل گر گیا
اسے اپنے اس کچھ کرنا دیکھ کر وہت میں کیا جاتا ہے کہ کونسا جا رہا کوئی تیرہ
لہ لہ پشیا سچا تیرہ کھلے کر کے رکھے کیونکہ لعل انیس سے بڑھ کر نہیں
شہ لکھن میں لوگوں کی سی صورت پر لکھنا اس طرح سے ہے تیرہ میں سے اندر ہر گئی لکھن پور

یہ نذر ابرار سے ہے بار بار
خو نذر ابرار سے گلے خار

زنج ملکز اوڈ در ملاخ
چہ دانی کہ گوہر کلام است و سنگ

کسے را کہ نزدیک غنیمت است
چہ دانی کہ جہاں ولایت خود است
در معرفت بر کسانے است
که در پست بر رویا پیشان فراز
بسا تلخ عیشان تلخی چشمان
که آیند در خلد و سرکشان
بہو سی گرت عقل و تدبیر است
ملک برانوار نوا خاند است
بلند خشت چو گرد و بلند
که روز بروز آں پیا ز شہر بند
مسوئال رخت گل اندر رخ پ
که در نو بہارت نماید طرح

۱۰ جو شخص تیرے گمان میں بُرا ہے تو کیا جانتا ہے کہ وہی ولی ہو +
۱۱ معرفت کا دروازہ اُن لوگوں پر کھلا ہوا ہے جنکے منہ خلقت کے دروازے بند ہیں
۱۲ بہت سی غمی سے بیکر نہو کہ بہشت میں دامن ملتا ہے جو داخل ہونگے +
۱۳ اگر کچھ عقل اور تیرے سے تو توں بڑا دیکے ہاتھ قید خانہ میں چوم +
۱۴ کیونکہ کبھی تو قید خانہ سے نکلیگا۔ تیکو منہ کی بختیگا جب آپ بلند ہوگا
۱۵ بھول کچھ درخت کو خوار کچھ سو میں مت جلا اسلے کہ وہ بہار میں تیکو لطف کھائےگا

Handwritten text in the top margin, likely a continuation from the previous page, discussing various topics in a cursive script.

Handwritten text in the left margin, continuing the discourse on the subject matter.

Handwritten text in the right margin, providing additional commentary or examples.

حکایت پدر بخیل و فرزند فاسق	
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق
پدرش بخیل و فرزند فاسق	پدرش بخیل و فرزند فاسق

Handwritten text in the right margin of the table section, continuing the story or providing analysis.

Handwritten text in the right margin, further elaborating on the narrative.

Handwritten text in the left margin, continuing the story or providing analysis.

Handwritten text in the right margin of the table section, continuing the story or providing analysis.

Handwritten text in the right margin, further elaborating on the narrative.

Handwritten text in the bottom margin, likely a continuation from the previous page, discussing various topics in a cursive script.

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

بہارِ ناز و نغمہ...
 گلشنِ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...

بہارِ ناز و نغمہ...
 گلشنِ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...

<p>زرا نہ رکھ مرد دنیا پست چو در زندگانی بدی لایعیاں چو چنار و آنگہ خورند از تو بہر بجیل تو انگر بدینار و سیم از آن سالہا مے پانہ زرش بنگ جل ناگمش بشکنند</p>	<p>مہنوز اے برادر بنگ است گرت مرگ خوانند از ایشان کہ از بام خجہ گرفتہ زہر طلسمت ہلاک گنجے مقیم کہ دار و طلسمے چنیں بر سرش با سودگی گنج قسمت کنند</p>
--	---

بہارِ ناز و نغمہ...
 گلشنِ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...

۶۱

۱۔ اے پہلی گنجوئی دہی کے ہاتھ میں رو پیا یا جو صیا ابھی پتھر میں ہے +
 ۲۔ جتنی زندگی میں کہنے کے لوگوں کس نہ پڑے۔ تو اگر وہ تری موت انگلیں تو انکی
 ۳۔ وہ وہ تو موت تجھے پٹ ہو کر کاٹ لے گا جتنی چنار و کی لٹ پچاس لٹ آچے کوٹھیر کر لے گا
 ۴۔ دو تہند کھوس ہو پتھ چاندی ہر دیا سا بیٹھا ہے جیسا، خزانے طلسم بیٹھا ہو
 ۵۔ اس بیک اسکار پر پیر ہوں ہتھ ہے کہ کیل دیا طلسم اس کے سر پر بیٹھا ہو
 ۶۔ جب دشتے موت پتھر کا پلگ سے توڑ ڈالے گا۔ تو کہنے کے لوگ ہمیں اس خزانے

بہارِ ناز و نغمہ...
 گلشنِ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...

بہارِ ناز و نغمہ...
 گلشنِ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...
 چرخِ عشق و وفا...
 کعبہٴ دل و دماغ...

کہانی
 لکھ ایک شخص نے قیامت کے میدان کو خواب میں دیکھا۔ سورج کی گرمی سے زمین پانی
 ۵۵ لوگوں کا دواویلا آسمان تک پہنچا تھا۔ اور داغ گرمی سے چکراتا تھا +

[illegible]

یہ قیاد کا رمضان ہے غیر رمضان

१७७७

ملک و حاکم
و صاحب آیه یزید خطت
نیل نایت خبر غوث غل فصل
اگر علی فطیحه خبر یزید بود
خطت

فصل فی قصص اسماء و ذریعہ و متعلقہ
تقدیر علی غلیبہ فرمایا ہوا
بلکہ در متعلقہ غلیبہ ہوا

[illegible]

<p>کے آفاق در سایہ ہمیش دختر ہے مرد کرم باردا حطب اگر تیشہ بر لیے زنند بے پایدار ہے دختر شیر</p>	<p>مقیمند و بر سفرہ لغتش وزو بگذری ہمیرم کو ہوا دختر بیرومند کے زنند کہ ہم میوہ داری ہم سایہ</p>
<p>نقدار در بیان معنی سیاق و تفسیر ملکداری علی داد بجھنم و رباب حاصل ہے</p>	<p>لیکن نہ شرطت باہر ہے</p>

۱۷۰ کیونکہ جہاں کے لوگ اس کی بہت سی مہلت کی نعمت و مروتوں پر مٹھ رہے ہیں
 لہٰذا سخی ناری جمل والا درخت ہے، اور اگر تو اس کے سوا اور کا ذکر کرتے تو وہ پہاڑ کی کوئی کڑکڑ
 سنہ اگرچہ کوئی گلابی کی جڑ پہلے سے کھاتے ہیں یہ جمل اے درخت کو نہیں کھاتے
 لہٰذا مے بہر کے درخت تو ہمیشہ کو قائم رہے۔ کیونکہ تو میوہ دہ بھی جواہر ہے وہ بھی
 حکومت کے معنی اور عظمت کی تہذیب اور عدل و انصاف کی بیان میں گفتگو
 ہے جسے احسان کے باب میں بہت کچھ کہا ہے، لیکن یہاں بھی ساتھ ہی کرنی ضرور نہیں

[illegible]

Handwritten notes in Urdu script, likely bleed-through from the reverse side of the page.

<p>ہر آنکہ کہ برزد و رحمت کنی جفا بینگان را بدہ سر جان</p>	<p>بہار خود کاروان یزیری ستم برستم پیشہ عدالت بداد</p>
<p>گفتار دین کہ احسان بکے نثار و احسان نباش</p>	<p>کہ ز بنور در عتف اولانہ کرد کہ مسکین پیشان شہ نذر وطن</p>
<p>بشد مرد نادان سپکاوش ز نیش گفتار زیناں خواہی کنز</p>	<p>گر فتنہ کید و زلزلہ نیش بشد مرد نادان سپکاوش</p>

۱۔ جبکہ جو پرہیزگار ہے تو دلچسپی ہی بازو سے قائلے کو مانتا ہے +
۲۔ خالو کو کہہ سکتا ہے کہ خدا کرے کہ تو ظالم نظر کم کرنا عدل و انصاف ہے
۳۔ باب میں گفتگو کہ بفضلِ احسان کے لائق نہ ہو مگر احسان کرنا چاہیے
۴۔ میں نے سنا کہ ایک شخص نے گھر کا کام کھایا کیونکہ گھر میں کسی چیت میں چھپے ہوئے
۵۔ کسی چوٹی کو ہانٹنے کیا لڑتا ہے کہ چھپے ہوئے کیونکہ پوری گھر سے بگھر ہو جائیگی
۶۔ یہ تو تو آدمی اپنے کام کو بھلا گیا۔ ایکن بھڑوٹن صورت کے دن کا +

فصل فی بیان اصول و معانی
فصل فی بیان اصول و معانی
فصل فی بیان اصول و معانی

نہایت پرستش و تعظیم کے ساتھ پڑھا کرے اور اس کی تفسیر و تشریح کرے اور اس کی ہر بات پر عمل کرے اور اس کی ہر بات پر عمل کرے اور اس کی ہر بات پر عمل کرے

بہت سی باتیں ہیں جن کی تفسیر و تشریح کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے

بہت سی باتیں ہیں جن کی تفسیر و تشریح کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے

<p>زین کے خود پروردگار ہم کے بیابان زد کاں سو خانہ مرد کمن کے بر دم زین ترش کئے بایاں نیکیوں کی چونکہ چو اندر سے مینی آزار خلق سگت خرچہ باشد کہ خوش نهند</p>	<p>ہمیکو فریاد و بیگفت شو بر آں بے خود زین بے طہر تو گفتی کہ زینور میکش بد اں راتخل بہ افروز کند تیر شیر تیرش میا زار خلق بفرماتا استخوانش و ہند</p>
---	---

بہت سی باتیں ہیں جن کی تفسیر و تشریح کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے

بہت سی باتیں ہیں جن کی تفسیر و تشریح کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے

بہت سی باتیں ہیں جن کی تفسیر و تشریح کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے اور ان کی ہر بات پر عمل کرنا ضروری ہے

چونیکو زو دست این مثل پیرده
وگر نیکمے نماید عس
نئی نیزه در صلحہ کارزار
نہ ہر کس سزاوار باشد بکار
چو گر بہ نوازی کبوتر بر برد
بنائیکہ محکم دارد اساس

ستور لک زن گرا بنار بہ
نیار و شبختن زو زو کس
بقیمت تر از نیشکر صد ہزار
یکے مال خواہ یکے گو شمال
جو خربہ کنی گرگ یوسف در
بلندش کن و کنی زو سر اس

لے گاؤں کے پڑ ہے نے کیا اچھی مثل بھی ہے کلات ، اور بالا جا ندر لاسوا اچھا ہے
لے اور اگر کو تو ال ہم کہے تو رات کو کوئی بھی چروگ نہ سوکے +
لے لڑائی کے میدان میں نیزے کی قیامت میں لاکھوں گتوں سے اچھی ہے +
لے ہر اچھی نینے کے لاپن نہیں ہوا۔ کوئی مال کا خاناں بڑے کوئی سزا کا +
لے جب تو بی کو پا لگا تو کبوتر بھی لگا رہا۔ جب تو بھڑیلے کو مارا کرے تو بھٹ کو بھاڑے
لے جس عدت کی بنیاد مضبوط نہیں ہوتی۔ تو اسکو بلند نہ کر اور اگر کرنا ہو تو اس سے ڈرنا

۵۵

Handwritten marginal notes in Urdu script are present throughout the page, including:

- Top left: "میں نے یہ شعر لکھا ہے کہ..."
- Top right: "یہ شعر لکھا ہے کہ..."
- Left margin: "یہ شعر لکھا ہے کہ..."
- Right margin: "یہ شعر لکھا ہے کہ..."
- Bottom left: "یہ شعر لکھا ہے کہ..."
- Bottom right: "یہ شعر لکھا ہے کہ..."

باب سوم در عشق

<p>خوشا وقت شور یگان عشق اگر برین بیند و گر همیش</p> <p>گدایانے از پادشاهی نفور بامیدش اندر گدائی صبور</p> <p>و آدم شراب لم در کشند و گر تلخ بیند دم در کشند</p> <p>بلائے خار هست و عیش مل سحر خار هست با شاد گل</p> <p>نه تخت جبریکه بر باد آو که تلخی خنک باشد از دست دوست</p> <p>مایه سرش نخواهد رانی از بند شکارش بخود خلاص از بند</p>	<p>خوشا وقت شور یگان عشق اگر برین بیند و گر همیش</p> <p>گدایانے از پادشاهی نفور بامیدش اندر گدائی صبور</p> <p>و آدم شراب لم در کشند و گر تلخ بیند دم در کشند</p> <p>بلائے خار هست و عیش مل سحر خار هست با شاد گل</p> <p>نه تخت جبریکه بر باد آو که تلخی خنک باشد از دست دوست</p> <p>مایه سرش نخواهد رانی از بند شکارش بخود خلاص از بند</p>
--	--

بدر باب عشق کے بیان میں

۱۔ اس کے چند قول در وقت خواب گرتا ہے۔ خواہ وہ نر و دیکھیں یا اسکا مرہم
۲۔ بادشاہی سے نفرت کرتا ہوا ہے فقیر ہیں۔ اس کے وصال کی امید بگدائی میں صابر
۳۔ ہر دم و کھ کی شراب پیئے ہیں و اگر انھیں تکلیف دیکھتے ہیں تو چپا ہتے ہیں
۴۔ شراب کے عیش میں توڑکی ملا ہے۔ بھول کے بادشاہ کے کھانے کا سا ہی موجود ہے
۵۔ جو صبر رکھتی یاد میں ہے وہ کڑوا نہیں کیونکہ دوسرے ہاتھ کی کڑواہٹ بھی مرنی ہے
۶۔ اسکا قیدی قید ہے چھوٹا رہنما ہے۔ اسکا خنک رکھتے ہائی نہیں چاہتا +

۷۶

نگہ کرد قذیل و محراب دید
که حیف است از بخا فرزند
نرفتم بنو میدی از بیج کھے
هم اینجا کنم دست خویش دراز
شنیدم که سکه مجاورت
شبه پائے عمرش فروشد گل

لبوز از جگر نگره برکشید
در نیست محروم ازین بریدن
چرا از روح روم ز درو
که دائم نگردم تنیدست باز
چو فریاد خواهاں برآورده
پلیدن گرفت از غیث دل

۱۵
 ۱۵ جب تک کی توفیق بل در محراب بیکوہ جگر کی صحن سے ایک دازداری +
 ۱۵ کہ یہاں سے آگے بڑھا افسوس سے سادوس درو کے سے محروم جانا افسوس ہے +
 ۱۵ میں کسی گلی سے نامید ہر کہ نہیں گیا۔ پس خدا کے درو کے سے کیوں محروم جاؤں
 ۱۵ میں ہی جگہ خواہش کا ہاتھ پھیلاتا ہوں کہ تو میرا جانا ہر کی بیسک خالی نہ جاؤنگا
 ۱۵ میں سے سال بھر گزشتہ نہیں نا اور فریادوں کی طرح ہاتھ بیکر مٹھا رہا
 ۱۵ ایک تہہ کی بھر کا پاؤں کیچڑ میں نہیں گیا۔ اور گزرتی مسکا دل بھر ادب لگا +

[illegible]

یکے ہاتھ انداختے گوشن بیر
 کہ بچا صلی رو سرخوش گیر
 برین دعا تو مقبول نیست
 بخاری برویا بزاری بہت
 شے دیگر از ذکر و دعا سخت
 هر یک ز حالش خبر دش گفت
 چو دیدی کراں بکوبتہ شد
 بہ بیا جبرائیل قوت فام
 بدید اگر کوسے عنایت
 بحسرت بہ یاد گفت کلام
 کہ من باز دارم ز فرات
 کہ من باز دارم ز فرات

لہ ایک فرشتہ نے عجیب بڑھے کے کان میں آواز دی۔ کہ تو اس درگاہ کو محروم ہی جا رہا ہے
 لہ اس دروازے پر تیری دعا مقبول نہیں۔ ذلت سے بجا بخاری سے کھڑا رہ +
 لہ وہ درمیری لڑت بھی ذکر کرتی اور بندگی کرنے کی بہت سہا۔ ایک مرد جو اسکے حال
 لہ کہ جو قوت نے دیکھ لیا کہ اس طرف کا دروازہ بند ہے تو تو بیفائدہ اتنی کوشش مت کر
 لہ اس نے ہاتھ کی رنگ سرخ آنسو رخا رہا پر دھونس بہا لہ اہ کہا کہ لے لے لے +
 لہ اگر اس نے پاگ پیری ہے تو تو یہ گمان مت کر کہ میں بھی اسے شکار بندہ نہ شاد

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

کویں بہ درد دیگرے دیکھے
 چہ غم گشتا سد در دیگرے
 دلچسپ رہے در گریخت
 کہ گفتند در گوش جانفش ندا
 کہ جز ناپنا ہے گریختش

بنو میدی آنگہ گردیدے
 چو جوہندہ محروم گشت از در
 شنیدم کہ را ہم درین نیست
 دریں بود سر بر زمین فدا
 قبولست گر چہ نہر نیستش

حکایت

ملہ میں سرقہ دھارہ ڈالید بہر کہ چھ جہاں سے بہر کوئی اور دروازہ دیکھتا
 کہ جب لنگے والا ایک دروازہ کھول گیا۔ تو اگر کوئی اور دروازہ جانتا ہو تو کچھ کہہ کر
 کہ میں نے سن لیا کہ اس گلی میں سلامتہ نہیں لیکن کوئی رستہ وہاں بھی تو نہیں
 کہ وہ اس خیال میں فدا ہونے کی زمین پر سر رکھے ہو تھا۔ بیکایک (دوستانہ)
 لے اُسکی جا کہ کان میں تباہ و زاری +

تہ اسکا بھروسہ اور نیاز قبول ہے اگر چہ اس میں نہر بہی کچھ بہا کہ کوئی ایسا نہ ہو
 کہانی

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات
 فصل فی نفس اسم و فروع و تفرعات

[illegible]

حکایت درختی قدم درست مردان

۱۰ مجھے ترجمہ سے اچھا غلام مل جائیگا۔ لیکن مجھے ترجمہ سنا آتا نہ لکھتا۔

[illegible][illegible]

[illegible]

پس آنا نگہ درو مستغرقند
 چو تابتوت سئ ز عرقاب تل
 نرسد و گرد جلہ ہینا و برست
 چو مرداں کہ برشتکے دہنی
 کفنا در معنی پیچی جو دمکنات و برو ہستی و اجرت
 ر و عقل خرچ پرچ نیست
 بر عارقال جز خرد پرست
 لہ پس جو لوگ کہ عشق الہی میں ڈلے ہوئے ہیں انکو ایسا جان کہ خدا کی مخلوق نظر ہیں
 لہ خدا تعالیٰ نیا برا پر کو گاہ کی ہے پس بجا رہا ایسا ہی کہنے کے صدق کو پیل میں
 کہ جب ازل کا تیرا کہے ہاتھ میں ہر تودہ نہیں لڑا۔ اگرچہ جلد بہت چڑا ہے۔
 کہ تو مردان خدا کی طرح پانی پر جس میں چل سکتا ہے وہاں خفگی پر ہی گنہگار ہے
 خدا تعالیٰ کی ہستی کھائے مخلوقات کو جو کہ نیست ہونے کے بیان میں گفتگو
 کہ عقل کا پرستہ پرچ پرچ ہے۔ عارفوں کے نزدیک خدا کے سوا کچھ نہیں +

نہ مشغول ہوا آزار عرقاب تل صفات صفات لہ نگہ

<p> توای گفتن این با حقایق فخر که پس آسمان زمین چستند پسندیده پرسید سیاهیون که با سون دریا و کوه و فلک همه هر چه هستند از آن کمترند عظیم تر پیشین دریا و موج </p>	<p> دله خرده گیند اهل قیاس جنی آدم و دام و دگوستند بگویم گر آید جوابت پسند پری آدمی زاد و دیو و ملک که با استیش نام هستی برزند بلند است گرد و ن گرداں باوج </p>
--	--

۱۵۔ یہ بات عارفوں ہی سے کہہ سکتے ہیں لیکن حکماء لوگ عیب پکڑتے ہیں +

۱۷۰ کہ کہ بہت ہی سمان و وزین کیا ہیں۔ آدمی بچے اور چار بچاؤ اور درندے کو کہ ہیں
۱۷۱ لے عقل نہ تو نے بہت کچھ سوال کیا میں بیان کرنا ہوں کہ جو کچھ جواب پسند ہو
۱۷۲ کہ کجکل اور دریا اور پہاڑ اور آسمان پر ہی آدمی بچے اور ضیاعان و درختے
۱۷۳ کہ اگر چہ یہ ہیں لیکن اسے کمتر ہیں کہ اس کی سستی کے آگے اپنی سستی کو خیال میں نہ
۱۷۴ کہ تیرے نزدیک ہے یا سوچ میں بہت کچھ اور میرے خیال آسمان ہی میں ہو گیا کہ

فعل ناقص
فعل تام
فعل ناقص
فعل تام
فعل ناقص
فعل تام
فعل ناقص
فعل تام
فعل ناقص
فعل تام

اسم باقی بندھا
اسم و جب کے ساتھ کلر مگر غلط ہے
ان کے یہ معطوف علیہ یاد و غلط
خود تہ بندہ نقل قص بجا اوم
خود و درم معطوف علیہ یاد و غلط
اسم کا حق کستھا یہ جو

[illegible][illegible][illegible]

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد که گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد که گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

و لے اہل صورت کجا پیے برند	کہ اسباب معنی بلکہ و زند
کہ اگر آفتاب یک ذرہ نیست	و اگر مہفت یا یک قطرہ نیست
چو سلطان غرت علم برشد	جہاں بحسیر عدم برشد

حکایت گزشتن بہ تھاں بالیہ و لشکر سلطان

نہیں ہے بالیہ در رہے	گر گشتن بر قلب نشے
بہر جاوشان بدین تیغ و تبر	قبائے طلسم کمر کا زہر

لے لیکن ظاہر میں لوگ سراغ کہاں پائیں اس واسطے کہ صابٹاٹن ایک ایک
 لے کہ اگر آفتاب تو ایک ذرہ نہیں اور اگر سات سمندر میں تو وہ بھی ایک قطرہ ہے
 لے جب شب بیا تعالیٰ اپنا جہنم دکھانے کے تو سارا اجاڑ دیتی ہے کہ زبان میں سرسبز تھاٹے
 زمیندار کی اپنے بیٹے سمیت بادشاہ کے لشکر میں گزرنے کی حکایت
 لے ایک دن کا جو دہری اور اسکا رکھ کسی توپیل کیل دشا کے لشکر میں ہو کر
 لے (شک نے جو دار اور تلواروں اور تیر اور طس کی قیاموں اور سنہری چنگیوں کے

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

۹۴

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

۹۴

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

و چون در فرمود ملک و وزیرش طایفه
 بکشد کہ گشتند و غل در پیش
 ای که با هر یک از آنها
 و عدت
 سلطان علیه و سلطان
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه
 ملک فاضل که در سر کجایه

یہاں کماندار نچسیر ترن	غلامان ترکش کش تیز ترن
یکے دیر برش پر نیانی قباہ	یکے برش سرانی کلاہ
بسترگان ہمہ شوک و پایہ دید	پدر را بغایت فرومایہ دید
کہ حالش بگردید و گشت بر	زہدیت بیخوایہ در گشت
بگشتن آخر بزرگ دہی	بشراری از سر بزرگان دہی

۱۔ شکاری کماندار پہلوان - ترکش باندھے والے تیر مار توالے غلام
 ۲۔ کوئی ریشمی قبا پہنے ہوئے - کوئی بادشاہوں کی سی ٹوپی اوڑھے ہوئے
 ۳۔ دیکھنے سے جو سب بدباد مرد بڑے کباب کو تو انکے سامنے بہت ہی حقیر و
 ۴۔ اگر اسکا حال بدل گیا اور اسکا رنگ فق ہو گیا تو اسے ایک ایک کونے میں جھانک
 ۵۔ دیکھنے سے اس کے کہا کہ آخر تو بھی تو گاؤں کا جو دھری جو - اور سرداری میں آگے

یہاں کماندار نچسیر ترن
 غلامان ترکش کش تیز ترن
 یکے دیر برش پر نیانی قباہ
 یکے برش سرانی کلاہ
 بسترگان ہمہ شوک و پایہ دید
 پدر را بغایت فرومایہ دید
 کہ حالش بگردید و گشت بر
 زہدیت بیخوایہ در گشت
 بگشتن آخر بزرگ دہی
 بشراری از سر بزرگان دہی

۱۔ شکاری کماندار پہلوان - ترکش باندھے والے تیر مار توالے غلام
 ۲۔ کوئی ریشمی قبا پہنے ہوئے - کوئی بادشاہوں کی سی ٹوپی اوڑھے ہوئے
 ۳۔ دیکھنے سے جو سب بدباد مرد بڑے کباب کو تو انکے سامنے بہت ہی حقیر و
 ۴۔ اگر اسکا حال بدل گیا اور اسکا رنگ فق ہو گیا تو اسے ایک ایک کونے میں جھانک
 ۵۔ دیکھنے سے اس کے کہا کہ آخر تو بھی تو گاؤں کا جو دھری جو - اور سرداری میں آگے

۹۵

مگر دیدہ باشی کہ دریاغ داغ	بتا بدشبک کے چوں چراغ
یکے گفتش سے مرغائب فرو	چہ بودت کہ بیرون نائی بروز
بیدین کا تشکر کا خاک زاد	جواب ز سر و شتالی چڑاد
کہ من و وز و شب جز بصیرانیم	ولے پیش خورشید پیدانیم

حکایت التتمہ باتا یک سعد زنگی خضر لہا

نہا گفت بر سعد زنگی کسے کہ برتر قبش باد رحمت بسے

ملہ شاد تونے دیکھا ہوگا کہ داغ اور چٹل میں رات کا ایک کیکر چراغ کی طرح چمکتا ہے
 اور ہر شخص اس سے کہہ کر لے رات کہ چمکنے والے کیکر ہے۔ مجھے کیا ہو جو تیرے کہ نہیں
 ملے خیال تو کر کہ اس چمکنے والے خاکی بیدائش کیکر نے درانی سے کیا اچھا جواب دیا
 کہ میں رات اور دن چمکنے کے سوا کچھ نہیں جانتا لیکن سوچ کی روشنی کے سامنے ظاہر ہو
 زنگی کے بیٹے ایک سادہ کے ساتھ درانی حکایت خدا جان و کو تو سمجھتے
 کہ کچھ نہ سمجھتے رہتے تھے کہ بیٹے سعد کی تعریف کی کہ اسکی قبر پر بہت رحمت نازل ہو

۹۷

مگر دیدہ باشی کہ دریاغ داغ
 بتا بدشبک کے چوں چراغ
 یکے گفتش سے مرغائب فرو
 چہ بودت کہ بیرون نائی بروز
 بیدین کا تشکر کا خاک زاد
 جواب ز سر و شتالی چڑاد
 کہ من و وز و شب جز بصیرانیم
 ولے پیش خورشید پیدانیم

حکایت التتمہ باتا یک سعد زنگی خضر لہا
 نہا گفت بر سعد زنگی کسے کہ برتر قبش باد رحمت بسے

ملہ شاد تونے دیکھا ہوگا کہ داغ اور چٹل میں رات کا ایک کیکر چراغ کی طرح چمکتا ہے
 اور ہر شخص اس سے کہہ کر لے رات کہ چمکنے والے کیکر ہے۔ مجھے کیا ہو جو تیرے کہ نہیں
 ملے خیال تو کر کہ اس چمکنے والے خاکی بیدائش کیکر نے درانی سے کیا اچھا جواب دیا
 کہ میں رات اور دن چمکنے کے سوا کچھ نہیں جانتا لیکن سوچ کی روشنی کے سامنے ظاہر ہو
 زنگی کے بیٹے ایک سادہ کے ساتھ درانی حکایت خدا جان و کو تو سمجھتے
 کہ کچھ نہ سمجھتے رہتے تھے کہ بیٹے سعد کی تعریف کی کہ اسکی قبر پر بہت رحمت نازل ہو

۹۷

مگر دیدہ باشی کہ دریاغ داغ
 بتا بدشبک کے چوں چراغ
 یکے گفتش سے مرغائب فرو
 چہ بودت کہ بیرون نائی بروز
 بیدین کا تشکر کا خاک زاد
 جواب ز سر و شتالی چڑاد
 کہ من و وز و شب جز بصیرانیم
 ولے پیش خورشید پیدانیم

حکایت التتمہ باتا یک سعد زنگی خضر لہا
 نہا گفت بر سعد زنگی کسے کہ برتر قبش باد رحمت بسے

ملہ شاد تونے دیکھا ہوگا کہ داغ اور چٹل میں رات کا ایک کیکر چراغ کی طرح چمکتا ہے
 اور ہر شخص اس سے کہہ کر لے رات کہ چمکنے والے کیکر ہے۔ مجھے کیا ہو جو تیرے کہ نہیں
 ملے خیال تو کر کہ اس چمکنے والے خاکی بیدائش کیکر نے درانی سے کیا اچھا جواب دیا
 کہ میں رات اور دن چمکنے کے سوا کچھ نہیں جانتا لیکن سوچ کی روشنی کے سامنے ظاہر ہو
 زنگی کے بیٹے ایک سادہ کے ساتھ درانی حکایت خدا جان و کو تو سمجھتے
 کہ کچھ نہ سمجھتے رہتے تھے کہ بیٹے سعد کی تعریف کی کہ اسکی قبر پر بہت رحمت نازل ہو

در صوم و اول و تشریف و بنوا
 بقدر و سیر و بیکر ساقش
 بشورید و بر کنه خلعت
 که رجب و راه بیابان گشت
 چندی که حالت گرگ و گشت
 بنیاستی آخر زدن پیش پا
 تو اول زمین را و پس جا
 در صوم و اول و تشریف و بنوا
 بقدر و سیر و بیکر ساقش
 بشورید و بر کنه خلعت
 که رجب و راه بیابان گشت
 چندی که حالت گرگ و گشت
 بنیاستی آخر زدن پیش پا
 تو اول زمین را و پس جا

91

در صوم و اول و تشریف و بنوا
 بقدر و سیر و بیکر ساقش
 بشورید و بر کنه خلعت
 که رجب و راه بیابان گشت
 چندی که حالت گرگ و گشت
 بنیاستی آخر زدن پیش پا
 تو اول زمین را و پس جا
 در صوم و اول و تشریف و بنوا
 بقدر و سیر و بیکر ساقش
 بشورید و بر کنه خلعت
 که رجب و راه بیابان گشت
 چندی که حالت گرگ و گشت
 بنیاستی آخر زدن پیش پا
 تو اول زمین را و پس جا

بجندید کول نہ بیم و امید	ہے لڑہ برتن قدام چوید
بآخرو تملین اندلس	نہ چہرہم بحشیم اندر آمد نہ کس

حکایت مرموق شناس

برہنہ سر سے وراز شام غم غوغا	اگر تیرے دیر سے مبارک پنہا
مہر توکل احمد تیرے بچہ نرین	جو حق بش ہنہا وند بر پا و کست
کہ گشت تیرے سلطان شہار	کہ از سرہ باشند کہ عارت کنند

ایا جس نے ہنس کر کہا کہ چید تو میدا ہو تو سے میرے جلتا برید کی طرح کیکی چڑی
 لے آخرا کا اندلس کہ مرتے کے سامنے تیرے ہی گھر کی کوئی چیز بھی نہ آدمی +

عارف کی کہانی

تہا کاشم کے کسی شہر میں شوہر چکا۔ ایک مبارک ذات پڑھے کو گرفتار کیا +
 کہ ایک کس پڑھے کی بات مجھے یاد ہے کہ جب کچھ لکھ لکھ اور ہاؤں میں برکی
 سے توڑے کہا کہ اگر خدا تعالیٰ حکم کرے تو اس کی کشتی کو دست دلاؤں کرے

[Extensive handwritten marginalia in Urdu script surrounds the central text, providing commentary or additional verses. The text is written diagonally and horizontally in various directions.]

اللہ کا ہزار ہا نیکو ہے کہ ان فیض نقیب ہی **حل ترکیب بوستان** باب اول انہیں دفعہ چہرے تیار ہو گئے ہیں اور ہاتھوں و ہڈیوں پر ہوا ہے۔ یہ کتاب چہرے کی شہ ہے بلا اجازت مؤلف کوئی نہیں چاہے کتنا جسکو مطالبہ میں ہو یا مؤلف کے برادر عزیز منشی کرم بخش صاحب مہتمم مالی بریس ساڈھوہ ضلع اقبال آباد پر خوردار منشی محمد عبد الرحیم صاحب علم جماعت پنجہ اشراف ہائی اسکول لدھیانہ یا ان کے اجنبی لادجہ الا برشا د صاحب کا ڈار منشی چنگا واقع چٹا یا بازار لدھیانہ یا رسالہ حیات نقیب یا زبیر و دیوبند اہل مکہ طبع نہیں۔ ہر ایک کتاب پر نوٹ یا نوٹ کے بدلہ منشی کرم بخش صاحب یا محمد عبد الرحیم کی ہر یا قلمی دستخط ہے جس پر ہوں ہال مسودہ مقصور ہوگا۔ چاروں کتابوں کی کتابیں اور نیز بہت سی کتابیں موجود ہیں جو نقد قیمت آئے پرانے و جدید و دیوبند اہل روانہ کی جاتی ہیں۔ دور و پیچہ پکار کو صرف محصول ڈاک کا صاف کیا جاتا ہے اور پانچ روپیہ یا اس زائد کے خریدار کو میں نقد کی گنتی دیا جاتا ہے۔ کبھی کبھی نقد خریداروں کے لئے خاص کتاب بھی ملتی ہے جو خریداری کی کمی بیشی پر موقوف ہے اور زبیر و پورٹ کا رڈ معلوم ہو سکتی ہے + نفیس کتب موجود ہیں

تکم کتاب	قیمت	نام کتاب	قیمت
حل ترکیب گلستان باب اول صحیح ترجمہ اردو با محاورہ	۵	نقشہ مدفن شاہ فیض یون ہزار کے ہزار کا نقشہ	۵
باب دوم	۴	مختصر حالات درجہ جگہ ہزار ساڈھوہ میں ہے	۴
باب سوم سے آخر تک	۱۱	اردو کی پہلی کتاب کی قرینگی	۱۱
بوستان باب اول	۵	دوسری کتاب	۵
بوستان باب دوم و سوم	۵	تیسری کتاب	۵
مصباح طبع یعنی سوال جواب خلاصہ تاریخ ہندوستان	۵	چوتھی کتاب	۵
چنگا مضامین مفید عجیبہ سلاست جواب سوال ساری	۵	فرہنگ قصص ہندوستان	۵
دفاعت عبداللہ یوسف گورنر جزا ل مع برہنی ہے	۵	حصہ دوم	۵
سوال جواب جامع القواعد خلاصہ سلاست و جواب سوال استقامت	۵	شمس ترکیب اردو میں نہایت عمدہ لغوی و شعری	۵
زبیرات ایشیا و حصہ اول اردو کی تیسری کتاب کے حوالہ میں	۵	مختصر جغرافیہ ہند	۵
عام شیا کے سببوں کے طور پر (الفہامہ)	۵	مختصر جغرافیہ پنجاب	۵
مختصر لغوی کی پہلی کتاب منشی جبار الدین کی گولی جو چھاپی گئی	۵	جزائریہ بنیر حصہ دوم یعنی تل جہان کا نہایت مفصل مشرق	۵
دوسری کتاب	۵	جزائریہ س سوال استقامت مثل ۱۱ سالہ	۵
مختصر لغوی کی تیسری کتاب جو سوئم منشی کی پہلی کتاب	۵	اردو کی پہلی کتاب فارسی ترجمہ	۵
مختصر عبارت میں پریری سکولوں و رڈل کے لئے	۵	دوسری کتاب	۵
سوال جواب ایشیاء العلوم کا خلاصہ	۵	خلاصہ قواعد اردو و بطور سلا جواب تل طرز کا س سوال	۵
حاجے پیر ساری ساری کے ہر ایک سوال کا مفصل حل	۵	استقامت مثل ۱۱ سالہ	۵
سکاری حساب دو ستر سالہ کے ہر ایک سوال کا مفصل حل	۵	سوال جواب خلاصہ طبی مثل سکول کی دوسری کتاب	۵
تیسرے سال کے	۵	حصہ دوم	۵
ڈوئیز صاحب کی مساحہ دو ستر سوں کا مفصل حل	۵	فارسی کی پہلی کتاب کا با محاورہ اردو ترجمہ	۵
ہندو سار و ہزاروں کی کتاب	۵	دوسری کتاب کا	۵

۲	کرم اللغات	۲	مغلوب گلستان کے پتے دیوب کا با محاورہ اردو ترجمہ
۳	مجاہد الحساب	۳	گلستانہ دانش کا
۴	خیر الحساب حصہ اول	۴	رہنمائے شاہدہ معانی یعنی اردو کی تیسری کتاب کے جو
۵	حصہ دوم	۵	مضامین بطور سؤل و جواب پر تیسری سکون کی تیسری کتاب کے جو
۶	محل جبر و مقابلہ	۶	رہنمائے شاہدہ معانی اردو کی چوتھی کتاب کے جو
۷	تاریخ بے نظیر	۷	مضامین بطور سؤل و جواب پر تیسری سکون کی تیسری کتاب کے جو
۸	فردنگ گلستانہ دانش	۸	رہنمائے شاہدہ معانی سؤل و جواب پر تیسری سکون کی تیسری کتاب کے جو
۹	رسالہ راحت ناؤ نہتر	۹	پر تیسری سکون کی پاچیزیں جامعہ کے
۱۰	جزئیہ کرہ	۱۰	فرد سؤل و جواب یعنی علم مساحت کے مشکل مشکل سؤل و جواب کے
۱۱	ترجمہ فردنگ جہانگیری	۱۱	حل ڈل اور انش کے لئے
۱۲	جزئیہ سندھ فنی اگر سین	۱۲	فرد سؤل و جواب یعنی علم مساحت کے مشکل مشکل سؤل و جواب کے
۱۳	جزئیہ پنجاب	۱۳	ڈل اور انش کے لئے
۱۴	مختصر جزئیہ ہند و پنجاب فنی اگر سین	۱۴	نو پانچ اردو اردو اشار کی شرح نہایت عمدہ ڈل کے
۱۵	پاکت ہندی مع خلاصہ خط صحت	۱۵	انٹرنس اور ڈل سکولوں کے لئے
۱۶	حل حساب برز و حقیقہ	۱۶	سؤل و جواب یعنی اسکول کی پچیس سؤل نہایت مفید کے
۱۷	جزئیہ دنیا اگر سین	۱۷	ڈل اور انش کے لئے
۱۸	محمود الحساب حصہ اول	۱۸	مشقی لتعلیق حصہ اول
۱۹	حصہ دوم	۱۹	حصہ دوم
۲۰	جزئیہ البتیا فنی اگر سین	۲۰	حصہ سوم
۲۱	عطر ایشیا مولفہ فنی حجت لام	۲۱	دراپت الحساب جامعہ چارم کے لئے
۲۲	جشنہ حساب	۲۲	فردنگ گلستانہ دوبات
۲۳	مختصر جزئیہ جہاں ناکر حسین	۲۳	بہار ادب اردو
۲۴	رسالہ ترکیب فاسی	۲۴	فردنگ گلستانہ دوبات
۲۵	محمود المصداور	۲۵	مختصر جزئیہ ہند
۲۶	ترجمہ فردنگ پیاسکچرن حصہ اول	۲۶	مختصر جزئیہ عالم
۲۷	حصہ دوم	۲۷	مرآۃ العروس
۲۸	حصہ سوم	۲۸	بنات انش
۲۹	حصہ چارم	۲۹	توبہ النصور
۳۰	ترجمہ پیرت چرن حصہ دوم	۳۰	نشت باقری اردو
۳۱	حصہ سوم	۳۱	حل جبر و مقابلہ حصہ اول
۳۲	حصہ چارم	۳۲	مرآۃ الافکار حصہ اول
۳۳	فردنگ وکس ریڈ	۳۳	حصہ دوم
۳۴	نقشہ پنجاب	۳۴	رسالہ مشقی سؤل و جواب
۳۵	نقشہ ہند	۳۵	گلستانہ حساب مع حل
۳۶	نقشہ ایشیا	۳۶	

